

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**OCENA STROŠKOV IN KORISTI ZA CENTER PLEZALNIH
ŠPORTOV LJUBLJANA**

Ljubljana, april 2024

TINA GROS

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Tina Gros, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Ocena stroškov in koristi za Center plezalnih športov Ljubljana, pripravljene v sodelovanju s svetovalko doc. dr. Dašo Farčnik

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	VPLIV ŠPORTA NA DRUŽBO IN GOSPODARSTVO	4
2.1	Družbeni učinki športa	5
2.2	Ekonomski učinki športa	6
2.2.1	Športni dogodki in njihov vpliv	6
2.2.2	Športni turizem	8
2.2.3	Vpliv športa na delovno produktivnost	9
2.2.4	Ekonomsko breme telesne neaktivnosti	9
2.3	Okoljski učinki športa	10
3	ŠPORTNI OBJEKTI	11
3.1	Vrste športnih objektov	11
3.2	Športni objekti v Sloveniji	12
3.3	Učinki in financiranje športnih objektov	13
3.3.1	Ekonomski učinki športnih objektov	15
3.3.2	Neekonomski učinki športnih objektov	16
3.3.3	Financiranje športnih objektov po svetu.....	17
3.3.4	Financiranje športnih objektov v Sloveniji.....	18
3.4	Uporaba analize stroškov in koristi za utemeljitev financiranja športnih objektov	20
3.4.1	Nordijski center Planica.....	20
3.4.2	Gimnastični center Ljubljana	22
3.4.3	Prenova kopališča Ilirija, Ljubljana.....	23
4	ŠPORTNO PLEZANJE	24
4.1	Športnoplezalni objekti	25
4.2	Organiziranost plezalnega športa v Sloveniji	26
4.3	Analiza stanja – število športnih plezalcev v osrednjeslovenski regiji	27
4.4	Pregled plezalnih objektov Slovenije	28
5	ANALIZA STROŠKOV IN KORISTI	30
5.1	Finančna analiza	32
5.1.1	Stroški in prihodki	33
5.1.2	Ocena donosnosti in učinkovitosti projekta	33
5.2	Ekonomska analiza	34
5.2.1	Družbena diskontna stopnja.....	35
5.2.2	Senčne cene	35
5.2.3	Stroški in koristi	35

5.2.4	Ekonomska uspešnost projekta.....	37
5.3	Analiza občutljivosti in tveganja	38
6	ANALIZA STROŠKOV IN KORISTI CENTRA PLEZALNIH ŠPORTOV LJUBLJANA	39
6.1	Opis projekta.....	40
6.2	Finančna analiza	42
6.2.1	Investicijska vrednost	43
6.2.2	Prihodki poslovanja	44
6.2.3	Stroški poslovanja	46
6.2.4	Neto denarni tok projekta in ocena uspešnosti investicije.....	48
6.2.5	Glavni rezultati finančne analize projekta	50
6.2.5.1	<i>Scenarij brez sredstev MOL.....</i>	<i>50</i>
6.2.5.2	<i>Scenarij s sredstvi MOL.....</i>	<i>50</i>
6.3	Ekonomska analiza	51
6.3.1	Ekonomske koristi Centra plezalnih športov Ljubljana	52
6.3.2	Ekonomski stroški Centra plezalnih športov Ljubljana.....	56
6.3.3	Ocena donosnosti in učinkovitosti projekta	56
6.4	Analiza občutljivosti investicijskega projekta in analiza tveganj	57
6.4.1	Analiza občutljivosti.....	58
6.4.2	Analiza tveganj.....	59
6.5	Omejitve.....	60
7	SKLEP.....	60
	LITERATURA IN VIRI	62
	PRILOGE.....	72

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Število registriranih športnikov v Sloveniji, v MOL in v osrednjeslovenski regiji za panogo planinstvo v letu 2022.....	27
Tabela 2:	Plezalne površine in plezalne površine na prebivalca, 2023	30
Tabela 3:	Podatki o intervjuvancih.....	41
Tabela 4:	Investicijska vrednost po vrstah del v stalnih cenah, z upoštevanjem inflacije za obdobje 2021–2023.....	44
Tabela 5:	Viri financiranja po stalnih cenah z DDV	44
Tabela 6:	Prihodki poslovanja	46
Tabela 7:	Stroški poslovanja in investicijski stroški opreme	48
Tabela 8:	Neto denarni tok po letih v EUR, stalne cene 2023.....	49

Tabela 9: Prikaz rezultatov izračuna NSV in ISD investicije, če bi se projekt financiral brez sredstev MOL.....	50
Tabela 10: Prikaz rezultatov izračuna NSV in ISD investicije, če bi se projekt financiral s sredstvi MOL	51
Tabela 11: Ekonomske koristi centra plezalnih športov.....	55
Tabela 12: Ekonomski stroški centra plezalnih športov	55
Tabela 13: Prikaz rezultatov izračuna NSV in ISD investicije, ekonomska analiza	57
Tabela 14: Dinamični kazalniki učinkovitosti investicije	58

KAZALO SLIK

Slika 1: Površina pokritih in nepokritih vadbenih prostorov v m ² na prebivalca v primerjavi s strateškim ciljem NPŠ 2018–2023.....	13
--	----

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Števila članov planinsko-plezalnih društev osrednjeslovenske regije.....	1
Priloga 2: Plezalne površine po slovenskih občinah skupaj in na prebivalca in plezalni objekti s plezalnimi površinami	3
Priloga 3: Povzetek intervjujev	8
Priloga 4: Predvideno število treningov in terminov na teden v centru plezalnih športov..	14
Priloga 5: Investicijska vrednost po vrstah del v stalnih cenah, 2021	5
Priloga 6: Investicijska vrednost po vrstah del v tekočih cenah, 2023	6
Priloga 7: Izračun povprečne cene vstopnice za obisk plezalnega centra	7
Priloga 8: Ocena stroškov dela po posameznih vrstah in storitvah	8
Priloga 9: Finančna analiza – ocena investicijskega projekta za scenarij brez sredstev MOL in za scenarij s sredstvi MOL.....	9
Priloga 10: Ekonomska analiza – ocena investicijskega projekta	13

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

BDP – bruto domači proizvod

CBA – (angl. cost-benefit analysis); analiza stroškov in koristi

DIIP – dokument identifikacije investicijskega projekta

ISD – interna stopnja donosa

LPŠ – letni program športa

MOL – Mestna občina Ljubljana

NC – nordijski center

NPŠ – nacionalni program športa

NSV – neto sedanja vrednost

OS – osnovna sredstva

PZS – Planinska zveza Slovenije

WTP – (angl. willingnes to pay); rezervacijska cena

ZŠpo – Zakon o športu

1 UVOD

Pozitivni vidiki športa se na družbi odražajo tako s socialnega kot zdravstvenega vidika. Šport torej združuje ljudi, viša narodno zavest, zmanjšuje možnost za nastanek bolezni in pripomore k boljši psihofizični pripravljenosti (Čater, 2009). Vključevanje v šport in vadba lahko povečata produktivnost posameznika z izboljšanjem zdravja in spodbujanjem kognitivnih in nekognitivnih veščin, torej dejavnikov, ki povečujejo produktivnost in uspešnost posameznika na trgu dela (Lechner, 2009).

Jurak in drugi (2012) opredeljujejo, da javno financiranje športnih objektov v Sloveniji poteka preko občin, ministrstva, pristojnega za šport, Fundacije za šport, strukturnih skladov Evropske unije, zasebnega kapitala, javno-zasebnega partnerstva, sponzorjev in donatorstva, finančnih najemov, prodaje storitev in proizvodov, članarin ter preko športnih društev in drugih uporabnikov športnih objektov.

Na drugi strani se poraja vprašanje smiselnosti financiranja športnih objektov, saj lahko prinaša višje izgube kot koristi za družbo (Čater in Zovko, 2016; Baade in Matheson, 2016; Zimbalist, 2015; Chapin, 2002; Siegfried in Zimbalist, 2000). Siegfried in Zimbalist (2000) se sprašujeta, ali novi objekti spodbujajo gospodarski razvoj in ali imajo lokalni prebivalci dovolj koristi, da je vlaganje v nove objekte upravičeno. Ugotavljata, da bi bilo zgrajenih manj objektov, v kolikor bi bila finančna odgovornost za nove objekte prepuščena samo zasebnikom. Chapin (2002) je ob pregledu različne literature o ekonomskih vplivih izgradnje športnih objektov ugotovil, da koristi le-teh prepoznavajo predvsem svetovalci potencialnih vlagateljev. Ugotovitve o negospodarskih koristih so pogosto pozitivne, vendar jih je težko ovrednotiti.

Gerlovič (2008) je že pred leti predstavil problematiko športne infrastrukture v Sloveniji. Poudarja, da bi bilo v Sloveniji smiselno graditi športno infrastrukturo, ki je usklajena s športno potrebo širšega prebivalstva in vrhunskih športnikov, na lokalni, regijski in državni ravni. Strateški cilj, naveden v Resoluciji o Nacionalnem programu športa v RS za obdobje 2014–2023 (ReNPS14-23), Ur. l. RS, št. 26/14 (v nadaljevanju NPS), je bil zagotoviti 3,2 m² nepokritih in 0,35 m² pokritih vadbenih površin na prebivalca. Mestna občina Ljubljana je imela do leta 2021 0,22 m² pokritih in 0,71 m² nepokritih vadbenih površin na prebivalca (Grujić, 2021). NPS narekuje, da morajo objekti za kakovosten in vrhunski šport slediti razvoju posameznih športnih panog.

Precej mlada športna panoga je športno plezanje, ki se je v letu 2021 prvič pojavilo kot panoga na olimpijskih igrah v Tokiu. Svet je takrat dobil prvo olimpijsko zmagovalko v zgodovini športnega plezanja – Slovenko Janjo Garnbret. Rezultati vrhunskih športnikov in sam razvoj športnega plezanja so pripomogli, da je vse več zanimanja za to športno disciplino (Slovenski plezalni portal, 2017). Po podatkih Planinske zveze Slovenije (v nadaljevanju PZS) iz leta 2020 imamo v Sloveniji 151 umetnih sten, vključujoč stene v

osnovnih in srednjih šolah ter šolskih centrih in večje plezalne stene. Večjih plezalnih centrov, primernih za širšo uporabo, je od leta 2023 osem – trije v Ljubljani in po eden v Mariboru, Novem mestu ter Koprju, v letu 2023 pa sta se odprla še dva plezalna centra na Prevaljah in v Slovenski Bistrici. Vseh šest večjih plezalnih centrov v Sloveniji, ki so bili odprti do leta 2023, je nastalo pretežno iz zasebnih virov. Iz gneče v plezalnih centrih je moč oceniti, da ponudba precej zaostaja za povpraševanjem. Luka Fonda, eden od reprezentančnih trenerjev športnih plezalcev, pravi: »Kar zadeva infrastrukturo, smo v slovenskem plezanju v ultra, ultra in še enkrat ultra zaostanku za našimi konkurenti, vsaj kar zadeva profesionalno plezanje« (Teran Košir, 2018). V Sloveniji je torej treba zagotoviti ustrezno plezalno infrastrukturo za trening reprezentanc v športnem plezanju ter za rekreativno in društveno rabo (Oset, 2021).

Namen magistrskega dela je preučiti število in površino športnih objektov, namenjenih plezalnim športom. Dodatno pa je namen, da s pripravo analize stroškov in koristi prikažem rezultate različnih scenarijev za investiranje v projektu Center plezalnih športov Ljubljana. Natančneje, v delu želim preučiti, ali športni objekt z vnaprej opredeljenim planom obratovanja lahko deluje finančno uspešno in ni breme lokalnemu proračunu, torej dosega vsaj ničelni dobiček.

Cilj magistrskega dela je identificirati plezalne športne objekte v Sloveniji in njihovo skupno površino ter površino na prebivalca v Mestni občini Ljubljana (v nadaljevanju MOL) in na podlagi metode stroškov in koristi (angl. cost-benefit analysis – CBA) opredeliti stroške in koristi za projekt Center plezalnih športov Ljubljana.

Magistrsko delo je sestavljeno iz dveh delov. Prvi del temelji na sekundarnih podatkih in vsebuje poglobljen teoretični pregled strokovne literature slovenskih in tujih strokovnjakov s področja obravnavane tematike. V tem delu sta predstavljena vpliv športa na družbo in gospodarstvo ter analiza športnih objektov po vrstah in učinkih, poleg tega je prikazana uporabnost analize stroškov in koristi na že izvedenih projektih v Sloveniji. Nato so predstavljeni športno plezanje in plezalni objekti. Za doseganje namena magistrskega dela in zastavljenih ciljev sta v sklopu prvega dela magistrskega dela postavljeni dve raziskovalni vprašanji, ki se nanašata na obstoječe objekte, namenjene plezalnim športom, in sicer:

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 1: Kateri so objekti, namenjeni plezalnim športom, v Sloveniji?

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 2: Kolikšna je površina objektov, namenjenim plezalnim športom, v Sloveniji in kolikšna je površina na prebivalca v posameznih občinah?

Zaradi prikaza upravičenosti izgradnje javnega športnega objekta je pomemben pregled delujočih plezalnih športnih objektov. Popis športnih objektov je objavljen na spletni strani Komisije za športno plezanje (brez datuma), vendar je zastarel in netočen glede na trenutno stanje objektov v Sloveniji ter ne vsebuje podatkov o kvadraturi plezalnih objektov. Točne in zadnje podatke o površini objektov, namenjenih plezalnim športom, v Sloveniji sem

pridobila s pregledom spletnih strani večjih plezalnih objektov in z zbiranjem podatkov preko vprašalnika, naslovljenega direktno na upravljalce športnih objektov. Pregled po posameznih občinah je pomemben ne samo za Ljubljano, kjer se bo gradil Center plezalnih športov Ljubljana, ampak tudi za druge potencialne prihodnje investitorje, ki bodo potrebovali podatek o plezalnih površinah glede na število prebivalcev občin. Za preverbo potreb po plezalnih športnih objektih sem z 10 globinskimi intervjuji pridobila tudi mnenja stroke in uporabnikov, o trenutnem stanju plezalnih objektov v Sloveniji ter njeni kvaliteti.

Analiza v prvem delu magistrskega dela je narejena s pomočjo metode deskripcije in kompilacije, s katero predstavljam ugotovitve različnih avtorjev, usmerjenih v obravnavanje financiranja športnih objektov in analize stroškov in koristi. Predstavljeni so smiselnost financiranja športnih objektov ter pozitivni in negativni učinki javnega financiranja športnih objektov, na podlagi pregleda sekundarnih podatkov (strokovne in znanstvene literature) pa so prikazani korist in stroški za celotno družbo. Poglavljem o športu, športnih objektih in športnem plezanju sledi opis priprave analize stroškov in koristi.

Drugi, empirični del magistrskega dela zajema analizo stroškov in koristi na konkretnem primeru investicijskega projekta. Z analizo stroškov in koristi se ocenjujejo predvsem projekti, financirani z javnimi sredstvi. Bistvo izdelave analize stroškov in koristi je, da ocenimo smiselnost projekta. Če so potencialne koristi višje od stroškov, je projekt oz. investicija smiselna (Johansson in Kriström, 2016). Analiza stroškov in koristi se za sprejemanje odločitev v javnem sektorju uporablja zato, ker je v javnem sektorju razmeroma lahko oceniti stroške, težje pa izraziti koristi; v primerjavi z zasebnim sektorjem, kjer so koristi vidne v dobičku (Layard in Glaister, 1994). S finančno analizo načeloma ocenimo vse vplive projekta: finančni, gospodarski in socialni vpliv, vpliv na okolje itn. V ekonomski analizi zajamemo doprinos projekta h gospodarskemu razvoju družbe.

Empirični del magistrskega dela se nanaša na izgradnjo Centra plezalnih športov Ljubljana. Projekt je trenutno v fazi priprave investicijske dokumentacije. PZS je MOL predložila idejno zasnovo projekta, na podlagi katere je nastal dokument identifikacije projekta, ki je bil potrjen s strani Mestne občine Ljubljana v decembru 2021. V tem delu magistrskega dela odgovorim na tri raziskovalna vprašanja:

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 3: Kakšni so stroški izgradnje Centra plezalnih športov?

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 4: Kakšne so koristi izgradnje Centra plezalnih športov?

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 5: Ali stroški in koristi upravičujejo javno financiranje konkretnega objekta?

Analizo stroškov in koristi sestavljata finančna in ekonomska analiza. V sklopu finančne analize sem preverila podatke, ki temeljijo na dokumentu identifikacije investicijskega projekta, ter izračunala kazalnike uspešnosti in donosnosti projekta. Prikazala sem oceno

donosnosti in učinkovitosti projekta za dva scenarija financiranja, in sicer z zasebnimi in javnimi sredstvi.

Sledi priprava ekonomske analize, za katero je treba definirati širše stroške in koristi, ki prikažejo, kako projekt vpliva na družbo. Predpostavke za merjenje ekonomskih učinkov in koristi so identificirane s pomočjo pregleda literature in dokumenta identifikacije investicijskega projekta ter z globinskimi intervjuji s potencialnimi upravljavci centra, vrhunskimi športniki in rekreativnimi uporabniki (klubi, ki iščejo prostor za treninge). Opravila sem toliko globinskih intervjujev, da so se odgovori začeli ponavljati. Odgovore sem nato po metodi deskripcije in kompilacije analizirala ter uporabila za identifikacijo in oceno velikosti stroškov in koristi. Na podlagi odgovorov sem pridobila vpogled v potrebe uporabnikov plezalnih centrov in podatke za konkretni izračun koristi ter identificirala potencialna tveganja za projekt. V delu ekonomske analize so definirane koristi, ki jih lahko denarno ovrednotim in s katerimi lahko prikažemo doprinos projekta za družbo. Ekonomska analiza te vrste ter mnenja intervjuvancev-stroke sta tudi največji doprinos magistrskega dela tako k prihodnji investicijski dokumentaciji za projekt kot tudi k širšemu prikazu izdelave take vrste analize, saj je koristi za tovrstno investicijo relativno težko oceniti. Poleg definiranja ekonomskih koristi in stroškov sem pripravila še oceno donosnosti in učinkovitosti projekta z družbenega vidika. S tem je prikazano, ali je objekt plezalnih športov upravičeno financirati z javnimi sredstvi.

2 VPLIV ŠPORTA NA DRUŽBO IN GOSPODARSTVO

Drev (2013) šport opredeli kot telesno dejavnost in telesno vadbo. S športom označujemo organizirano in načrtovano vadbo, ki vključuje tudi določene oblike tekmovanja, telesna vadba pa je namenjena izboljšanju telesne pripravljenosti in zdravja. Kristan (2021) z vidika zgodovinskega pregleda nastanka besede šport opredeli, da izraz pomeni neko opravilo, ki zabava in razveseljuje. Njegov kritični pogled na polemiko športnega izrazoslovja razjasnjuje, da nekateri športni strokovnjaki, novinarji in uredniki z izrazom šport označujejo izključno tekmovalni šport. Kristan (2021, str. 413) šport opredeli takole: »Šport je posebna gibalna dejavnost tekmovalne in netekmovalne oblike, ki je namenjena ohranjanju bio-psiho-socialnega ravnovesja, razvedrilu, zabavi in duševni sprostitvi, ohranjanju zdravja, udejanjanju težnje po opaznih (tudi vrhunskih) globalnih dosežkih, včasih pa zgolj zdravljenju in rehabilitaciji po ozdravljenju. Ker šport ni enovit družbeni pojav, včasih bolj prevladuje en namen, včasih drug, zato govorimo o različnih izsekih, podpodročjih ali pojavnih oblikah športa. In vsaka od teh ima svojo filozofijo in svoje metode dela.« Namen magistrskega dela in poglavja je definirati širše koristi športa, zato v nadaljevanju z besedo šport razumemo definicijo po Kristanu.

Angelovski in drugi (2020) na šport gledajo kot na pomemben gospodarski, socialni in kulturni dejavnik. Pozitivni vidik športa se torej na družbi odraža tako s socialnega,

zdravstvenega in tudi ekonomskega vidika. Ti učinki so s pomočjo pregleda literature slovenskih in tujih avtorjev predstavljeni v nadaljevanju poglavja.

2.1 Družbeni učinki športa

Šport združuje ljudi, viša narodno zavest, zmanjšuje možnost za nastanek bolezni in pripomore k boljši psihofizični pripravljenosti (Čater, 2009). Za doseganje koristi za fizično in psihično zdravje je potrebna pogostost in pripadnost športnemu udejstvovanju, kar zagotavlja socialna narava večine športnih dejavnosti, tako da daje spodbudo in podporo gibanju (Coalter, 2005). Dejstvo, da šport vpliva na zdravje, potrjujejo mnoge raziskave. Blatnik in drugi (2016) opredeljujejo, da ima telesna dejavnost koristi, ki prispevajo k boljši kakovosti življenja skozi celotno življenjsko obdobje.

Kako šport vpliva na otroke, so s pogledom na vzajemne povezave med športom in sodelovanjem v razredu pri otrocih, preučili Harbec in drugi (2021). Ugotovili so, da športno udejstvovanje pozitivno vpliva na vedenje v razredu in obratno. Holt in drugi (2011) so v študiji o koristih in izzivih športnega udejstvovanja otrok pri družinah z nizkimi dohodki predstavili, da starši in otroci ukvarjanje s športom povezujejo z vrsto koristi za osebni in družbeni razvoj. Otroci, vključeni v športne dejavnosti, so v primerjavi z učenci, vključenimi v druge dejavnosti, poročali o višji stopnji iniciativnosti, čustvenega uravnavanja in izkušenj s skupinskim delom. Z udeležbo v športu je bila povezana tudi boljša učna uspešnost. Doupona in Petrović (2007) navajata, da športna aktivnost pomaga otroku pri učenju ter spoznavanju sveta in različnih vlog, ki jih otrok spoznava preko igre. Na tej podlagi se zato šport definira kot ustrezno socializacijsko okolje; s tem pa se povezuje tudi pozitivne koristi športnega udejstvovanja pri pojmovanju samega sebe, stresa, samospoštovanja, anksioznosti, depresije, napetosti, učinkovitosti, dobrega počutja itn.

Terapevtski potencial športa se pri mladini kaže v petih elementih: ogroženi mladi se zaradi športnega združevanja izločijo iz kriminalne kulture svojih vrstniških skupin in se približajo pozitivnim vzornikom, šport je alternativa slabim učnim navadam in nizkemu samospoštovanju, spodbuja razvoj samodiscipline in je zdravilo proti dolgčas, zadovoljuje tudi nekatere razvojne potrebe mladostnikov po pustolovščini in samostojnosti (Schafer, 1969, v Coalter in drugi, 2000). Doupona in Petrović (2007) ugotavljata, da se vse več staršev zaveda, da je šport pomemben del vzgoje mladih in element kakovosti življenja, ki vodi mimo negativnih vedenjskih socialno-patoloških vzorcev.

Rotovnik-Kozjek (2004) poudarja, da ima šport pozitiven vpliv na zdravje in vitalnost, in ga za odrasle opisuje kot »vrelec mladosti«. Redna telesna aktivnost utrjuje mišice in kosti ter izboljšuje prekrvavljenost tkiv. Poleg tega ohranja splošno zdravje ter pomaga vzdrževati primerno telesno težo, saj pozitivno vpliva na prehranjevanje ter kvaliteto spanca, obenem pa upočasnjuje proces staranja sklepov. V pozni odraslosti lahko telesna aktivnost prepreči nekatere duševne bolezni – depresijo, demenco in Alzheimerjevo bolezen – ter izboljša razpoloženje in psihično počutje (Fox in drugi, 2007). Pri starostnikih Rotovnik-Kozjek

(2004) vidi še dodatne koristi gibanja, kot so izboljšana gibljivost sklepov, zdravo ožilje ter zmanjšano tveganje za razvoj rakavih obolenj, povišanega tlaka in sladkorne bolezni.

Aitchison in drugi (2022) so pozitiven vidik športnega udejstvovanja predstavili v raziskavi o koristih športa za zdravje pri invalidih. Vsa zajeta populacija (otroci, odrasli, vrhunski športniki in veterani) s telesno, vidno ali intelektualno oviranostjo športno udejstvovanje povezuje z možnostmi za druženje, čistim užitkom, občutkom svobode in zagotavljanjem okolja za izpodbijanje stereotipov. Ugotovili so, da je šport splošno koristna izkušnja za posameznike s posebnimi potrebami.

Mills in drugi (2019) ugotavljajo, da so koristi športa večje od negativnih posledic z vidika biološkega, psihološkega in družbenega vidika in da zmerna količina vadbe zagotavlja optimalno ravnovesje. Drev (2013) redno telesno dejavnost poimenuje varovalni dejavnik zdravja. Kot pozitivne koristi navaja vpliv na duševno zdravje in kakovost življenja. Redna telesna dejavnost na splošno varuje pred kroničnimi (nenalezljivimi) boleznimi, krepi kosti in mišice, vzdržuje psihofizične in funkcionalne sposobnosti telesa, pripomore k zmanjševanju stresa in depresije ter pomaga krepiti samozavest; v kolikor vključimo v življenje še ustrezno prehrano, pa telesna dejavnost varuje tudi pred prekomerno telesno težo in debelostjo.

2.2 Ekonomski učinki športa

Davies (2002) je s pregledom evropske literature o ekonomskem pomenu športa opredelil dve prevladujoči smeri; in sicer prispevek športne industrije k proizvodnji in zaposlovanju ter vidik gospodarskega vpliva športnih prireditev. Ugotavlja, da bi se morali oblikovalci politik bolj zavedati potenciala športa in vpliva na gospodarsko dejavnost; strategije lokalnega razvoja bi morale upoštevati načine povezovanja športa z drugimi storitvami.

Šport predstavlja približno dva odstotka svetovnega bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP) in je bil prvotno neprofitno naravnano, veliki donosi niso bili pričakovani; v osemdesetih pa se je šport razvil v poslovno panogo (Becsky-Nagy in drugi, 2015). V naslednjih treh podpoglavjih obravnavam tri elemente športa, ki prispevajo h gospodarski rasti, in sicer športne dogodke in njihov vpliv, športni turizem ter vpliv športa na delovno produktivnost. V zadnjem podpoglavju je na kratko predstavljen pomen športa oziroma pomanjkanje telesne aktivnosti in ekonomsko breme telesne neaktivnosti.

2.2.1 Športni dogodki in njihov vpliv

Športne ekipe in športni dogodki imajo pomemben vpliv ne le na gospodarstvo, ampak tudi na ljudi. Pomembni športni dogodki in športne ekipe ustvarijo občutek ponosa in prinašajo ugled območjem, kjer ekipe delujejo oziroma se prirejajo dogodki (Swindell in Rosentraub, 1998). Profesionalni šport se v obliki tekmovanj oz. športnih dogodkov pojavlja na televiziji

in je danes zelo odvisen od medijske predstavitve. Doupona in Petrović (2007) menita, da televizija izrablja šport, da dvigne gledanost, šport pa izrablja televizijo za promocijo, ki mu prinaša prihodke. Mediji ustvarijo športne zvezdnike, ki služijo kot osnova socializaciji, navijaški klubi namreč skupaj slavijo nekoga, ki ga osebno ne poznajo. Taka vrsta povezanosti vpliva na družbene norme, cilje, odnose in na širše socialno vedenje.

Šport je v bistvu postal samostojen trg neprofitnih združenj in podjetij, ki ponujajo svoje storitve in možnost uporabe prostorov. Veliki športni dogodki aktivirajo množice in jih spodbudijo k ukvarjanju s športom, zato so trije trgi – športna dejavnost, športna oprema ter športne prireditve – v medsebojni odvisnosti, kar posledično doprinaša h gospodarskemu razvoju in pozitivno vpliva na vlaganje v športne objekte. Šport torej ustvarja prihodke in delovna mesta, hkrati pa prinaša tudi zdravstvene koristi tistim, ki se z njim ukvarjajo (Chappelet, 2005).

Mules in Dwyer (2005) ugotavljata, da prireditve organizatorjem pogosto prinesejo finančno izgubo, vendar imajo pozitivne učinke na skupnost. Nastajajo tudi drugi gospodarski učinki prireditev za destinacijo, na primer povečanje turističnih tokov zaradi promocije prireditve, spodbujanje infrastrukturnih investicij ter rast trgovine in poslovanja. Crompton (2014) vidi dodatne koristi velikih prireditev, in sicer sanacijo okolja, dolgoročno uporabo športne dediščine ter pospešen razvoj okolijske infrastrukture. Farčnik in drugi (2021) opredeljujejo, da imajo športni dogodki pozitiven vpliv na: delovna mesta in možnosti za zaslužek, večjo porabo obiskovalcev, podporo lokalnim projektom, promocijo destinacije, večjo konkurenčnost in trajnostni razvoj. Kot negativne ekonomske vidike organizacije dogodkov pa navajajo, da dogodek pogosto koristi eni regiji, ne pa celotni skupnosti, in da skupni rezultat ne vpliva pozitivno na nacionalno gospodarstvo.

Kljub vsem pozitivnim učinkom športa in športnih dogodkov pa se poraja vprašanje o gospodarski učinkovitosti športnih dogodkov. Késenne (2005) opozarja, da imajo športni dogodki lahko v celoti negativen gospodarski učinek, zlasti če se z dobičkom okorišča le organizacijski odbor, med tam pa zaradi vlaganja javnega denarja davkoplačevalci ostanejo v primanjkljaju za vrednost alternativnega (npr. kulturnega) dogodka. Avtor meni, da je za prepoznanje smiselnosti podpiranja in vlaganja javnega denarja v športne dogodke treba preučiti dolgoročne zunanje učinke, kot so tuje naložbe, stopnja udeležbe v športu, posledice na zdravje in produktivnost dela.

Poleg gospodarskih učinkov imajo torej športni dogodki tudi pomemben vpliv na okolje in družbo. Farčnik in drugi (2021) poudarjajo, da šport na vseh ravneh igra pomembno vlogo pri povezovanju in komunikaciji, zato je pri organizaciji športnih dogodkov izredno pomembna komunikacija visoke ravni skrbnosti in odgovornosti do vseh vpletenih deležnikov. S športnimi dogodki lahko povečamo okoljsko ozaveščenost, kar avtorji opredeljujejo kot pozitiven vpliv na okolje, prav tako kot je pomembna tudi okolju prijazna infrastruktura (dogodki na že obstoječih objektih) oz. se določene predele zaradi organizacije športnih dogodkov lahko tudi ozeleni. Avtorji navajajo tudi družbeni vpliv športnih

dogodkov in športnega turizma. Pozitivni družbeni vplivi vključujejo dobro počutje domačinov in turistov, saj takšni dogodki spodbujajo občutek pripadnosti in zabave ter spodbujajo zdravo življenje. Poveča se vključenost ljudi v telesno aktivnost, izboljša se ne samo športna, ampak tudi preostala infrastruktura, športniki pa vplivajo kot vzorniki in prispevajo k enakosti spolov in opolnomočenju žensk. Izboljšana oz. nova infrastruktura izboljša dostopnost in služi tudi kot navdih za ljudi s posebnimi potrebami ter spodbuja medkulturno komunikacijo in medsebojno razumevanje. Za zunanje družbene negativne učinke, kot so upad delavnih mest, premalo uporabljena infrastruktura in zmanjšanje gospodarske dejavnosti, avtorji menijo, da jih je treba preprečiti že pri načrtovanju dogodka. Negativni družbeni učinki, ki jih avtorji navajajo, so tudi vpletanje politike, koruptivni posegi ter uničevanje okolja in dediščine.

2.2.2 Športni turizem

Športni dogodki so tudi del športnega turizma. Smith (2005) navaja, da ima široko poznavanje športnih dogodkov in objektov med turisti velik vpliv, tako se šport kaže kot izjemno učinkovito promocijsko orodje, kot posledico pa lahko štejemo preobrazba mest, ki je le ena od številnih koristi za izvajanje pobud za razvoj športa v mestih.

Na šport z vidika turizma torej lahko gledamo skozi prizmo športnih dogodkov ter tudi z vidika posameznika. Shipway in Stevenson (2012) navajata, da je športu in turizmu skupno predvsem to, da potrošnikom omogočata doživetja. Skozi oči športa posameznik (turist) doživlja kraje in ljudi ter aktivnosti. Šport je torej tudi eden od načinov, kako želimo doživeti kraje, ki jih obiščemo. Gammon in Robinson (2003) sta definirala dva pogleda na šport in turizem, in sicer z vidika športnika, ki je turist, in z vidika turista, ki v potovanje vključi tudi šport. Športniki, ki so turisti, se delijo še na dve podvrsti, in sicer na profesionalne športnike, ki kraj obiščejo zaradi tekme, primarni razlog za obisk je torej šport, ter na rekreativne športnike, ki kraj obiščejo izključno zaradi športnega udejstvovanja (npr. smučanje, plezanje, pohodništvo). Drugi pogled – vidik turista, katerega sekundarna dejavnost ob obisku nekega kraja je povezana s športom – se prav tako deli na dve podvrsti – turist, katerega primarni namen počitnic je sicer potovanje, vendar pričakuje, da so bo sekundarno tudi športno udejstvoval, bodisi rekreativno ali kot obisk kakšnega dogodka, in turist, ki mu šport prekriža pot na potovanju naključno, bodisi kot lokalni športni dogodek, ki se ga udeleži, ali npr. obisk plezalnega centra.

Lahko povzamemo, da je v nekaterih primerih športni turizem posledica športnih dogodkov, torej so vplivi enaki, kot so jih Farčnik in drugi (2021) navedli za športne dogodke. Turistom, ki potujejo zaradi športa, pa lahko posledično dodamo še vpliv na zdravje, predvsem pri športnikih rekreativcih, ki so na počitnice odšli zaradi športnega udejstvovanja.

2.2.3 Vpliv športa na delovno produktivnost

Vključevanje v šport in vadba lahko povečata produktivnost posameznika z izboljšanjem zdravja in spodbujanjem kognitivnih in nekognitivnih veščin, torej dejavnikov, ki povečujejo produktivnost in uspešnost posameznika na trgu dela (Lechner, 2009). Sedeč način življenja in s tem povezana telesna nedejavnost se povezuje z vrsto kroničnih bolezni in zgodnjih smrti. Telesna nedejavnost je leta 2013 zdravstvene sisteme po vsem svetu stala 53,8 milijard dolarjev (Ding in drugi, 2016). Poleg neposrednih stroškov zdravstvenega varstva pa telesna nedejavnost vpliva tudi na posredne stroške produktivnosti. Ding in drugi (2016) opredeljujejo, da bolezni, povezane s telesno nedejavnostjo, vplivajo tudi na odsotnosti od dela ter zmanjšajo produktivnost na delu zaradi slabega zdravja. Pri raziskavi so se omejili zgolj na vrednosti izgube produktivnosti v obdobju treh mesecev zaradi izostanka umrlega delavca. Skupna izguba produktivnosti zaradi smrti, povezanih s telesno nedejavnostjo, je leta 2013 znašala 13,7 milijarde dolarjev, od tega v Sloveniji 8,7 milijona.

Tušak in Blatnik (2016) navajata, da redna telesna vadba prinaša številne koristi v povezavi z delovno produktivnostjo. In sicer redna telesna aktivnost prispeva k celovitemu zdravju, izboljššanemu imunskemu sistemu ter boljšim prilagoditvam sposobnosti na delovnem mestu. Posledično se lahko zmanjša tveganje za prekomerno telesno težo, kar pa neposredno vpliva na izboljšano delovno produktivnost.

2.2.4 Ekonomsko breme telesne neaktivnosti

Raziskava trenda telesne dejavnosti med letoma 2001 in 2016 (Guthold in drugi, 2018) je pokazala, da eden od štirih (27,5 odstotka) odraslih in več kot tri četrtine (81 odstotkov) mladostnikov ne izpolnjuje priporočil o potrebni količini vadbe na teden. Telesna neaktivnost je vzrok za približno 30 odstotkov umrljivosti in obolevnosti zaradi bolezni srca, sladkorne bolezni in ženskega raka dojk, približno petino primerov raka debelega črevesja in danke ter za 13–15 odstotkov primerov možgansko-žilnih bolezni (Cecchini in Bull, 2015).

Telesna nedejavnost predstavlja tudi ekonomsko breme. Ding in drugi (2016) navajajo, da je telesna nedejavnost leta 2013 zdravstvene sisteme po vsem svetu stala 53,8 milijarde dolarjev oziroma, da je po državah med 0,4 in 4,6 odstotka vseh stroškov zdravstvenega varstva mogoče pripisati telesni nedejavnosti. Hkrati Cecchini in Bull (2015) navajata, da Evropo telesna nedejavnost stane od 193 do 367 ameriških dolarjev na prebivalca na leto.

Številni avtorji (Oostenbrink in drugi 2002, Korthals-de Bos, 2002, Pratt in drugi, 2014, Tušak in Blatnik, 2016), ki se ukvarjajo z merjenjem stroškov, nastalih zaradi telesne nedejavnosti, delijo stroške na posredne in neposredne stroške zdravstvenega varstva ter stroške znotraj zdravstvenega sektorja in zunaj njega. Neposredni stroški zdravstvenega varstva se nanašajo na stroške za preventivo varovanje zdravja, diagnoze in zdravljenja kroničnih bolezni, povezanih s telesno neaktivnostjo, kot so obiski pri zdravniku, zdravlila,

rehabilitacija in hospitalizacija (Oostenbrink in drugi, 2002). V neposredne stroške zunaj zdravstvenega sektorja spadajo stroški za prevoz v in iz bolnišnice, stroški zdravil ter stroški neformalne zdravstvene oskrbe (Korthals-de Bos, 2002). Posredni stroški, ki imajo zunanji finančni vpliv na družbo, nastanejo zaradi izgube produktivnosti in bolniškega nadomestila delavcem ter kot posledica prezgodnje smrti zaradi bolezni, nastalih zaradi telesne nedejavnosti (Korthals-de Bos, 2002; Oostenbrink in drugi, 2002).

Rezultati teh študij kažejo, da telesna neaktivnost predstavlja pomemben delež celotnih stroškov zdravstvenega varstva v razvitih državah, pri čemer prevladujejo neposredni stroški, vendar pa so tudi posredni stroški pomembni. Tušak in Blatnik (2016) navajata, da telesna vadba in zdrava prehrana pomaga pri preprečevanju bolezni in pozitivno vplivata na zdravje, posledica tega pa so zmanjšani stroški zdravstvenega varstva, zato je pomembno, da se vlaga v športno dejavnost in posledično omogoča kvalitetno športno infrastrukturo in spodbuja zdrav življenjski slog.

2.3 Okoljski učinki športa

Okoljski učinki športa se v literaturi pojavljajo predvsem z vidika vpliva športnih dogodkov na okolje, ki imajo več negativnih vplivov na družbo in okolje, prav tako pa lahko organizatorji športnih dogodkov le-te izkoristijo za spodbujanje trajnostnih praks (Umanotera, brez datuma).

Šport oz. športni dogodki na okolje vplivajo z onesnaževanjem zaradi mobilnosti, saj se morajo športniki, udeleženci tekmovanj in obiskovalci do dogodka oz. športnega objekta pripeljati, kar ob velikem športnem dogodku lahko pomeni več izpustov toplogrednih plinov, poleg tega lokalnim skupnostim parkirani avtomobili povzročijo vrsto nevšečnosti. Vpliv na okolje se lahko zmanjša s spodbujanjem uporabe javnega prometa, kolesarjenja ter sopotništva (Karba in drugi, 2013).

Poraba energije je pomemben dejavnik, ki vpliva na okolje pri športnih dogodkih. Športna prizorišča lahko porabijo velike količine električne in toplotne energije, kar prispeva k emisijam toplogrednih plinov. Spodbujanje energetske učinkovitosti ter uporaba obnovljivih virov energije lahko zmanjšata negativne vplive porabe energije na okolje. Enako velja za porabo vode, saj športni dogodki povzročijo povečano porabo, z raznimi kemikalijami pa lahko vplivajo tudi na podtalnico, zato je odgovorna poraba vode zelo pomembna (Karba in drugi, 2013).

Športni dogodki ustvarijo veliko odpadkov in lahko predstavljajo pomemben okoljski problem. Pravilno ravnanje z odpadki, ločevanje in recikliranje lahko zmanjšajo negativne vplive odpadkov, pomembna je tudi uporaba recikliranih materialov ali materiala, ki se lahko ponovno uporabi (Karba in drugi, 2013).

Kot pogosta vpliva na okolje se omenjata tudi hrana in pijača ter naročanje in nabava. Zagotavljanje kvalitetne in zdrave hrane ter spodbujanje lokalne, sezonske in ekološke pridelave lahko zmanjšata negativne vplive na okolje ter spodbudita in pozitivno vplivata na lokalno gospodarstvo. Spominki in potrošniški izdelki, ki so del vsakega velikega športnega dogodka, so lahko okolju škodljivi. Trajnostno naravnani organizatorji lahko ta vpliv zmanjšajo z upoštevanjem okoljskih in družbenih standardov ter pri naročanju in nabavi izdelkov, npr. z izdelki pravične trgovine ter z lokalnimi in ekološkimi izdelki (Karba in drugi, 2013).

Z vidika športne infrastrukture je moč prepoznati tako neposredne kot posredne okoljske učinke. Neposredni učinki zajemajo porabo naravnih virov med gradnjo – (uporaba materialov za gradnjo (beton, jeklo les), ki prispevajo h krčenju gozdov, uničenju habitatov in emisijam CO₂ – ter pri obratovanju, torej s porabo energije za razsvetljavo, ogrevanje in hlajenje. Posredni vplivi se kažejo v nastanku odpadkov in emisij iz prometa (Zhu in drugi, 2020).

3 ŠPORTNI OBJEKTI

Svet Evrope (1992) je za evropske države v Evropski listini o športu postavila skupen cilj – spodbujati šport kot koristno obliko prostega časa. Z listino so se države članice Evropske unije zavezale k dvigovanju ravni udeležbe v športu s poudarkom na ukrepih, ki bodo zagotovili enake možnosti udeležbe v športu tudi prizadetim in invalidnim osebam. Poleg tega morajo države članice zagotavljati ustrezno finančno podporo iz javnih finančnih sredstev, in sicer na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Zavzemajo se za zagotavljanje športnih objektov, kadar jih komercialna raven ne ponuja. Dostopnost športnih objektov je glavni element učinkovite politike in njene udeležbe v športu (Nicholson in drugi, 2011). Iz Evropske listine o športu (Svet Evrope, 1992) in revidiranih različic (2001 in 2021) je razbrati poudarek na soodvisnosti med športno udeležbo in obsegom, raznolikostjo ter dostopnostjo športnih objektov.

V poglavju o športnih objektih najprej predstavim vrste športnih objektov ter športne objekte v Sloveniji. Sledi opredelitev učinkov športnih objektov, ki so pomembni za pripravo ekonomske analize v sklopu analize stroškov in koristi. V zadnjem podpoglavju pa analiziram uporabo analize stroškov in koristi ter predstavljam primere ocenjevanja ekonomskih koristi treh slovenskih projektov: Nordijski center (v nadaljevanju NC) Planica, Gimnastični center Ljubljana ter prenova kopališča Ilirija, Ljubljana.

3.1 Vrste športnih objektov

Po 67. členu Zakona o športu (ZŠpo-1), Ur. l. RS, št. 29/17, 21/18 – ZNOrg, 82/20 in 3/22 – ZDeb, so športni objekti in površine za šport v naravi: športni centri, športni objekti, vadbeni prostori, vadbene površine ter površine za šport v naravi. Športni objekt je stavba,

ki je namenjena izvajanju športne dejavnosti in vključuje eno ali več vadbenih površin, s spremljajočimi prostori in prostorom za obiskovalce.

Športna infrastruktura po Hren (2008) je lahko v naravnem okolju ali grajenem okolju. Nadalje avtorica razvije, da športno infrastrukturo sestavljajo pokrite in nepokrite športne površine ter posebni športni objekti. V grajeno okolje uvršča pokrite športne površine, namenjene različnim športnim panogam, na katerih se lahko odvijajo tudi športne prireditve, tekmovanja ali rekreativne športne dejavnosti. To so: bazenski kompleksi, pokrita teniška igrišča, športne in atletske dvorane, drsališča, plesne dvorane ter telovadnice ob šolskih objektih.

Grujić (2023) športne objekte deli tudi na objekte mednarodnega pomena, kjer se lahko organizirajo tekmovanja na evropski in svetovni ravni ter olimpijske igre za eno ali več športnih panog; športne objekte državnega pomena, namenjene organizaciji tekmovanj na ravni državnih prvenstev in mednarodnih klubskih tekmovanj in tekmovanj 1. lige; ter objekte lokalnega pomena, namenjene za uresničevanje javnega interesa v športu.

Jurak in drugi (2012) razvrščajo športne objekte na objekte, ki so namenjeni programom vzgoje in izobraževanja (športne dvorane, zunanja igrišča), objekte za kakovostni in vrhunski šport, objekte za športno rekreacijo in prireditvene športne objekte. Leskovec (1991) loči športne objekte na umetno grajene in naravne športne objekte ter glede na lastništvo na objekte v javni lasti in objekte v zasebni lasti. Javni športni objekti se uporabljajo v javno dobro in morajo biti na voljo vsem pod enakimi pogoji (ZŠpo-1, 70. člen).

3.2 Športni objekti v Sloveniji

Gerlovič (2008) je že pred leti predstavil problematiko športne infrastrukture v Sloveniji. Poudarja, da bi bilo v Sloveniji smiselno graditi športno infrastrukturo, ki je usklajena s športno potrebo širšega prebivalstva in vrhunskih športnikov, na lokalni, regijski in državni ravni. Šugman (2016) ocenjuje, da se je športna infrastruktura velikih objektov po letu 2010 izboljšala. Razvili so se različni kompleksi: stadion Stožice, NC Planica, Gimnastični center Ljubljana, Športni center Triglav Pokljuka, Nacionalni nogometni center Brdo ter adaptirane večje in manjše športne dvorane in stadioni v Ljubljani, Kopru, Mariboru in Celju.

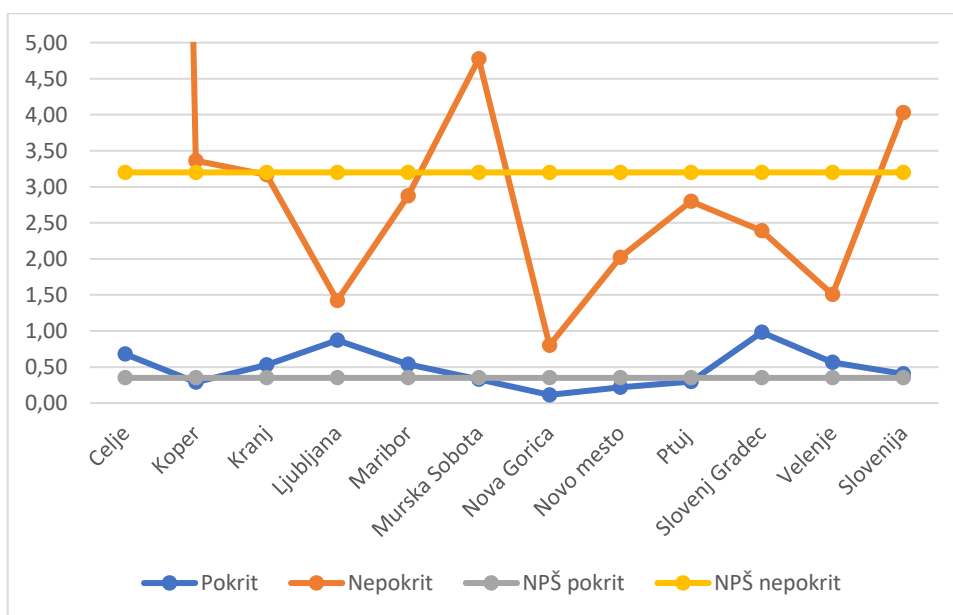
Slovenski javni interes v športu je predstavljen v NPŠ. V programu so določene naloge nacionalnega in lokalnega pomena, ki so namenjene ustvarjanju pogojev za več in bolj kakovostno gibanje prebivalcev Republike Slovenije, z namenom ohranjanja zdravja. Strateški cilj NPŠ je bil, v obdobju 2014–2023 zagotoviti 3,2 m² nepokritih in 0,35 m² pokritih vadbenih površin na prebivalca. Skupno je bilo v Sloveniji stanje leta 2014 2,64 m² nepokritih in 0,29 m² pokritih vadbenih površin na prebivalca (Grujić, 2014). V letu 2023 se občutno pozna sprememba vlaganja v vadbeno površino, saj je skupno 4,03 m² nepokritih in

0,41 m² pokritih vadbenih površin na prebivalca. V sprejemanju je nov NPŠ, ki bo glede na dosežene rezultate strateški cilj spremenil.

Ministrstvo, pristojno za šport, upravlja oziroma vodi razvid javnih športnih objektov in površin za šport v naravi (ZŠpo-1, 76. člen). Razvid športnih objektov je baza vpisanih javnih objektov in površin za šport v naravi in ne odraža dejanskega stanja športnih objektov, saj zasebni objekti niso vpisani v razvid. V razvid športnih objektov je bilo v letu 2023 vpisanih 3.078 športnih objektov, od tega 1.104 pokritih in 1.974 nepokritih objektov (Grujić, 2023).

Slika 1 prikazuje površino pokritih in nepokritih vadbenih prostorov po občinah v m² na prebivalca v primerjavi s strateškim ciljem NPŠ. Občutno pod strateškim ciljem 3,2 m² nepokritih površin vadbenih prostorov so Mestna občina Ljubljana z 1,42 m², Nova Gorica z 0,8 m² in Velenje z 1,51 m². Pri pokritih površinah so po večini občine dosegle strateški cilj NPŠ, močno odstopa le Nova Gorica z 0,11 m² pokritih vadbenih površin na prebivalca (Grujić, 2023). Dodatno Šugman (2016) izpostavlja, da ima Ljubljana kljub vsoti denarja, vloženega v šport in športno infrastrukturo, ter glede na število prebivalcev majhno število vrhunskih športnikov.

Slika 1: Površina pokritih in nepokritih vadbenih prostorov v m² na prebivalca v primerjavi s strateškim ciljem NPŠ 2018–2023

Vir: lastno delo na podlagi Grujić (2023).

3.3 Učinki in financiranje športnih objektov

Investicije v športne objekte so relativno visoke ne glede na to, ali jih financiramo iz zasebnih ali javnih virov. Za odločanje o smiselnosti financiranja in vlaganja v športne objekte je

pomembno prepoznavanje učinkov oz. koristi športnih objektov. Čater in Zovko (2016) opredelita, da se je pri odločanju o gradnji ali obnovi športnih objektov treba osredotočiti na ključna vprašanja glede financiranja in smiselnosti investicije; treba je razmisliti o vlogi javnih in zasebnih virov ter oceniti in opredeliti ekonomske in neekonomske koristi gradnje športnega objekta (navedene v nadaljevanju poglavja). Avtorja opredeljujeta šport kot dobrino posebnega pomena, saj je šport zasebna dobrina, ki zadovoljuje individualne užitke, in hkrati javna dobrina, ki prinaša koristi celotni družbi. Zaradi pomena športa na posameznika, pa tudi za družbo, je šport mešana dobrina in potrebuje tako javne kot zasebne vire za svoje financiranje (Čater, 2009). Stanovnik (2012) dobrine razdeli na čiste javne dobrine, zasebne dobrine in mešane dobrine, ki so lahko tako javne kot tudi zasebne. Za mešane dobrine nadalje Stanovnik (2012) navaja, da z javnim financiranjem mešanih dobrin država lahko preprečuje razlike pri oskrbi s temi dobrinami. Tako intervencija države odpravlja nepopolnosti trga. Z vidika javnega financiranja športnih objektov to pomeni, da se cena storitev, na primer najema prostora ali cena vstopnic, lahko regulira in se tako omogoča koriščenje športnih objektov vsem.

Javno financirani športni objekti so cenovno dostopnejši, kar je predpogoj, da se s športom ukvarja več ljudi, to pa pozitivno vpliva na zdravje in delovno sposobnost. Nenazadnje javno financiranje športa zmanjšuje razlike med sloji in pripomore k večji dostopnosti športa. Čater in Zovko (2016) ugotavljata, da je javna dobrina tista, ki pripomore k blagostanju vseh posameznikov v neki družbi. Pravi argumenti za financiranje športnih objektov iz javnih virov torej niso izključno ekonomske, ampak širše, družbene narave.

Čater in Zovko (2016) opredelita razloge tudi za zasebno sofinanciranje športnih objektov, in sicer:

- Medijska izpostavljenost: Zasebno (so)financiranje športnega objekta prinese medijsko izpostavljenost investitorja.
- Individualni užitek: Posameznik na športnem dogodku kupi lastni užitek, zato je prav, da je objekt financiran tudi zasebno.
- Rekreativna in zdravje: Rekreativna je individualno zadovoljstvo in skrb za lastno zdravje.
- Prerazdelitveni učinek: Zasebno (so)financiranje športnih objektov za otroke in mladino ima skrito korist, saj država prispeva več sredstev za vrhunski šport, kar zasebne vire dolgoročno spodbudi k sofinanciranju športnih objektov za otroke in mladino.

V poglavju najprej predstavim učinke športnih objektov, ki sem jih razdelila na ekonomske učinke, kot sta poraba obiskovalcev športnega objekta in vpliv na razvoj lokalnega gospodarstva, ter na neekonomske učinke športnih objektov. Sledita poglavji, v katerih s pregledom literature in na primerih predstavim smiselnost in načine financiranja športnih objektov v svetu in v Sloveniji.

3.3.1 Ekonomski učinki športnih objektov

Moč in prisotnost športa na svetovni ravni se povečujeta in šport se počasi uveljavlja kot svetovna kultura. Športni objekti so pogosto strateškega pomena za razvoj športa in športnikov v državi. Stadioni, športni kompleksi, objekti in dvorane postajajo pomembne stavbe, ki jih mesta gradijo za prihodnost, izkazovanje moči in kot orodje načrtovanja družbene koristi (Geraint in drugi 2007). Čater in Zovko (2016) za argumentacijo javnega sofinanciranja športnih objektov z ekonomskega vidika naštejeta naslednje koristi:

- Nova delovna mesta: Gradnja in vzdrževanje športnih objektov ustvarjata delovna mesta, kar pozitivno vpliva na gospodarstvo in družbo.
- Promocija regije oz. države: Športni dogodki privabljajo pozornost in promovirajo identiteto regije ali države. To lahko prispeva k razvoju turizma in gradnji narodne identitete (ekonomske in neekonomske učinek).
- Ekonomski učinki prireditve: Trošenje na športnih prireditvah povečuje davčne prihodke in spodbuja dodatno gospodarsko aktivnost.
- Priložnost za druge vrste dogodkov: Športni objekti lahko gostijo tudi druge komercialne in polkomercialne dogodke.
- Dostopnost za vse: Javno financirani športni objekti omogočajo cenovno dostopno uporabo za vse.

Z vidika ekonomskih učinkov gradnja oz. športni objekti kot taki vplivajo na lokalno in regionalno gospodarstvo. Dugalić in Krsteska (2013) opredeljujeta športno infrastrukturo kot eno ključnih področij razvoja države. Rezultati v športu so tudi rezultati vlaganja države v športno infrastrukturo, namenjeno predvsem vadbi in vrhunskemu športu. Športni objekt sodi v sklop materialnih pogojev za izvajanje športa in obstoj in razvoj športne panoge. Chapin (2002) navaja ekonomske učinke športnih objektov – stadionov – skozi učinek na obiskovalce (poraba oboževalcev na dogodkih, spodbujanje razvoja in večja prepoznavnost mesta), Siegfried in Zimbalist (2000) pa dodajata še, da novi športni objekti (oz. stadioni) pomembno vplivajo na lokalno skupnost s povečanjem števila delovnih mest (kratkoročno) in povečano porabo v turizmu (dolgoročno). Abbiasov in Sedov (2022) sta z raziskavo hodljivosti v oklici 92 športnih objektov raziskala učinke prelivanja na lokalno gospodarstvo in jih opredelila tako: športni objekti in z njimi povezani športni dogodki imajo heterogene učinke prelivanja na poslovne panoge, in sicer športni objekti ustvarjajo promet za lokalna podjetja v bližini športnih objektov, ki se ukvarjajo s prehrano, nastanitvijo in trgovino na drobno. Harger in drugi (2016) z analizo povezave med odprtjem novega objekta v mestu in odpiranjem novih podjetji ugotavljata, da je zaznati nekaj šibkih dokazov o ustvarjanju delovnih mest, predvsem v panogi gospodinjstva, ne pa tudi novih podjetji. Ugotavljata pa, da ima odprtje novega objekta vpliv na obstoječa podjetja.

Športna dejavnost ima tudi posredni oz. multiplikacijski učinek na gospodarstvo, ki so ga za Slovenijo ocenili Farčnik in drugi (2021). Multiplikator prihodkov za celotno športno dejavnost znaša 1,77, kar pomeni, da vsakih 100 EUR povpraševanja po športu na dolgi rok

ustvari 177 EUR za celotno domače gospodarstvo. Za gradnjo športnih objektov je bil ocenjen multiplikator v višini 2,3. Glede zaposlenosti v športu so avtorji ugotovili, da je šport leta 2018 zaposloval 2,52 odstotka vseh zaposlenih v Sloveniji, pri čemer je največ delovnih mest povezanih z izobraževanjem, gostinstvom in zdravstvom. Na področju davkov avtorji navajajo, da je bilo v letu 2018 vplačanih preko 320 milijonov različnih davkov in prispevkov.

3.3.2 Neekonomski učinki športnih objektov

Športni objekti z družbenega vidika vplivajo na zdravje in kakovost življenja (Tušak in Blatnik, 2016), saj objekti, namenjeni vadbi, omogočajo gibanje. Poleg telesnega zdravja gibanje in redna udeležba v telesni aktivnosti izboljšujeta psihično zdravje ter zmanjšata anksioznost in vplive stresa na življenje (Tušak in Tušak, 2003). Obisk športnega objekta in s tem sodelovanje v športni dejavnosti ali vadbi je povezano tudi s socialno interakcijo in vključenostjo (Blatnik in drugi, 2016), saj pri vadbi prihaja do pozitivne socialne interakcije in udejstvovanja v skupini, ki poleg izboljšanja telesne pripravljenosti pripomore tudi k vzpodbudi in motivaciji, vadeči pa lahko splete nove socialne vezi (Kulczycki in Hinch, 2014). Chapin (2002) družbeni vpliv športnih objektov prikaže skozi izkušnjo obiskovanja športnih dogodkov, saj objekti ob dobrih rezultatih domačih ekip krepijo ponos naroda, kar Crompton (2014) imenuje psihični dohodek. Čater in Zovko (2016) pa kot neekonomske učinke prepoznavata ozaveščanje o športu (tekme in dogodki spodbujajo zavest o pomenu športa), ponos in zadovoljstvo (novi športni objekti povečujejo zadovoljstvo lokalnih navijačev, kar lahko koristi tudi politiki) ter spodbujanje aktivnosti in zdravja, ker je obstoj športnega objekta predpogoj za aktivno športno udejstvovanje v številnih športnih panogah in ima pozitiven vpliv na zdravje ter delovno sposobnost in storilnost ljudi.

Športni objekti so pomembni tudi z vidika kulturne, športne dediščine. Športno dediščino ustvarjajo znamenitosti, kot so dvorane slavnih, muzeji in mesta posebnega športnega pomena, ki vzbudijo močan nostalgichen občutek, posledica pa je športni turizem (Ramshaw in Gammon, 2005). V Sloveniji smo z vidika športne dediščine objektov močno povezani s Planico, ki predstavlja nacionalni ponos, in dvorano Tivoli; z vidika športa pa imamo zgodovino v več športnih panogah – gimnastiki, atletiki in različnih zimskih športih (Pavlin, 2020).

Športno dediščino je Ramshaw (2017) predstavil z modelom zdravih stadionov. Gre za potencial športnih stadionov kot okolja, ki spodbujajo zdravje ne le v korist navijačev in lokalnih skupnosti, temveč tudi za pomoč doseganja korporativnih ciljev športnih organizacij. Zdravi stadioni so tisti, ki spodbujajo zdravje obiskovalcev, navijačev, zaposlenih in lokalne skupnosti. To je prostor, kjer imajo obiskovalci pozitivno in zdravo izkušnjo, tako v vlogi tekmovalcev kot gledalcev. Obe iniciativi sta prinašalki koristi tako za navijače kot tudi za klube in skupnost, izpostavljata družbeno vlogo športnih prizorišč in

ustvarjata sinergije med ohranjanjem športne zgodovine ter spodbujanjem zdravega življenjskega sloga in blaginje prebivalcev (Ramshaw, 2017).

Športni objekti imajo tudi okoljski učinek, in sicer gradnja športnih objektov predstavlja poseg v prostor in ima lahko velik negativen vpliv na okolje. Upoštevanje okoljskih in družbenih vidikov pri načrtovanju, gradnji in uporabi zgradb ter uporaba trajnostnih materialov lahko zmanjšata negativne vplive gradnje na okolje (Karba in drugi, 2013).

3.3.3 Financiranje športnih objektov po svetu

Ko govorimo o uspešnih investicijskih zgodbah v svetu, gre v večini primerov za dobro načrtovane objekte, ki že v začetni fazi predvidijo možnost ustvarjanja prihodkov, ko bo objekt zgrajen. Ponos mesta, turistična znamenitost, izogibanje izgradnje nepotrebnih objektov za športne prireditve in večnamenska uporabnost so skupni imenovalci uspešnih projektov.

V literaturi pa je pogosto obravnavana negativna plat izgradnje športnih objektov in prirejanja velikih tekmovanj. Baade in Matheson (2016) obravnavata smiselnost kandidiranja mest za izvedbo olimpijskih iger. Navajata, da se ocene stroškov in koristi zlahka priredijo za pridobivanje naklonjenosti javnosti in političnih vzgibov. Gostiteljem olimpijskih iger pogosto ostane specializirana športna infrastruktura, ki se po igrah le malo uporablja, tako da se mesta poleg začetnih stroškov gradnje lahko soočijo z velikimi dolgoročnimi stroški za vzdrževanje. Zimbalist (2015), ki prav tako kritično gleda na organizacijo olimpijskih iger, opredeljuje, da celotne izdatke za gradnjo, tako stadionov kot spremljajoče infrastrukture, krije gostitelj. Zaradi potrebe po hitri in veliki gradnji pa prihaja do prekoračitev stroškov, ki jih financirajo davkoplačevalci. Stroški izgradnje so lahko tudi od štirikrat do desetkrat višji od prvotne ocene stroškov. Siegfried in Zimbalist (2000) se sprašujeta, ali novi objekti spodbujajo gospodarski razvoj in ali imajo navijači in drugi lokalni prebivalci dovolj koristi, da je vlaganje v nove stadione in dvorane upravičeno. Ugotavljata, da bi bilo zgrajeno manjše število objektov, v kolikor bi bila finančna odgovornost za nove objekte prepuščena samo zasebnikom (lastnikom ekip ali drugim zasebnim vlagateljem).

Primer finančno uspešne izvedbe športnega dogodka so olimpijske igre v Los Angelesu leta 1984, ki so se zaključile z dobičkom. Sicer so tudi prve igre v zgodovini, ki so postale svetovni televizijski dogodek, vendar je bila sama organizacije iger takrat povsem specifična, drugačna in še danes velja za primer dobre prakse. Celotna investicija je bila financirana iz zasebnih virov podjetji, sponzorskih sredstev ter s televizijskimi pravicami. Organizacijski odbor olimpijskih iger se je odločil, da ne bo gradnje novih športnih objektov. Igre so potekale na obstoječih, nadgrajenih prizoriščih, ki pa so imela skupno grafično noto, tako da je gledalec doma pred televizijo dobil občutek, da se vse dogaja na enem mestu. Igre so se dogajale na približno 790 km², nekatera prizorišča so bila med seboj oddaljena tudi do 160 km, vendar je enotna podoba ustvarila občutek enega kraja. Olimpijske igre LA 84 so

ustvarile občutek ponosa v mestu in naredile igre spet privlačne za ostale države organizatorke (Walker, 2014). Walker (2015) poroča, da mesto še vedno služi na račun teh olimpijskih iger. Povzame, da je mesto s kombinacijo sponzorskih sredstev, prodaje televizijskih pravic za prenos in zasebnih sredstev doseglo to, da za igre ni bil porabljen davkoplačevalski denar, mesto pa je pridobilo ugled in prepoznavnost.

Posebnost ameriškega športa je, da mesta in skupnosti sami delajo strategije in načrte za investicije ter se tako odločajo o novih športnih objektih – stadionih, namenjenih izključno eni ekipi. Stadioni so običajno javno financirani, te odločitve pa temeljijo na prepričanju, da bodo novi stadioni pomembno vplivali na lokalno skupnost s povečanjem števila delovnih mest in s povečano porabo v turizmu (Staff, 2019). Geraint in drugi (2007) gledajo na športne objekte kot na visoke investicije, ki pa lahko prinašajo tudi znatne prihodke. Za primer dobre prakse stadionov navajajo stadion Wembley, ki je zasnovan tako, da je uporaben za več športnih disciplin – nogomet, ragbi in atletiko – ter koncertne prireditve. Donosnost dogodkov omogoča še spremljajoča infrastruktura, tj. apartmaji in hoteli, (prestižne) lože za gledalce, restavracije. Avtorji ugotavljajo, da je pri objektih nujno strogo finančno spremljanje tako v fazi razvoja kot pri tekočih stroških obratovanja, pri čemer pa je že ob načrtovanju objekta treba zasnovati tudi možnost ustvarjanja prihodkov.

Kot dober primer rentabilnih športnih objektov se navajajo še turistično izpostavljeni objekti – Noucamp, Galpharm in Skydome. To so objekti, ki so postali del podobe mesta in turistična znamenitost ter vsako leto privabljajo veliko število obiskovalcev (Geraint in drugi, 2007). Danes je zgodba o uspehu tudi olimpijski park Sydney, ki je sprva kazal znake dragega neuspelega projekta, kasneje pa se je razvil v ponos mesta, v katerem je pomembno poslovno središče, namenjeno zabavi in športu, ki zaposluje več kot 10.000 ljudi in ga vsako leto obiše preko 10 milijonov obiskovalcev. Park se uporablja kot športna dediščina, ki je po olimpijskih igrah razširil svojo namembnost in postal pomemben in široko prepoznan del mesta (Sydney Olympic Park, brez datuma).

3.3.4 Financiranje športnih objektov v Sloveniji

Bednarik in drugi (2010) so v raziskavi o financiranju športa ugotovili, da predstavljajo pri nas zasebni viri veliko večino (kar dobrih 85 odstotkov) celotnega financiranja športa. Farčnik in drugi (2021) navajajo, da celotna ponudba športa v Sloveniji predstavlja 1,63 odstotka celotne ponudbe Slovenije. Na ravni držav EU šport prispeva 2,12 odstotka BDP, na ravni Slovenije pa 1,69 odstotka BDP (Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje, mladino, šport in kulturo, 2018).

Športni objekti se financirajo iz javnih in zasebnih virov. Jurak in drugi (2012) opredeljujejo, da javno financiranje športnih objektov v Sloveniji poteka preko naslednjih virov:

- Občine, ki se največkrat pojavljajo tudi v vlogi lastnikov in investorjev. Občine običajno financirajo športne objekte skladno z večletno občinsko strategijo.

- Pristojno ministrstvo načrtuje investicije za šolske športne objekte in sofinancira gradnje športnih objektov, ki presegajo šolski standard. Skladno s Pravilnikom o sofinanciranju izvajanja letnega programa športa na državni ravni (2019) se sofinancira športne objekte in površine za šport v naravi, ki so v lasti Republike Slovenije ali v lasti lokalnih skupnosti. Merili za ovrednotenje sofinanciranja športnih objektov (poleg števila že obstoječih športnih objektov in površin za šport v naravi ter vrednosti investicije) sta dostopnost objekta vsem prebivalcem in zagotavljanje vadbenih površin za več športnih panog.
- Fundacija za šport, ki vsako leto objavi razpis za sofinanciranje športnih objektov za naslednja tri leta. Sofinancirajo se programi, ki se nanašajo na posodobitev športnih objektov, trajnostno ureditev, investicijsko vzdrževanje in posodobitev naravnih površin za šport ter novogradnje športnih objektov, ki obogatijo mrežo športnih objektov za izvajanje LPŠ (Pravilnik o sofinanciranju izvajanja letnega programa športa Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji, 2021).
- Strukturni skladi Evropske unije; cilj sredstev za razvoj je zmanjšati razlike in ustvariti okolje za enakomeren in uravnotežen razvoj vseh držav članic in regij EU. Razpisi za sredstva potekajo preko ministrstva, pristojnega za šport, ali preko drugih ministrstev – posredniških teles.
- Javno-zasebna partnerstva nastanejo, kjer se javni interes prepleta z zasebnim. Predstavlja možnost lastniškega financiranja športnega objekta, ko javna sredstva niso zagotovljena v zadostnem obsegu. Jurak in drugi (2012) javno-zasebno partnerstvo opisujejo kot omrežje, ki se vzpostavi med javnim in zasebnim sektorjem za doseganje dolgoročnih ciljev, ki so v javnem interesu.

Čater in Zovko (2016) opozarjata na potrebo po intenzivnejšem usmerjanju v pravična javno-zasebna partnerstva kot ključno smer za prihodnost financiranja športnih objektov. S tako obliko sodelovanja se lahko povečata učinkovitost in kakovost javnih storitev, saj temelji na dvosmerni logiki financiranja; na eni strani omogoča zasebnim investitorjem vlaganje v projekte, ki imajo javni pomen, na drugi pa omogoča javno financiranje projektov, ki imajo zasebno korist.

Njuna analiza vključuje tudi razmislek o nacionalno najpomembnejši športni prireditvi – tj. finalu svetovnega pokala v smučarskih skokih v Planici – in sicer, ali bi se morali odreči dogodku, če se izkaže, da prinaša finančno izgubo. S primerom jasno poudarita, da športni dogodki nosijo tudi širše družbene vrednote, ki jih ni vedno mogoče izmeriti zgolj z ekonomskimi kazalci. Zato avtorja zagovarjata uporabo javno-zasebnih partnerstev tudi za podporo takšnim dogodkom in infrastrukturnim projektom.

3.4 Uporaba analize stroškov in koristi za utemeljitev financiranja športnih objektov

Keane in drugi (2019) so naredili pregled metod za ocenjevanje ustvarjanja vrednosti naložb v šport in aktivno rekreacijo. Ugotovili so, da analiza stroškov in koristi v obliki razmerja primerja gospodarske koristi za regijo in državo, ki jih ustvari investicijski projekt, program ali dogodek, s stroški, nastalimi zaradi izvajanja oz. postavitve. Avtorji prepoznajo prednost analize stroškov in koristi za prikazovanje vrednosti projekta glede na vložen denar in pomembnost financiranja na vladni ravni ter za napovedovanje oz. vrednotenje programov. Kot slabost pa navajajo, da se pri ocenjevanju daje poudarek samo na aktivnosti, ki prinašajo finančne koristi, in da se pogosto izključuje socialni kapital. Rezultati analize stroškov in koristi imajo običajno tržno vrednost in so pretežno ekonomski, ne socialni. Za uspeh je ključnega pomena premišljen in celosten načrt športnih projektov. Novi objekti ne bi smeli biti zgolj sredstvo za doseg kratkoročnih gospodarskih učinkov, temveč bi morali služiti kot orodje za doseganje dolgoročnih družbenih ciljev.

Da bi v empiričnem delu lažje prepoznala ekonomske koristi športnih objektov, ki so težje določljive in prepoznane, sem preučila naslednjo dokumentacijo: Analiza stroškov in koristi, Nordijski center Planica – Center za smučarske skoke in polete in tekaški center (Zavod za šport RS Planica, 2010, 2012), Investicijski program, Olimpijski gimnastični center Cerar-Pegan-Petkovšek (Mestna občina Ljubljana, 2014) in Investicijski program, novelacija, Prenova kopališča Ilirija (Mestna občina Ljubljana, 2019).

3.4.1 Nordijski center Planica

Med letoma 2010 in 2015 se je v Planici zgradil Nordijski center, ki predstavlja celosten kompleks, namenjen nordijskemu smučanju. Nordijski center sestavljata Center za smučarske skoke in polete in Center za smučarske teke. Investicija v Center za smučarske skoke in polete v višini cca 24,3 milijona in v Center za smučarske teke v višini cca 15,7 milijona (brez DDV) je bila v 85 odstotkih financirana iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Celotno vodenje investicije in trenutno upravljanje celotnega kompleksa izvaja Zavod za šport RS Planica.

Nordijski center Planica ni zgolj destinacija za vrhunske športnike, zasnovan je tudi kot prostor, namenjen obiskovalcem Planice izven časa prireditev. Osrednji objekt kompleksa ponuja širok spekter možnosti za rekreacijo. To vključuje prostor za športne dejavnosti, izobraževalni center, vetrovnik za vadbo smučarskih skokov ter dvoransko tekališče za tek na smučeh, ki je dostopno skozi vse letne čase. Posebnost kompleksa je večnamenski prostor, ki pozimi služi kot startno-ciljni prostor za smučarske teke, poleti pa dobi namembnost nogometnega igrišča. V zimskem času so na voljo urejene tekaške proge, ki so namenjene športnikom kakovostnega in vrhunškega športa ter otrokom in mladini, usmerjeni v kakovostni in vrhunski šport, in rekreativnim športnikom. Obiskovalcem pa je preko

poletja, ko letalnica bratov Gorišek ni v uporabi za vrhunske športnike, na voljo izkušnja skoka preko spusta po jeklenici (Nordijski center Planica, brez datuma).

Pri pripravi investicijske dokumentacije oz. analize stroškov in koristi za Center za smučarske skoke in polete ter Center za smučarske teke Planica so bile prepoznane naslednje posredne koristi (Zavod za šport RS Planica, 2010, 2012):

- Obnova športnih objektov je preprečila izgubo nočitev, pri čemer se je predpostavljalo, da bi se brez obnove število nočitev zaradi smučarskih skokov zmanjšalo za 5,5 odstotka, zaradi tekaškega centra pa za 3,2 odstotka. Ocenjena korist je vključevala ohranitev in povečanje števila nočitev skupno za 39.600 nočitev, ocena koristi na nočitev je povprečna dosežena cena v vrednosti 60 EUR na nočitev.
- Obnova športnih objektov je prinesla povečano potrošnjo in povpraševanje po gostinskih storitvah, vključno s hrano in pijačo skupno za 29.840 obiskovalcev, ob povprečni potrošnji 10 EUR na obiskovalca.
- Povečala se je prodaja izdelkov pod blagovno znamko Planica, ob predpostavki povečanja št. obiskovalcev Planice za skupno 65.000, v višini 5 EUR na obiskovalca.
- Nastale so posredne koristi v turistični potrošnji v Sloveniji, vključno z nočitvami, gostinskimi storitvami ter prodajo drugih izdelkov, zaradi privabljanja dodatnih obiskovalcev. Posredne koristi so bile skupno ocenjene v višini 1.189.800 EUR letno.
- Ocena vrednosti promocije je bila izračunana kot ocena sredstev, ki bi bila potrebna za promocijo, da bi Kranjska Gora dosegla enak nivo prepoznavnosti kot ob organizaciji in izvedbi planiških poletov. Ocena te vrednosti je na letni ravni znašala cca 3,5 milijona EUR za Center smučarskih skokov in poletov ter 650.000 EUR za Center za smučarske teke.
- Učinkovitost tekaškega centra pri rekreaciji je zmanjšala stroške zdravljenja, pri čemer se je upoštevalo manjše stroške za zdravila zaradi aktivnosti rekreativnih športnikov. Pri izračunu koristi se uporablja predpostavka, da rekreacija v centru pripomore k zmanjšanju stroškov za zdravila. To pomeni, da se športni rekreativci zaradi svoje aktivnosti letno zdravijo manj pogosto in porabijo manj denarja za zdravila. Avtor je za izračun koristi uporabil polovični strošek zdravlil na recept na prebivalca, ki je znašal 155 EUR na obiskovalca.
- Na lokalnem nivoju je prišlo do dviga kakovosti bivanja v destinaciji in posledično porasta vrednosti nepremičnin v Kranjski Gori. Korist je bila ocenjena v višini 1 milijon EUR letno.

Kot stroški izvedbe obnove športnih objektov so bili identificirani naslednji:

- Stroški zaradi povečanja števila nočitev so bili ocenjeni na 20 EUR na nočitev, to je vrednost, za katero se zmanjšajo koristi.
- Stroški povečanja gostinske potrošnje so bili ocenjeni na 2 EUR na gosta.
- Stroški dodatne prodaje izdelkov (izdelava) so bili ocenjeni na 3 EUR na obiskovalca.

- Stroški promocije Kranjske Gore in Slovenije kot države organizatorke planiških poletov so bili ocenjeni skupno, in sicer na 1 milijon EUR.
- Stroški ohranjanja narave in okolja, nastali zaradi obremenjenosti ob izvedbi investicije, so bili skupno ocenjeni na 900.000 EUR na letni ravni.
- Stroški povečanja posrednih koristi so bili ocenjeni kot 33-odstotni delež koristi.

Pri vseh ocenah koristi in stroškov DDV ni bil vključen.

3.4.2 Gimnastični center Ljubljana

Gimnastični center Ljubljana, odprt v letu 2015, je bil zasnovan s poudarkom na razvoju gimnastičnih športnih panog z namenom zagotoviti pogoje za treninge in organizacijo tekmovanj na najvišjem mednarodnem ter nacionalnem nivoju. Poleg tekmovalne dvorane s stalno dostopno opremo za nemoteno vadbo, ki jo je mogoče prilagoditi tako za ritmično kot športno gimnastiko, je prednost centra tudi možnost delitve dvorane, kar omogoča sočasno vadbo različnih disciplin, kot so gimnastika, košarka ali odbojka. S tem se je povečala uporabnost objekta in spodbudilo večnamensko izkoriščanje prostora. V sklopu centra deluje tudi Šport hotel Ljubljana in sodobno opremljen fitness z dodatno dvorano za vodene vadbe. Center zajema tudi poslovno-pisarniške prostore za upravljanje centra (Mestna občina Ljubljana, 2014).

Investicijska vrednost izgradnje olimpijskega gimnastičnega centra je bila ocenjena v višini 11.463.779 EUR (z DDV) in je bila v 65 odstotkih krita s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj, v 35 odstotkih pa s sredstvi MOL.

Za opredelitev stroškov in koristi za športni objekt, postavljen v Ljubljani, je iz investicijskega programa moč prepoznati naslednje družbeno-ekonomske koristi (Mestna občina Ljubljana, 2014):

- Načrtuje se zmanjšanje bolniških odsotnosti za osem odstotkov pri delovno aktivnem prebivalstvu, ki živi v bližnjih naseljih. Ocenjeno je, da v okolici živi približno 7.820 zaposlenih.
- Pričakujejo se prihodki iz naslova izgradnje in obratovanja različnih spremljevalnih programov, kot so fitness, center športne medicine, gostinski lokal, trgovina ter parkirna mesta. Ti programi bodo namenjeni celostni oskrbi športnikov in obiskovalcev. Koristi za spalni del so ocenjene na 315 EUR/osebo na mesec. Poslovni prostori so ocenjeni s pomočjo trenutnega stroška Gimnastične zveze Slovenije (v nadaljevanju GZS) za najem poslovnih prostorov, ki znaša 1200 EUR na mesec. Koristi od parkirišč so izračunane glede na urno postavko in število ur na dan, predvideva se 33-odstotna zasedenost. Podana je mesečna korist od fitnesa (1100 EUR), centra športne medicine (1100 EUR), gostinskega lokala (200 EUR) in trgovine (200 EUR) ter letna ocena koristi v višini 50.000 EUR za priprave reprezentanc – ocena je podana glede na trenutni strošek za priprave reprezentanc.

- Predvideva se tudi ustvarjanje dodatnih trajnih zaposlitev in možnosti za honorarno delo za približno 35–45 ljudi, ki jih bo zagotavljala izvedba investicijskega projekta. Izračun koristi je narejen glede na predvideni zaslužek zaposlenih na mesec, in sicer se višina koristi za vodje enot ocenjuje na 1.900 EUR in 1.100 EUR na mesec za ostale zaposlene.
- Pričakujejo se multiplikacijski učinki na turistični obisk Ljubljane in okolice zaradi večje prepoznavnosti objekta, kar bo privedlo do povečanja števila turistov in s tem ustvarilo nova delovna mesta. Multiplikacijski učinek kvantitativno ni ocenjen.
- Investicija se namerava pozitivno odražati tudi na razvoju gimnastičnega športa, turizma ter izboljšanju kakovosti življenja prebivalcev. Korist kvantitativno ni ocenjena.
- Dodatne pozitivne posredne koristi so povezane z razvojem turizma, saj urejeni in privlačni športni objekti lahko postanejo turistična atrakcija, ki bo pritegnila nove obiskovalce in posledično prispevala k ustvarjanju novih delovnih mest. Korist kvantitativno ni ocenjena.

V investicijskem programu niso ocenjeni stroški, za katere bi se predvidevalo, da bi nastali zaradi ekonomskih koristi.

3.4.3 Prenova kopališča Ilirija, Ljubljana

Kopališče Ilirija, odprto leta 1929, takrat eno najsodobnejših, je bilo potrebno prenove. Prenova kopališča, ki se bo predvidoma končala v letu 2024, zajema izgradnjo garažne hiše, izgradnjo večnamenskega plavalnega centra, ki bo omogočal pogoje za vrhunski trening za klube in reprezentance, ter izvedbo mednarodnih in domačih tekmovanj na področju vodnih športov. Objekt bo služil tudi za rekreacijo in prosti čas prebivalstva. Objekt bo vseboval kulturno turistično območje, namenjeno razstavam s športno tematiko, ter prostore, namenjene izobraževanju, usposabljanju in izpopolnjevanju športnih delavcev (Mestna občina Ljubljana, 2019). Ocenjena vrednost investicije je 32.092.062 EUR (z DDV). Investicija bo v celoti krita s sredstvi MOL.

Ključni pozitivni učinki, opredeljeni v investicijskem programu za prenovo kopališča Ilirija v Mestni občini Ljubljana, pa so: multiplikacijski učinek, učinek na okolje, na turizem, na večjo delovno storilnost; promocija Slovenije in mesta za ciljno skupino prebivalcev in vaterpolistov. Način izračuna učinkov v investicijskem programu ni podan.

Prav tako so pri prenovi kopališča pomembne tudi družbene koristi, saj šport krepi zdravje in vzpostavlja ravnovesje med delom in sprostitvijo, spodbuja medsebojno sodelovanje, utrjuje vlogo posameznika v skupini, spodbuja ustvarjalnost. Športni objekt ponuja možnosti za vključitev prebivalcev v vseh obdobjih življenja, pri čemer pomembno vpliva na aktivnosti otrok in mladine, vrhunski športniki pa prispevajo pomemben delež k mednarodni uveljavitvi države Slovenije (Mestna občina Ljubljana, 2019).

4 ŠPORTNO PLEZANJE

Plezanje je ena od naravnih oblik gibanja, ki izvira iz osnovnih gibalnih vzorcev. Skozi čas se je človeštvo razvijalo in prilagajalo svojemu okolju in gibanje je bilo ključno za preživetje in raziskovanje naravnega sveta. Vendar pa se je s postopnim odmikanjem od narave in razvojem urbanega okolja spremenila tudi naša gibalna aktivnost. Sodobni način življenja, ki ga zaznamujeta sedeče delo in pomanjkanje fizične aktivnosti, je povzročil degenerativne procese v telesu, katerih posledica so zdravstveni izzivi. Človek se je zato vrnil nazaj h gibanju – razvoju športne rekreacije, ki postaja sestavni del življenjskega sloga mnogi ljudi. Različne športne dejavnosti, vključno s plezanjem, so postale metode za ohranjanje telesne kondicije in duševnega zdravja ter vračanje nazaj k naravi (Pistotnik, 2017).

S plezanjem razvijamo moč, koordinacijo in gibljivost. Möscha (2008) pravi, da rekreativno športno plezanje predstavlja zdravstveni preventivni šport, preko vadb pa se išče sprostitev, regeneracija uma po službenih obveznostih ter krepitev in ohranjanje zdravja. Športno plezanje kot tekmovalni šport je mlada športna panoga, ki ima zelo razvejan krajevni, državni, celinski in svetovni tekmovalni sistem. V letu 2021 je športno plezanje prvič postalo tudi olimpijska disciplina. Kot tekmovalne oblike športnega plezanja poznamo: težavnostno plezanje, ki se odvija na velikih umetnih plezalnih stenah, balvansko plezanje, ki se odvija na malih plezalnih stenah, ter hitrostno plezanje, ki se odvija na veliki umetni plezalni steni, zmaga pa tisti, ki v najhitrejšem času pripleza na vrh plezalne smeri. Športno plezanje je tudi sredstvo športne vzgoje mladih, ki ima specifične pozitivne učinke na gibalne lastnosti, predvsem na povečanje moči rok in ramenskega obroča (Möscha, 2008).

Športno plezanje je mlada športna disciplina. Kot začetek tekmovalnega športnega plezanja se šteje leto 1985, ko je bilo v Italiji organizirano prvo veliko mednarodno tekmovanje. V Sloveniji začetke plezanja beležimo v letu 1978, začeni s prostim plezanjem (Klofutar, 2013). Slovenski športniki so se hitro postavili na zemljevid uspehov. Iz plezanja v naravnih stenah se je razvil tudi tekmovalni šport. Martina Čufar, Maja Vidmar, Mina Markovič, Jernej Kruder, Luka Potočar ter seveda Janja Garnbret so samo nekatera imena, ki so zapisana v samem vrhu tekmovalnega športnega plezanja (Planinska zveza Slovenije, brez datuma a). Zaradi rezultatov na prvem olimpijskem tekmovanju v športnem plezanju v letu 2021, kjer je zlato olimpijsko medaljo osvojila Janja Garnbret, se je zanimanje za to športno disciplino znatno povečalo.

V poglavju najprej predstavim športnoplezalne objekte ter organiziranost plezalnega športna pri nas in ocenim tudi predvideno število uporabnikov Centra plezalnih športov Ljubljana. Sledi četrto podpoglavje s pregledom plezalnih objektov Slovenije, v katerem odgovorjam na prvo in drugo raziskovalno vprašanje: kateri so objekti, namenjeni plezalnemu športu, v Sloveniji (priloga 3, tabela 4) in kolikšna je površina objektov, namenjenih plezalnemu športu, v Sloveniji v posameznih regijah (tabela 2) in občinah (priloga 3, tabela 3). Zaradi prikaza upravičenosti izgradnje javnega športnega objekta je pomemben pregled dejanskih, delujočih plezalnih športnih objektov.

4.1 Športnoplezalni objekti

Poznamo dve vrsti športnega plezanja – športno plezanje na naravnih skalnih stenah, kjer plezalec uporablja naravno okolje in skalo za svoj vzpon, ter športno plezanje na umetnih plezalnih stenah, kjer so stene umetno ustvarjene, postavljene pa so lahko v dvorani ali zunaj. Prve velike plezalne stene so bile postavljene predvsem za tekmovanja, saj je nadzorovano okolje v dvorani omogočalo boljše pogoje za organizacijo tekmovanj (Möscha, 2008). Umetne plezalne stene so lahko visoke, kot tudi nizke. Slednje imenujemo balvani, na njih pa se izvajajo treningi športnega plezanja. Poleg omenjenih Rudolf (2020) obravnava med umetnimi stenami tudi plezalne stene nad vodno površino, običajno nameščene ob plavalnih bazenih, in plezalno površino za otroke – otroško igralo (nameščeno v parkih).

O visokih plezalnih stenah govorimo, ko gre za stene, visoke okoli 20 m (lahko tudi več). Plezalec je med plezanjem varovan z varovalno vrvjo. To lahko doseže s pomočnikom soplezalcem ali z avtomatskim varovalnim sistemom (Rudolf, 2020). Na visoke stene se postavi smeri. Smer na visoki steni pleza en plezalec naenkrat. Stena je lahko vertikalna (pravokotna na tla), previsna (pet stopinj nad navpičnico ali bolj strma) ali položna (z nekaj stopinj manjšim naklonom od navpične) (Rowland, 2022). V preteklosti so se visoke športne stene pojavljale predvsem v dvoranah, danes pa se gradi vse več plezalnih centrov, ki vsebujejo visoke stene. Visoka stena se lahko nahaja tudi zunaj, kot zunanji del plezalnega centra ali kot samostojna zunanja visoka stena.

Nizka plezalna stena je visoka med 4 in 4,5 m. Plezalec lahko pleza brez dodatnega varovanja, saj je višina padca relativno majhna. Podlaga pod steno je mehka – blazine, ki ublažijo morebitni padec. Na nizki plezalni steni so lahko postavljeni t. i. bolderji – vnaprej načrtani kratki balvanski problemi. Lahko pa nizka stena vsebuje več raznobarnih oprimkov, gosto postavljenih, taka stena se imenuje spreycwall in se uporablja kot trening stena, na kateri lahko trener sestavi daljšo smer (dolgo 15 gibov in več) ali svoj balvanski problem.

Möscha (2008) ugotavlja, da je izgradnja in vzdrževanje nizkih plezalnih sten bolj prijazno od visokih plezalnih sten, saj omogoča pogostejše vadbe in enostavno ter cenejše postavljanje novih plezalnih smeri, kjer lahko pleza več plezalcev hkrati. Zaradi teh prednosti se je razvoj manjših plezalnih sten precej razširil, saj so jih lahko postavili v različnih prostorih, kot so šolske telovadnice, klubski prostori, fitnes centri, garaže, podstrešja, hlevi in drugi prostori.

Plezalni center poleg visokih in nizkih plezalnih sten lahko vsebuje tudi pomožne prostore in površine za trening. Plezalni centri običajno poskrbijo tudi za dodatne površine za trening, ki pripomorejo k povečanju moči, in sicer trening deske, campus deske, standardizirana campus deska po Moonu, ter pomožne prostore, kot so garderobe in tuši. Prav tako pa je običajno del večjega centra tudi restavracija ali bar. Poleg plezanja se v centru lahko vzpostavi tudi fitnes prostore z utežmi in kardio napravami, telovadnico, studio za jogo in

prostore za izvajanje masažnih storitev. V centrih si je običajno mogoče izposoditi opremo in najeti inštruktorja. Veliko plezalnih centrov vsebuje tako otroške plezalne stene kot tudi igralnico za otroke z različnimi igralnimi rekviziti.

V začetku razvoja notranjih plezalnih površin so nizke plezalne stene postavljali alpinistični odseki, da so služile za trening in kot pripravljalna površina za alpiniste. Poleg razvijanja telesne moči je trening na notranjih stenah namreč zmanjšal tveganje za poškodbe (Schöffl in Kuepper, 2006). Plezalni objekti pa predstavljajo tudi prostor, kjer plezalci v nadzorovanem okolju doživljajo tveganje, sprejemajo izzive, sodelujejo in oblikujejo družbene vezi. Zaprta plezališča pogosto tvorijo močno socialno mrežo med plezalci, ki so ponosni na svojo pripadnost klubu ali odseku (Wolf, 2007). Študija, ki sta jo pripravila Kulczycki in Hinch (2014), kaže, da notranja plezališča plezalcem predstavljajo edinstveno vrednost, ki je pomembna za trening, telesno pripravljenost, druženje ter razvoj spretnosti.

Plezalne stene so tudi pogost element šolskih telovadnic, saj je plezanje zaradi zmanjšanja moči rok in ramenskega obroča današnje generacije otrok postalo pomemben del telovadbe otrok (Jurak in drugi, 2012, str. 90).

4.2 Organiziranost plezalnega športa v Sloveniji

Plezanje je ena od naravnih oblik gibanja, ki jo je človeška vrsta razvila skozi evolucijski proces za obstoj v naravi. Plezalni šport ima v Sloveniji že zgodovino. Razvoj se je začel v 90. letih prejšnjega stoletja. Plezanje, kot ga poznamo danes, se je torej razvilo iz gornišтва, ki mu je sledil alpinizem, športna zvrst, ki vključuje hojo in plezanje na težko dostopne vrhove ali preko zahtevnih sten po neoznačenih in nevarovanih smereh (Kristan, 1993). V Sloveniji je alpinizem popularen šport in Slovenci so po svetu poznani kot vrhunski alpinisti. Zaradi potrebe po psihofizični pripravljenosti za daljše alpinistične poti in odprave se je razvilo še športno plezanje, ki pa je kasneje postalo samostojna disciplina in je danes priljubljen rekreativni šport in tudi tekmovalna disciplina na olimpijskih igrah.

Plezalni športi v Sloveniji delujejo pod okriljem PZS, ki ima ključno vlogo pri razvoju različnih športnih dejavnosti v državi, pri čemer je športno plezanje ena izmed pomembnejših panog. Združuje številne klube in društva, ki se ukvarjajo z različnimi aktivnostmi, vključno s planinarjenjem, alpinizmom, lednim plezanjem, jamarstvom, turnim smučanjem in turnim kolesarjenjem. Skozi svoje delo PZS aktivno prispeva k razvoju in promociji teh športov v Sloveniji (Planinska zveza Slovenije, 2016). V PZS je bilo v letu 2022 včlanjenih 297 društev, ki skupno štejejo 60.744 članov različnih starostnih skupin, kar je 2,8 odstotka vsega slovenskega prebivalstva (Planinska zveza Slovenije, 2022).

V sklopu PZS športno plezanje pokriva Komisija za športno plezanje, ki opravlja sistematično delo s plezalnimi tekmovalci v vseh starostnih skupinah in na različnih nivojih. Komisija vodi strokovna usposabljanja za vaditelje in trenerje športnega plezanja ter

organizira seminarje za postavljalce športnoplezalnih smeri in sodnike (Komisija za športno plezanje, 2013).

V nadaljevanju za lažjo pripravo analize stroškov in koristi za Center plezalnih športov Ljubljana predstavljam analizo stanja po ljubljanskih društvih in klubih ter v okolici Ljubljane, ki bo pokazala dejansko potrebo po javnem objektu, predvsem za potrebe društev in klubov.

4.3 Analiza stanja – število športnih plezalcev v osrednjeslovenski regiji

Registriranih športnikov v športni panogi planinstvo je bilo v letu 2022 skupno 2.086, od tega je bilo registriranih 1.043 športnih plezalcev; v MOL 113 in v osrednjeslovenski regiji (brez MOL) 187 športnikov (tabela 1).

Med skupno 56 društvi plezalnimi društvi osrednjeslovenske regije se izključno s športnim plezanjem ukvarja 11 društev (Komisija za športno plezanje, 2023): Športno društvo Vizija (Brezovica pri Ljubljani), Plezalni klub Kamnik, Športnoplezalni odsek Komenda, Plezalni klub Scena (Ljubljana), Športno društvo Balvanija (Ljubljana), Športnoplezalni odsek Rašica (Ljubljana), Društvo za razvoj plezalne kulture (Ljubljana), Planinsko društvo Grif Brezovica, Športnoplezalni klub Andreja Kokalja (Ljubljana), Društvo Prosti čas Šmartno (Šmartno pri Litiji), Športnoplezalno društvo Korenjak (Brezovica pri Ljubljani).

V MOL deluje 31 planinsko-plezalnih društev, ki imajo skupno 7.309 članov (priloga 1, tabela 1). V osrednjeslovenski regiji deluje še 25 planinsko-plezalnih društev s 5.384 člani (priloga 1, tabela 2). Skupno ima torej osrednjeslovenska regija 12.693 članov planinsko-plezalnih društev.

Tabela 1: Število registriranih športnikov v Sloveniji, v MOL in v osrednjeslovenski regiji za panogo planinstvo v letu 2022

Športna panoga	Št. registriranih športnikov SLO	Št. registriranih športnikov MOL	Št. registriranih športnikov osrednjeslovenska regija
Planinstvo – alpinizem	979	185	123
Planinstvo – športno plezanje	1.043	113	187
Planinstvo – tekmovalno ledno plezanje	27	9	6
Planinstvo – tekmovalno turno smučanje	37	0	0
SKUPAJ	2.086	307	316

Vir: lastno delo na podlagi Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (brez datuma).

V Dokumentu identifikacije investicijskega projekta (v nadaljevanju DIIP) Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021, str. 11) je PZS pri oceni uporabnikov – klubov, ki bodo lahko koristili kapacitete v Centru plezalnih športov – navedla, da je bilo v letu 2021 registriranih 119 športnih plezalcev. Do leta 2028 se pričakuje povečanje števila registriranih športnih plezalcev na 300 in ti bodo tedensko potrebovali 792 ur prostih plezalnih kapacitet za izvedbo programa določenega s standardi PZS.

4.4 Pregled plezalnih objektov Slovenije

NPŠ narekuje, da morajo objekti za kakovostni in vrhunski šport slediti razvoju posameznih športnih panog, torej razvoj in vlaganje v plezalno infrastrukturo glede na razvoj športne panoge in rezultate profesionalnih športnih plezalcev, zaostajata, saj v Sloveniji do leta 2023 praktično ni bilo plezalnega objekta v javnem interesu.

Plezalne površine so organizirane po klubskih prostorih, športnih dvoranah, plezalnih centrih, srednjih in osnovnih šolah ter vrtcih. Stene v osnovnih šolah so sicer zelo pomembne za razvoj otrok, vendar so namenjene le interni rabi in za širšo javno rabo niso uporabne. Pri prikazu plezalnih površin upoštevam površine, za širšo rabo, ki so namenjene interesnim programom športnega plezanja, otrokom in mladini, usmerjeni v kakovostni in vrhunski šport, kakovostnim in vrhunskim športnikom ter rekreativcem.

Za popis športnih objektov sem uporabila podatke iz pregledne karte umetnih sten, objavljene na spletni strani Komisije za športno plezanje (brez datuma), a ker objavljeni podatki niso v skladu s trenutnimi odprtimi in delujočimi objekti, sem vse objekte preverila ter pripravila pregled kvadrature plezalnih površin s pomočjo podatkov, pridobljenih preko spletnih strani ter z osebnim kontaktom – z zbiranjem podatkov preko vprašalnika, ki sem ga preko elektronske pošte naslovila na upravnike objektov. Vprašalnik je vseboval vprašanje o višini plezalne stene (s tem sem pridobila podatek, ali je stena visoka ali nizka) ter o kvadraturi plezalnih površin. Delno sem uporabila tudi podatke o objektih iz razvida plezalnih sten v diplomskem delu Kampjuta (2016).

V Sloveniji sem prepoznala 76 trenutno delujočih plezalnih objektov v 40 občinah. Podatke sem pridobila za 67 objektov, ki imajo skupno 25.097 m² plezalnih površin (priloga 2, tabela 3 in tabela 4). Med vsemi slovenskimi občinami s plezalnimi površinami imajo Prevalje največ – 0,27 m² – plezalnih površin na prebivalca. Sledi Slovenska Bistrica, z 0,17 m² plezalnih površin na prebivalca. Oba centra sta bila (vsaj delno) zgrajena z javnimi sredstvi. Za izgradnjo plezalnega centra v Prevaljah je Občina Prevalje vložila 65,69 odstotka lastnih sredstev, 20,35 odstotka sredstev so pridobili z donacijami, 13,95 odstotka pa iz nepovratnih sredstev Eko sklada (Občina Prevalje, 2019, str. 7). Za izgradnjo centra v Slovenski Bistrici je 56 odstotkov sredstev vložila občina Slovenska Bistrica, 44 odstotkov sredstev pa ministrstvo, pristojno za šport (Občina Slovenska Bistrica, 2022, str. 11). V načrtovanju pa je še nekaj plezalnih objektov, med drugim v Velenju izgradnja nizke plezalne stene v velikosti okrog 1.300 m² (Naš čas d.o.o., 2021) in v Kranju nizka plezalna stena v velikosti

okrog 1.000 m² (interni vir). Ker še ni znano, kdaj bosta projekta zaključena, kapacitete pri pregledu plezalnih površin niso upoštevane.

V tabeli 2 je prikazano število m² plezalnih površin po regijah; Osrednja Slovenija ima skupno 6.522 m² plezalnih površin, od tega Ljubljana skupno 4.610 m², in sicer 2.840 m² nizkih plezalnih sten in 1.675 m² visokih ter 95 m² kombiniranih. V Ljubljani delujejo štirje večji plezalni centri:

- Balvanija s 350 m² nizkih plezalnih površin,
- Bolder Scena s 1.300 m² nizkih plezalnih površin,
- Plezališče Tivoli z 270 m² nizkih plezalnih površin ter
- Plezalni center Ljubljana s skupno 1.410 m² visokih plezalnih površin in 180 m² nizkih plezalnih površin.

Ljubljana ima po podatkih iz leta 2023 0,87 m² pokritih površin športnih objektov na prebivalca, kar je skupno 258.119 m² vadbenih prostorov, namenjenih različnim športom (Grujić, 2023).

Mnenje devetih intervjuvancev je, da Slovenije še ni dovolj pokrita s plezalnimi ter da trenutna ponudba ne zadostuje povpraševanju. Posebej je izpostavljena pokritost Ljubljane, kjer v obstoječih centrih prihaja do prevelike gneče, ki lahko predstavlja varnostno tveganje, še posebej za otroke v plezalnih šolah. Trije intervjuvanci, ki se ukvarjajo s profesionalnim plezanjem, izpostavljajo, da je pomankanje plezalnih sten za profesionalni nivo plezanja. Dva intervjuvanca menita, da se zanimanje za plezalni šport širi in da bo nov objekt pozitivno vplival na zanimanje za plezanje. Vsi intervjuvanci menijo, da je v Sloveniji dobra kvaliteta plezalnih objektov ter da so smeri in balvani dobro postavljeni. Povzetek celotnih odgovorov na tematiko plezalnih objektov v Sloveniji in njihove kvalitete je v prilogi 3.

Plezalna reprezentanca uradne treninge reprezentance prireja v treh objektih in lokacijah po Sloveniji. V Ljubljani se je v letu 2022 odprl začasni balvanski center za trening tekmovalcev z 350 m² plezalne površine, poleg teh površin pa tekmovalci trenirajo tudi v plezalnem centru Verd, kjer je na voljo prav tako 350 m² plezalne površine, primerne za trening vrhunskih plezalcev. Visoka stena, namenjena treningu reprezentance, se nahaja v Kopru, kjer se prireja tudi tekma svetovnega pokala, in sicer v velikosti 900 m² (A. Pirc, osebna komunikacija – intervju, 23. december, 2023). Stena je v času, ko člani reprezentance ne trenirajo, namenjena splošni javnosti. Profesionalni plezalci izven reprezentančnih treningov trenirajo na lokalnih stenah po Sloveniji, intervjuvanki 6 in 7, ki se ukvarjata s profesionalnim športom, sta izpostavili plezalno steno v Podvinu s 150 m² plezalnih površin in plezalno steno v Kranju s 120 m² plezalnih površin.

Tabela 2: Plezalne površine in plezalne površine na prebivalca, 2023

Regija	m ² plezalnih površin	št. prebivalcev v regiji	m ² plezalnih površin na prebivalca
Gorenjska	4.711	211.501	0,022
Goriška	1.377	118.356	0,012
JV Slovenija	1.164	145.879	0,008
Koroška	2.366	70.636	0,033
Obalno-kraška	1.800	118.494	0,015
Osrednjeslovenska	6.522	555.441	0,012
Podravska	5.520	327.577	0,017
Posavska	311	75.732	0,004
Savinjska	1.326	258.677	0,005
Ljubljana	4.610	293.820	0,016
SKUPAJ (po regijah)	25.097	1.882.293	0,013
SKUPAJ plezalnih površin na prebivalca	0,013		

Vir: lastno delo na podlagi Kampjut (2016), Komisija za športno plezanje (brez datuma), osebna komunikacija in Statistični urad RS (brez datuma b).

5 ANALIZA STROŠKOV IN KORISTI

Analiza stroškov in koristi je ena od metod za presojo upravičenosti projektov, ki je sestavni del investicijske dokumentacije projektov, financiranih z javnimi sredstvi (Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ, Ur. l. RS, št. 60/06, 54/10 in 27/16, 21. člen). Bistvo izdelave analize stroškov in koristi je, da ocenimo smiselnost projekta. Če so potencialne koristi višje od stroškov, je projekt oz. investicija smiselna (Johansson in Kriström, 2016). Metodo uporabljamo za presojo različnih projektov, tako v zasebnem kot javnem sektorju.

V zasebnem sektorju analiza pripomore k lažji odločitvi. Paul in drugi (2015) predlagajo, da se pri predstavitvi analize stroškov in koristi najprej predstavijo koristi, tj. priložnosti, saj se tako odločevalci ne osredotočijo samo na stroške, ampak tudi na širše koristi potencialne odločitve, sicer so koristi vidne samo v dobičku, širša priložnost pa je lahko spregledana. Za analizo poslovanja pa predpostavljajo tudi izzive: ugotovitev nastanka stroškov in kje lahko pričakujemo koristi, realna ocena, ali se bodo koristi uresničile v praksi, ter določanje vrednosti nemerljivih elementov, kot so večje zadovoljstvo strank ali boljša morala zaposlenih.

V javnem sektorju se ravno z razlogom prikazovanja širših, družbenih koristi analiza stroškov in koristi za odločanje uporablja pogosteje, saj je stroške mogoče oceniti relativno

lahko, težje pa se opredelijo in ovrednotijo koristi (Layard in Glaister, 1994). Analiza stroškov in koristi je pomemben pripomoček za odločanje o javnih investicijah, saj tako ovrednotimo kar največ stroškov in koristi projekta v denarnih enotah, vključuje pa tudi tiste stroške in koristi, za katere trg ne zagotavlja primerne cene. Analiza stroškov in koristi je za ocenjevanje smiselnosti projektov javnega sektorja uporabna predvsem na področju prometa, oskrbe z vodo in upravljanja voda, v obrambi, zdravstvu in izobraževanju (Petohleb Černeha in drugi, 2013; Layard in Glaister, 1994).

Petohleb Černeha in drugi (2013) kot glavni cilj analize stroškov in koristi navajajo identifikacijo skupnih stroškov in koristi, ki jih lahko opredelimo z denarno vrednostjo; tako lahko izračunamo neto sedanjo vrednost (v nadaljevanju NSV) ter na podlagi rezultatov sprejmemo odločitve o smotrnosti izvedbe projekta. Dodajajo še, da je izvedba projekta smiselna, če projekt dosega družbeno donosnost, neto dobiček in visoko ekonomsko interno stopnjo donosa.

Za investicijske projekte, financirane z evropskimi sredstvi, je bila v programskem obdobju 2000–2006, kot tudi v programskih obdobjih 2007–2013 in 2014–2020, analiza stroškov in koristi obvezna sestavina investicijske dokumentacije za pridobitev nepovratnih sredstev finančne pomoči (Uredba (EU) št. 1303/2013, 101. člen, Uredba (ES) 1083/2006, 40.(e) člen; Služba vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2004). Namen izdelave analize stroškov in koristi kot dela investicijske dokumentacije je lažje sprejemanje odločitev o dodelitvi in upravičenosti (nepovratnih) sredstev, optimalno dodeljevanje razpoložljivih sredstev ter zagotavljanje standardov kakovosti v projektih z dokazovanjem doslednosti pristopa (Evropska komisija, 2014). Za pripravo analize stroškov in koristi je bil leta 2014 izdan priročnik (Evropska komisija, 2014, v nadaljevanju priročnik), ki je orisal več vidikov konkretne uporabe analize stroškov in koristi pri pripravi projektov, predvsem z vidika ekonomske analize.

Uporaba analize stroškov in koristi za ocenjevanje projektov se je v državah članicah EU razširila tudi zunaj okvira projektov, financiranih z evropskimi sredstvi. Z obveznostjo priprave analize stroškov in koristi po Uredbi (EU) št. 1303/2013 je metoda ocenjevanja uspešnosti projekta pridobila na razumevanju koristi z vidika izvajanja ekonomske presoje. Evropska komisija je v letu 2021 izdala smernice, s katerimi je predstavljena metodologija ekonomske ocene projektov, ki se osredotoča na vpliv projekta na splošno družbeno blaginjo in gospodarsko rast (Evropska komisija, 2021). Namen ocene je ugotoviti, ali bo projekt ustvaril koristi za družbo, upoštevajoč tako stroške kot koristi za zainteresirane skupine. Pripravljene smernice dopolnjujejo priročnik iz leta 2014 (Evropska komisija, 2021). Novost je vnos načela sorazmernosti in prožnosti, ki se uporablja za manjše in preprostejše projekte. Cilj smernic je poenostaviti postopke priprave analiz, ki jih financira EU v programskem obdobju 2021–2027, kot poenostavitev se priporoča še, da se pri oceni uporabljajo finančni stroški, ki temeljijo na tržnih cenah, ter ekonomski stroški, ki temeljijo na senčnih cenah. Zaradi poenostavitve pretvorba tržnih cen ni vedno potrebna. Prav tako pa se lahko za

projekte s podobnimi zunanjimi učinki kvantificirana ocena vpliva na okolje, družbo ali gospodarstvo nadomesti z opisno, kvalitativno oceno.

V skladu s priročnikom (Evropska komisija, 2014) je postopek izdelave analize stroškov in koristi sestavljen iz sedmih korakov: opis koncepta, določitev cilja, identifikacija projekta, analiza tehnične izvedljivosti in vpliva na okolje, finančna analiza, ekonomska analiza in ocena občutljivosti in tveganja.

V poglavju s pomočjo pregleda literature, tj. priročnika Evropske komisije za izdelavo analize stroškov in koristi, izdanega leta 2014, ter posodobitve iz leta 2021 (Evropska komisija, 2014 in 2021), podrobneje predstavljam pripravo finančne in ekonomske analize – osnovni sestavini analize stroškov in koristi ter analize občutljivosti in tveganja. Pregled literature in način priprave analize stroškov in koristi je pomemben za pripravo empiričnega dela te magistrskega dela, saj bom finančno in ekonomsko analizo ter analizo tveganja in občutljivosti pripravila tudi za Center plezalnih športov Ljubljana.

5.1 Finančna analiza

S finančno analizo se z vidika investitorja oceni investicijska finančno-tržna ocena učinkovitosti projekta. Finančna merila se uporabljajo za ugotavljanje izvedljivosti projekta z vidika investitorja oziroma upravljavca. Osnova za izračun finančnih meril za odločitev o učinkovitosti investicije je finančni denarni tok, pri izračunu dinamičnih kazalnikov pa se uporablja metoda diskontiranja (Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ, 26. člen).

Metodologija, uporabljena za pripravo finančne analize, je metoda diskontiranih denarnih tokov, za katere se uporabi ustrezna finančna diskontna stopnja, ki odraža oportunitetne stroške kapitala (Evropska komisija, 2014). Diskontna stopnja je odstotna mera, s katero se ovrednotijo prihodnji stroški in koristi v primerjavi s sedanjimi. Za ocenjevanje investicijskih projektov se upošteva štiri odstotna diskontna stopnja, minister, pristojen za finance, pa lahko določi drugo splošno diskontno stopnjo na podlagi gospodarskih razmer (Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ, 2. in 8. člen).

Pri izdelavi finančne analize je treba upoštevati časovno obdobje, ko bo projekt – investicija odražal ekonomske koristi, in njegovo življenjsko dobo. Izbira časovnega obdobja vpliva na rezultate ocenjevanja; daljše ko je referenčno obdobje, večja je ekonomska uspešnost. Referenčno obdobje se nanaša na čas, v katerem so zajeti vsi stroški in koristi projekta, in določa dolgoročni učinek projekta. Ekonomska doba torej določa čas, ko je projekt še sposoben zagotavljati uporabnost. Za infrastrukturne projekte je ekonomska doba koristi ocenjena na 20 do 30 let. Za finančno analizo se običajno uporabljajo napovedi v stalnih cenah, ki se opredelijo za referenčno leto (Evropska komisija, 2021).

5.1.1 Stroški in prihodki

Prvi korak v finančni analizi investicijskega projekta je določitev in razčlenitev investicijskih stroškov na začetne naložbe in stroške zamenjave. Stroškovni del analize je običajno lahko ugotoviti, saj stroški predstavljajo oprijemljivi del, ki ga je mogoče vrednostno izraziti. Začetne naložbe vključujejo stroške kapitala za osnovna sredstva (zemljišče, zgradbe, naprave, oprema) in neosnovna sredstva (npr. zagonski in tehnični stroški, kot so projektiranje in načrtovanje, vodenje projekta, gradbeni nadzor itn.). Razčlenitev stroškov po letih se prikaže glede na predvideno realizacijo. Stroški zamenjave vključujejo stroške za zamenjavo opreme, strojev v referenčnem obdobju (Evropska komisija, 2014).

Drugi korak finančne analize je izračun stroškov poslovanja in prihodkov. Stroški poslovanja nastanejo zaradi vložka v material, blago in storitve in kot stroški dela ter investicijskega vzdrževanja. Med stroške poslovanja ne prištevamo tistih, ki ne povzročajo denarnih tokov, torej amortizacij in rezervacij. Strošek projekta se torej določi s seštevkom stroškov investicije (zemljišče, zgradbe, licence, patenti) in stroškov poslovanja (Evropska komisija, 2014).

Prihodki projekta nastanejo zaradi zagotavljanja blaga oziroma storitev. To so plačila za uporabo infrastrukture, prodaja ali najem zemljišč ali stavb ter plačila za storitve. Prihodki se določajo na podlagi napovedanih količin prodaje blaga oziroma storitev in določene cene. V primeru dviga ravni cen ali povečanja prodaje blaga ali storitev nastanejo dodatni prihodki. Kot prihodek projekta se upošteva tudi prispevek države ali drugega javnega organa za blago ali storitev, saj prispevek k projektu izhaja iz neposredne povezave z uporabo infrastrukture projekta (Evropska komisija, 2014).

5.1.2 Ocena donosnosti in učinkovitosti projekta

Oceno donosnosti projekta omogočajo vsi zgoraj omenjeni stroški in prihodki. Donosnost naložbe se meri s finančno NSV naložbe in finančno ISD naložbe, ki primerjata stroške naložbe z neto prihodki. Tako dobimo informacijo, ali z neto prihodki projekta lahko pokrijemo in povrnemo naložbo, ne glede na način financiranja (Evropska komisija, 2014).

NSV upošteva časovno vrednost denarja in se izračuna kot razlika med diskontiranimi prihodki in stroški naložbe. Izračun NSV je podan s formulo:

$$NSV(S) = \sum_{t=0}^n a_t S_t = \frac{S_0}{(1+i)^0} + \frac{S_1}{(1+i)^1} + \dots + \frac{S_n}{(1+i)^n} \quad (1)$$

S_t je finančni tok virov v času n , a_t je finančni diskontni faktor, izbran za diskontiranje.

Interna stopnja donosa (v nadaljevanju ISD) je opredeljena kot obrestna mera, pri kateri je NSV investicije enaka nič in je podana s formulo:

$$NSV(S) = \sum \frac{S_t}{(1+ISD)^t} = 0 \quad (2)$$

Na podlagi ISD lahko presodimo, kakšno bo prihodnje delovanje investicije. Tako lažje ugotovimo, ali bo projekt v finančno breme kljub npr. finančni pomoči za investiranje projekta.

NSV povezujemo z obsegom projekta in jo izražamo obliki vrednosti (EUR). ISD je čisto število, nespremenljivo glede na obseg, uporablja se za presojo prihodnje uspešnosti naložbe v primerjavi z drugimi projekti ali za primerjavo zahtevane stopnje donosa. Izračun lahko uporabimo tudi za določitev, ali projekt potrebuje podporo javnih sredstev. Če je ISD nižja od uporabljene diskontne stopnje oziroma če je NSV negativna, potem s prihodki projekta ne pokrijemo investicije in projekt potrebuje finančno nacionalno pomoč. V tem primeru se računa donosnost nacionalnega kapitala.

Z NSV nacionalnega kapitala se preuči uspešnost projekta z vidika javnih subjektov, ki prejmejo pomoč (nepovratna sredstva). V primeru izračuna nacionalnega kapitala se kot odtoki upoštevajo: stroški poslovanja, nacionalni kapitalski prispevek za projekt, finančna sredstva posojil, obresti posojil. Prihodki poslovanja so prilivi in preostanek vrednosti investicije. NSV kapitala je izračunana kot vsota neto diskontiranih denarnih tokov, ki izhajajo iz izvedbe projekta. Denarni tok projekta izraža javni in zasebni interes, finančna stopnja donosnosti kapitala pa je odstotna stopnja donosnosti, ki jo ustvarjajo ti denarni tokovi (Evropska komisija, 2014).

5.2 Ekonomska analiza

Z ekonomsko analizo, v kateri se upoštevajo vsi ekonomski stroški in koristi, ovrednotimo upravičenost projekta s širšega družbenega, razvojno-gospodarskega in socialnega vidika (Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ, 2. člen). Z ekonomsko analizo kot analitičnim orodjem opredelimo spremembo blaginje zaradi izvedbe določene investicije ali projekta. Cilj analize je opredeliti vse koristi in stroške za družbo z denarno vrednostjo (Evropska komisija, 2021).

Prispevek projekta k blaginji družbe ocenjujemo z uporabo senčnih cen, ki orišejo družbene oportunitetne stroške in jih podrobneje predstavljamo v poglavju 5.2.2; z uporabo tržnih cen bi lahko dobili izkrivljeno sliko.

V priročniku (Evropska komisija, 2014) je izkrivljanje trga prikazano predvsem na sledeče načine:

- neučinkovitost trgov, ker izvajalci storitev izrabljajo svojo moč,
- vse cene niso na voljo, zato je manipulacija le-teh mogoča,

- fiskalni popravki – davki in subvencije – ne predstavljajo ekonomskih stroškov ali koristi za družbo, saj vključujejo prenos nadzora nad določenimi viri z ene na drugo družbeno skupino, zato se jih v ekonomski analizi izloči,
- pretvorba iz tržnih cen v senčne cene – ko tržne cene ne odražajo oportunitetnih stroškov in koristi, se jih pretvori v senčne cene,
- ovrednotenje netržnih učinkov in popravek zunanjih učinkov.

Pri prilagajanju tržnih cen in oceni netržnih učinkov uporabljamo družbeno diskontno stopnjo (angl. social discount rate), ki odraža družbeni pogled na prihodnje koristi in stroške v primerjavi s sedanjimi.

5.2.1 Družbena diskontna stopnja

Družbena diskontna stopnja odraža dolgoročne oportunitetne stroške za družbo kot celoto. Uporablja se za ekonomsko oceno virov, prepoznanih na projektu, medtem ko imajo porabniki možnost porabe drugje, za vire, ki se jim odrečejo (Evropska komisija, 2021).

Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ v 2. členu razloži, da družbena diskontna stopnja prikazuje pogled na vrednotenje prihodnjih koristi in stroškov v primerjavi s sedanjimi ter da se pri nepopolnih trgih razlikuje od finančne diskontne stopnje.

Evropska komisija za večletne projekte v evropskih (kohezijskih) projektih državam priporoča pet odstotno družbeno diskontno stopnjo (Evropska komisija, 2021). Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ pa v 8. členu določa štiri odstotno družbeno diskontno stopnjo, razen če minister, pristojen za finance, v Proračunskem memorandumu RS ne določi drugače.

5.2.2 Senčne cene

Finančna uspešnost se ocenjuje s tržnimi cenami. Kadar je cilj oceniti prispevek projekta k družbeni in gospodarski blaginji, pa te cene niso pomembne. Senčne cene odražajo družbeno mejno vrednost spremembe vložka – oportunitetni strošek, ki ga ima družba, če se projekt izvede. Tržne cene in senčne cene so na idealnih konkurenčnih trgih enake. Vendar zaradi izkrivljanja trga z davki, dajatvami, subvencijami na proizvodnjo ali potrošnjo, oligopolom ali monopolom cene odražajo nepopolne informacije, ki povzročijo razliko med opazovano ceno in mejno družbeno vrednostjo (Evropska komisija, 2014).

5.2.3 Stroški in koristi

Analiza stroškov in koristi običajno temelji na mikroekonomskem pristopu, z njo pa ocenimo učinke projekta za uporabnike in druge zainteresirane skupine v preučevanem segmentu.

Ekonomska merila vključujejo tako neposredne (stroški in koristi) kot posredne vplive na celotno družbo. Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ v 26. členu določa, da se za investicije nad 5 milijonov evrov izdelava ekonomska ocena učinkovitosti na podlagi ovrednotenja obračunskih cen z upoštevanjem družbene diskontne stopnje. Pri pripravi je treba izključiti širše učinke, ker so le-ti običajno z oceno neposrednih učinkov že zajeti v analizo. Prav tako pri oceni stroškov in koristi izključimo učinke, ki imajo vpliv na lokalno gospodarstvo, saj se ti pogosto izravnavajo s povečanjem ali zmanjšanjem nekje drugje (povečanje dejavnosti na območju projekta povzroči zmanjšanje nekje drugje). Posredne učinke na druge dejavnike v gospodarstvu v analizi stroškov in koristi lahko vključimo, ko je to ustrezno in če niso že zajeti v senčnih cenah, vložkih ali rezultatih projekta (Evropska komisija, 2021).

Za oceno neposrednih koristi, povezanih z uporabo blaga in storitev, se za oceno senčnih cen uporablja koncept pripravljenosti plačila oziroma koncept rezervacijskih cen (angl. willingness to pay – WTP). Z rezervacijsko ceno merimo največjo količino denarja, ki jo je kupec pripravljen plačati za določen izdelek ali storitev. Pri tem gre za subjektivno oceno kupca. Koncept rezervacijske cene uporabljamo za določanje optimalne cene izdelka ali storitve ter pri odločanju o investicijskih projektih, za katere se ne bo računala uporabnost; npr. brezplačna rekreacijska območja (Evropska komisija, 2014). Brent (2014) opisuje, da so neto koristi pozitivne, ko obstaja dovolj koristi, da se lahko vsakomur, ki utrpi izgubo, nadomesti spremembo. S posegom se pridobi dovolj sredstev za nadomestilo, da je vložek v projekt pozitiven, ker so ljudje v boljšem položaju. Če so neto koristi pozitivne, ni potrebno, da bi bil kdo na izgubi, saj je koristi dovolj, da nadomestijo izgubo vsem, kar privede do Paretovega izboljšanja. Kadar so dobrine razporejene Pareto učinkovito, nobena alternativna razporeditev ne more izboljšati položaja vsaj ene osebe, ne da bi pri tem poslabšala položaj druge. Razporeditev dobrine je torej učinkovita, če lahko razporedimo dobrine tako, da je vsaj ena oseba v boljšem položaju, nobena druga pa v slabšem (Brent, 2014).

Pomemben del stroškov so stroški za delo ljudi. Višina tržnih plač ne kaže nujno pravilne slike na trgu dela, saj so trgi dela nepopolni, plače pa izkrivljen socialni kazalnik. Obračunske plače se lahko razlikujejo od opazovane plače zaradi izkrivljanj na trgu dela in na proizvodnih trgih. Z obračunskimi plačami merimo oportunitetne stroške dela. Priročnik določa, da se za oceno stroškov plač uporabi pretvorbeni faktor za izračun obračunskih plač (angl. shadow wages) (Evropska komisija, 2014). Del Bo in drugi (2011) predlagajo izračunavanje obračunskih plač z uporabo pretvorbenih faktorjev na regionalni ravni Evrope, pri čemer upoštevajo strukturne značilnosti in pogoje na trgu dela. Trdijo namreč, da se obračunske plače razlikujejo v prostoru, zaradi prostorskih, gospodarskih, demografskih in tržnih struktur. Del Bo in drugi (2011, str. 22) ocenjujejo, da je pretvorbeni faktor za stopnjo obračunske plače za Slovenijo približno 0,80.

Zunanji učinki projekta so pomembni za družbo, vendar pogosto za učinke ni na voljo tržna vrednost. Zato je pri ocenjevanju projekta v ekonomsko analizo treba vključiti neposredne koristi projekta. Te učinke lahko zajamemo tudi z rezervacijskimi cenami. Primeri pozitivnih

netržnih učinkov so: prihranek potovalnega časa, daljša pričakovana življenjska doba ali kakovost življenja, preprečevanje smrtnih žrtev, poškodb, nesreč, izboljšanje krajine itn. (Evropska komisija, 2014). Projekt ima zunanje učinke, ko se stroški ali koristi zaradi projekta prenesejo na druge vpletene brez denarnega nadomestila. Zunanje učinke je treba vrednotiti ločeno od neposrednih koristi projekta.

Z ekonomsko analizo ocenimo tudi senčno ceno preostale vrednosti projekta. Obstajata dva načina za oceno (Evropska komisija, 2014):

- Izračun sedanje vrednosti ekonomskih koristi brez ekonomskih stroškov v preostalih letih življenjske dobe projekta – pristop uporabimo, ko v finančni analizi preostalo vrednost izračunamo z metodo NSV prihodnjih denarnih tokov.
- S pretvorbo finančne ocene z ad hoc pretvornim faktorjem – izračuna se kot povprečje denarnih tokov posameznih stroškovnih komponent projekta, pomnoženih s relativnim deležem vsake posamezne komponente celotne naložbe. Pristop se uporablja, ko za oceno vrednosti v finančni analizi uporabimo formulo za amortizacijo.

Kadar je referenčno obdobje enako ekonomski dobi projekta, je preostala vrednost (običajno) enaka nič. Če je projekt po referenčnem obdobju še ekonomsko koristen, potem se v analizo vključi še preostala vrednost (Evropska komisija, 2021).

Posrednih učinkov projekta, ki se pojavljajo na sekundarnih trgih, v analizo stroškov in koristi ne vključimo, saj so že zajeti s senčnimi cenami. Dodajanje posrednih učinkov lahko povzroči dvojno štetje. Vendar pa s senčnimi cenami ne upoštevamo dovolj dobro porazdelitve stroškov in koristi projekta med različnimi zainteresiranimi skupinami. Zato je potrebna ločena analiza, s katero opredelimo učinke projekta na blaginjo posebnih ciljnih skupin. Tipični učinki so: stroški, čas, zanesljivost storitve, udobje, priročnost, varnost ter okoljski vplivi (Evropska komisija, 2014).

5.2.4 Ekonomska uspešnost projekta

V 26. členu Uredbe o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ je določeno, da se ekonomska uspešnost prikaže z ekonomskimi merili, s katerimi merimo splošno socialno-ekonomsko uspešnost projekta:

- ekonomska neto sedanja vrednost projekta (NSVe) – predstavlja razliko med diskontiranimi družbenimi koristmi in stroški;
- ekonomska interna stopnja donosa (ISDe) – uporablja se za izračun ekonomske ocene uspešnosti projekta z uporabo obračunskih cen, ki vključujejo tudi družbene učinke projekta;
- ekonomska relativna neto sedanja vrednost – izračunamo razmerje med ekonomsko neto sedanjo vrednostjo projekta in diskontiranimi investicijskimi stroški;

- ekonomski količnik relativne koristnosti – izračunamo razmerje med diskontiranimi koristmi in stroški.

V priročniku (Evropska komisija, 2014) je navedeno, da je ekonomska NSV projekta najpomembnejši in najzanesljivejši družbeni kazalnik analize stroškov in koristi in ga je treba uporabljati kot glavno orodje za oceno ekonomske uspešnosti projektov.

5.3 Analiza občutljivosti in tveganja

Vključevanje analize občutljivosti v analizo stroškov in koristi je ključno za obravnavanje negotovosti, prisotne pri investicijskih projektih. Koraki za oceno tveganja projekta so: analiza občutljivosti, kvalitativna analiza tveganj, verjetnostna analiza tveganj, preprečevanje in zmanjševanje tveganj (Evropska komisija, 2014).

Analizo občutljivosti je mogoče vedno izvesti, v nasprotju z analizo tveganj, ki ima lahko omejitve zaradi pomanjkanja podatkov o preteklih podobnih projektih. V takšnih primerih je težko oblikovati smiselne predpostavke o verjetnostni razporeditvi ključnih spremenljivk, zato je za podporo rezultatom iz analize občutljivosti priporočljiva kvalitativna ocena tveganja (Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, 2008).

Analiza občutljivosti nam omogoča, da podrobno preučimo, kako spremembe ključnih postavk vplivajo na oceno stroškov in koristi projekta (Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ, 2. člen). S pomočjo analize občutljivosti prepoznavamo spremenljivke projekta, katerih spremembe najbolj vplivajo na finančno in ekonomsko uspešnost projekta. Pri tem preučujemo eno spremenljivko naenkrat in ocenjujemo, kako te spremembe vplivajo na NSV projekta. Spremenljivke, ki jih obravnavamo, morajo biti medsebojno neodvisne in podrobno zajete. Kritične so tiste spremenljivke, pri katerih negativna ali pozitivna enoodstotna sprememba spremenljivke povzroči več kot enoodstotno spremembo NSV projekta (Evropska komisija, 2014).

V analizo občutljivosti nenazadnje vključimo tudi analizo različnih variant, vključno z optimističnimi in pesimističnimi kombinacijami ključnih spremenljivk. S tem omogočimo oblikovanje različnih realističnih scenarijev, ki bi lahko veljali ob določenih predpostavkah (Evropska komisija, 2014).

Z analizo tveganj ocenjujemo verjetnost, da projekt ne bo dosegel pričakovanih rezultatov. To vključuje projektna tveganja, povezana z razvojem, izvedbo in obratovanjem, ter splošna tveganja, kot so politična, gospodarska in družbeno-kulturna tveganja (Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ, 2. člen).

Cilji analize tveganja z vidika kakovosti zajemajo naslednje elemente (Evropska komisija, 2014):

- seznam neželenih dogodkov, s katerimi se projekt lahko sooča;
- matriko tveganja za neželeni dogodek, ki vključuje:
 - možne vzroke nastanka tveganja,
 - povezavo z analizo občutljivosti, če je primerno,
 - negativne učinke dogodka na projekt,
 - ravni verjetnosti nastanka in resnosti vpliva ter
 - raven tveganja;
- razlago matrike tveganj in oceno sprejemljivih ravni tveganj;
- opis ukrepov za zmanjšanje ali preprečevanje glavnih tveganj, skupaj z odločitvijo odgovornih za njihovo izvajanje.

Prvi korak izvedbe analize tveganja je opredelitev možnih negativnih dogodkov, s katerimi se projekt lahko sooči. Nato se za vsak dogodek sestavi ustrezna matrika tveganj, ki vključuje vzroke nastanka tveganja, povezavo z analizo občutljivosti, negativne učinke, verjetnost in resnost vpliva ter določitev ravni tveganja.

Vzroke tveganj opredelimo z upoštevanjem možnih slabosti projekta, ki jih lahko ugotovimo s pomočjo priložnostnih analiz ali preteklih težavnih praks. Opisani učinki tveganja glede na posledice v časovnem okviru projekta omogočajo napovedovanje učinka na denarne tokove projekta ter oblikovanje posameznih ukrepov za zmanjšanje tveganja (Evropska komisija, 2014).

Analiza tveganj in opredelitev ukrepov za zmanjšanje tveganja se izvajata v fazi načrtovanja projekta in pomagata nosilcem odločanja pri določanju sprejemljive ravni tveganja in potrebnih ukrepov za obvladovanje tveganj. V okviru analize stroškov in koristi se nato preučijo preostala tveganja v končni zasnovi projekta (Evropska komisija, 2014).

Za projekte lahko izvedemo še verjetnostno analizo tveganja, ki je koristna in se izvaja, kadar obstaja pomembna izpostavljenost preostalemu tveganju. Za preprečevanje in zmanjševanje tveganj se izvajajo strategije, kot so ocena preklonih vrednosti, analiza scenarijev in vzpostavitev matrike tveganj. Ključno je tudi razporejanje tveganj med udeležene strani ter prenos določenih tveganj na druge institucije za upravljanje tveganj, kot so zavarovalnice. (Evropska komisija, 2014).

6 ANALIZA STROŠKOV IN KORISTI CENTRA PLEZALNIH ŠPORTOV LJUBLJANA

To poglavje je empirični del magistrskega dela. V poglavju naredim analizo stroškov in koristi za Center plezalnih športov. Poglavje začnem z opisom projekta, kjer predstavim projekt in njegove cilje. V poglavju Finančna analiza odgovorim na tretje raziskovalno

vprašanje, kakšni so stroški izgradnje Centra plezalnih športov. Nadaljujem s pripravo finančne analize, za katero sem podatke pridobila v DIIP Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021), jih preverila ter uskladila z inflacijo. Nato z izračunom NSV in finančne notranje stopnje donosa prikažem, ali je projekt smiseln oziroma ali ga je smiselno financirati z javnimi sredstvi ali z zasebnimi. Sledi poglavje Ekonomska analiza, v sklopu katerega odgovorim na četrto in peto raziskovalno vprašanje, torej katere so koristi izgradnje Centra plezalnih športov in ali stroški in koristi upravičujejo javno financiranje konkretnega objekta.

Podatki o intervjuvancih so prikazani v tabeli 3, povzetki intervjujev so predstavljeni v prilogi 3. Zastavila sem vprašanja o obstoječi plezalni infrastrukturi, njihovi kvaliteti, prednostih javne športne infrastrukture, strokovnih kadrih športnega plezanja, o delu PZS ter o koristih športnega plezanja. Odgovori intervjuvancev dajo globinski vpogled v obravnavano tematiko in odprejo potencialna nova vprašanja oziroma opozorijo na potencialne nevarnosti, ki lahko pestijo Center plezalnih športov. Poglavje zaključim z analizo občutljivosti in tveganja.

6.1 Opis projekta

V MOL se pripravlja projekt, ki bo pod eno streho združeval vse plezalne športe. Gre za inovativen, težko pričakovan športni objekt, financiran z javnimi sredstvi, ki bo omogočal raznovrstne plezalne dejavnosti in programe, treninge za športne plezalce, tako reprezentante in mladino kot rekreativne plezalce, alpiniste, ledne plezalce in mnoge druge.

Z zasledovanjem ciljev Letnega programa športa v Mestni občini Ljubljana (2023) in NPŠ bo Center plezalnih športov Ljubljana omogočil športnikom prostor, namenjen predvsem športnemu plezanju ter razvoju mladih športnih talentov. V skladu z ZŠpo-1 je cilj projekta zagotoviti kakovostno infrastrukturo, namenjeno vsem. Center bo namenjen tako lokalnim športnim klubom in društvom kot tudi gostujočim klubom, individualnim plezalcem ter šolskim in drugim organiziranim skupinam, ki si želijo stopiti v svet plezanja (Mestna občina Ljubljana, 2021).

S poudarkom na infrastrukturi, namenjeni tekmovalcem, organizaciji športnih dogodkov in tekem različnih starostnih kategorij ter vključevanju centra v turistično ponudbo MOL, bo projekt pripomogel tudi k širjenju popularnosti športnega plezanja v regiji. Lokacija centra je predvidena v Športnem parku Vič ob že obstoječih športnih objektih – Gimnastičnem centru Ljubljana, nogometnem in tenis igrišču, zunanjih fitnes napravah. Programi bodo dodano razširjeni tudi s ponudbo za rekreativno plezanje, kar bo dopolnjevalo delovanje centra in omogočalo izvajanje pridobitne dejavnosti ter tako pokrivalo stroške vzdrževanja in vodenja objekta. Poleg tega bo center služil kot odgovor na zasičenost obstoječih plezalnih objektov za rekreativce ter športnoplezalne šole (Mestna občina Ljubljana, 2021).

Tabela 3: Podatki o intervjuvancih

Intervjuvanec	Datum intervjuja	Funkcija	Spol	Klub/Društvo
1	junij 2022	mag. prof. šp. vzg., vaditeljica športnega plezanja	Ž	Športno plezalno društvo Vizija
2	junij 2022	prof. šp. vzg., trener športnega plezanja, bivši vodja usposabljanj na KŠP	M	/
3	januar 2023	mag. kineziologinje, trener športnega plezanja	M	/
4	december 2023	trener športnega plezanja	M	Plezalni klub Dobre razmere
5	december 2023	vaditeljica športnega plezanja	Ž	Plezalni klub Dobre razmere
6	november 2023	selektorica slovenske mladinske reprezentance v športnem plezanju	Ž	/
7	december 2023	članica slovenske plezalne reprezentance	Ž	/
8	december 2023	športni plezalec in trener športnega plezanja ter aktualni vodja postavljalcev Slovenije	M	Športno plezalno društvo Vizija
9	december 2023	vodja plezalnega društva Grif in vodja plezalne šole za otroke	M	Plezalno društvo Grif
10	december 2023	načelnik komisije za športno plezanje	M	/

Vir: lastno delo, podatki intervjujev v obliki zapisa in posnetka so na voljo pri avtorici.

Cilji investicije so (Mestna občina Ljubljana, 2021):

- Zgraditi 3.000 m² notranjih plezalnih površin in 500 m² zunanjih je sicer kot najbolj optimalna varianta prikazana varianta z 2.000 m² notranjimi plezalnimi površinami, vendar je kolegij župana MOL dne 8. 12. 2021 sprejel največjo možno varianto izgradnje notranjih plezalnih površin s 3.000 m² notranjih plezalnih površin).
- Ustvariti prostorske pogoje za izvajanje športnih plezalnih programov:
 - 300 športnikov – reprezentantov in članov klubov (tekmovalcev na klubski ravni),
 - kvalitetna površina za treninge reprezentance športnega plezanja, tekmovalce različnih kategorij, alpiniste in ledne plezalce,
 - plezalna površina in izvajanje treningov športnega plezanja za vse pojavne oblike in starostne skupine.
- Izvajati dela športnoplezalnih, alpinističnih in planinskih šol ter planinskih krožkov, programov za invalide in osebe s posebnimi potrebami ter vodene vadbe za starejše, programe usposabljanja Gorske reševalne službe Ljubljana in tečaje feratanja.
- Organizirati tekme vseh starostnih kategorij in različnih nivojev.

- Dopolniti obstoječo plezalno infrastrukturo Slovenije in Ljubljane.
- Ustvariti toliko presežka nad izdatki, da MOL lahko z nenehnim vlaganjem v opremo obdrži vrednost investicije, s tem pa dodatna vlaganja sredstev Javnega zavoda Šport Ljubljana niso potrebna.

Ciljne skupine uporabnikov centra so kakovostni in vrhunski športniki, kamor sodijo člani reprezentanc, društev in klubov, otroci, ki obiskujejo plezalno šolo ali pridejo s starši na rekreacijo, animirane športne urice in podobno, osnovnošolci in srednješolci v sklopu organiziranih športnih dni, rekreativni plezalci, ki lahko obiskujejo plezalno šolo ali pridejo samostojno na obisk plezalne stene, in obiskovalci/turisti, kamor sodijo obiskovalci Ljubljane ter bližnje okolice.

V prilogi 4 je prikazano predvideno število treningov in terminov na teden glede na skupino športnikov. Skupno je predvidenih vsaj 1.272 ur treningov na teden oziroma 180 terminov.

Intervjuvanci so podali mnenje o doprinosu novega plezalnega objekta. Intervjuvanec 9 je poudaril, da bi nov plezalni center omogočil dostopnost večjemu številu otrok in rekreativnih plezalcev, intervjuvanki 5 in 6 menita, da bo na voljo več prostora za izvajanje storitev plezalnih vadb. Štirje intervjuvanci menijo, da se bodo izboljšali pogoji za trening profesionalnih športnikov, intervjuvanca 4 in 6 pa dodajata, da bo center omogočil več skupnih treningov reprezentanc, tako bo prišlo do boljšega pretoka znanja. Intervjuvanec 10 še dodaja, da bo z novim centrom narejen korak k konkurenčnosti s športno razvitimi državami, kar bo omogočilo razvoj profesionalnih športnikov.

6.2 Finančna analiza

V nadaljevanju sem na podlagi podatkov, pridobljenih iz DIIP Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021) in lastnih izračunov, izdelala finančno analizo, ki sem jo v nekaterih delih popravila in prilagodila, saj je bila inflacija v zadnjih dveh letih zelo visoka, prav tako pa so se občutno dvignile cene električne energije in teh sprememb ne gre zanemariti. Podrobne metodološke predpostavke so naslednje:

- Investicijsko vrednost sem prilagodila glede na trenutni razvoj izgradnje objekta. Izgradnja objekta se bo začela z dveletno zamudo. Projekt bo namesto v letu 2023 predvidoma končan v letu 2025. Investiranje se bo namesto v letu 2021 začelo v letu 2024.
- Investicijska vrednost, ocenjena v DIIP Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021), zaradi občutnega dviga cen med letoma 2021 in 2023 ni več relevantna. Zato sem pri investicijski vrednosti po stalnih cenah, ki jo uporabljam v vseh izračunih, upoštevala 16,6-odstotno inflacijo za obdobje med septembrom 2021 in decembrom 2023 (Statistični urad RS, brez datuma a). Pri tekočih cenah sem upoštevala še napoved inflacije za leto 2024, ki je 3,1-odstotna, ter za leto 2025, ko je predvidena 2,3-odstotna inflacija (UMAR, 2023, str. 8).

- Stroški – informacije o stroških sem pridobila iz DIIP Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021), vendar višina stroškov, napovedana v času izdelave dokumentacije, zaradi občutnega dviga cen energentov in inflacije, ni več relevantna. Za popravek stroškov in prilagoditev glede na inflacijo sem uporabila 16,6-odstotno inflacijo obdobja september 2021–december 2023. Stroški energije, vključno z ogrevanjem, so usklajeni z gibanjem cen elektrike med letoma 2021 in 2023.
- Prihodke, ki so bili prepoznani v DIIP Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021), sem preverila in nekatere popravila ter uskladila z inflacijo oz. gibanjem cen na trgu. Popravek prihodkov je podrobno opisan v poglavju 6.2.2.
- Ekonomska doba projekta je čas od prvega naložbenega stroška in izgradnje projekta preko časa začetne dobe obratovanja in polnega koriščenja zmogljivosti do takrat, ko bi pravni subjekt v rezultatih pričel stagnirati, če ne bi z novimi naložbami obnovil nekaterih zmogljivosti. Obravnavana ekonomska doba projekta po DIIP Centra plezalnih športov (Mestna občina Ljubljana, 2021) znaša 15 let po zaključku gradnje. Po priporočilih priročnika (Evropska komisija, 2014) bi objekt sam imel ekonomsko dobo projekta med 20 in 30 let, vendar je po 15 letih predvidena tolikšna obraba notranjih in zunanjih konstrukcij plezalnih cen, da bo objekt takrat potreboval obnovitveno investicijo (Planinska zveza Slovenije, 2020), zato se za ekonomsko dobo projekta vzame čas do večje investicije.
- Diskontna stopnja je določena z uredbo (Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ, 8. člen) in znaša štiri odstotke.

V nadaljevanju poglavja prikazujem investicijsko vrednost projekta, stroške in prihodke projekta, pri katerih podrobno predstavim nastanek in njihove popravke, nadaljujem s prikazom neto denarnega toka projekta ter oceno donosnosti projekta. V podpoglavju Glavni rezultati finančne analize prikazujem še oceno donosnosti projekta za scenarij brez sredstev MOL – prikaz analize, če bi se izvedba projekta financirala z zasebni sredstvi oz. kreditom – ter oceno donosnosti projekta za scenarij s sredstvi MOL, v katerem ocenim uspešnost projekta ob predpostavki, da je investicija financirana z javnimi občinskimi nepovratnimi sredstvi.

6.2.1 Investicijska vrednost

Investicijska vrednost se nanaša na investicije v predvidene objekte po sklopih gradnja, oprema in ostali stroški. Gradnja objekta naj bi se namesto v letu 2021 začela v letu 2024. Investicijska vrednost je prikazana v tabeli 4, po stalnih cenah, z upoštevanjem popravka zaradi inflacije v obdobju 2021–2023. Investicija, tj. gradnja objekta, se predvidoma zaključi v letu 2025, zato so vrednosti prikazane samo do leta 2025.

Investicijska vrednost v stalnih cenah za leto 2021 je prikazana v prilogi 5; po tekočih cenah za leto 2023 je prikazana v prilogi 6.

Investicija se bo financirala iz sredstev proračuna MOL in sredstev PZS, vloženih v pripravo – elaborat možnosti izvedbe projekta. Financiranje po virih sredstev je prikazano po stalnih cenah z DDV (tabela 5).

Tabela 4: Investicijska vrednost po vrstah del v stalnih cenah, z upoštevanjem inflacije za obdobje 2021–2023

Investicija po vrstah del	Vrednost v stalnih cenah v EUR, 2023	2020	2021–2023	2024	2025
Gradnja	5.170.263 €	0 €	0 €	377.579 €	4.792.685 €
Oprema	2.017.189 €	0 €	0 €	170.588 €	1.846.601 €
Ostali stroški	675.927 €	7.226 €	0 €	603.920 €	64.781 €
SKUPAJ	7.863.380 €	7.226 €	0 €	1.152.087 €	6.704.066 €
DDV	1.729.944 €	1.590 €	0 €	253.459 €	1.474.895 €
SKUPAJ Z DDV	9.593.323 €	8.816 €	0 €	1.405.547 €	8.178.961 €

Vir: lastno delo na podlagi Mestna občina Ljubljana (2021).

Tabela 5: Viri financiranja po stalnih cenah z DDV

Vir financiranja	SKUPAJ	2020	2021–2023	2024	2025
PZS	8.816 €	8.816 €	0 €	0 €	0 €
SREDSTVA MOL	9.584.507 €		0 €	1.405.547 €	8.178.961 €
SKUPAJ CELOTA	9.593.323 €	8.816 €	0 €	1.405.547 €	8.178.961 €

Vir: lastno delo na podlagi Mestna občina Ljubljana (2021).

6.2.2 Prihodki poslovanja

Prihodki so bili ocenjeni v DIIP Center plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021). Predvideni so glede na predvideno število treningov (priloga 4) ter glede na predvidene ostale aktivnosti (najemmina bara, rojstni dnevi in tečaji). Višina in struktura prihodkov po letih, ki sem ju glede na napoved v DIIP Centra plezalnih športov (Mestna občina Ljubljana, 2021) popravila, sta prikazani v tabeli 6. Predvideva se naslednje skupine prihodkov poslovanja:

- **prihodki iz letnega programa športa MOL** (v nadaljevanju LPŠ MOL): nanašajo se na vavnine za 300 predvidenih registriranih športnikov plezalcev, ki delujejo v sklopu plezalnih klubov MOL in se deloma sofinancirajo iz LPŠ MOL;
- **prihodki iz letnega programa športa – država**: za člansko reprezentanco se kritje ur treninga predvideva iz LPŠ, ki ga sofinancira država;
- **prihodi od klubskih treningov**: del vavnine 300 predvidenih registriranih športnikov, ki ne bo sofinanciran s strani LPŠ MOL, krijejo klubi sami;

- **prihodki od obiskov rekreativcev:** se izračunajo kot zmnožek predvidenega števila obiskovalcev in predvidene povprečne cene vstopnice;
- **ostali prihodki (najemnina bar, rojstni dnevi, tečaji plezanja):** predvideva se oddaja gostinskega lokala, preko vikendov aktivni rojstni dnevi in animirane plezalne urice ter tečaji plezanja, ki se bodo predvidoma izvajali štirikrat letno.

Višino prihodkov iz naslova ur treningov, sofinanciranih s strani LPŠ MOL in LPŠ na državni ravni, sem obdržala enako, saj so ti prihodki določeni na podlagi metodologije za sofinanciranje programov, ki se dodeljuje preko javnega razpisa. Prav tako sem obdržala vrednost prepoznanih prihodkov od klubskih treningov, saj se s temi prihodki pokriva preostali delež vadnin predvidenih 300 registriranih športnikov, ki so delno sofinancirani iz LPŠ MOL. Obdržala sem tudi višino ostalih prihodkov – predvidenega letnega prihodka dodatnih aktivnosti in letnega prihodka od najemnine.

V DIIP Center plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021) je bila vrednost obiska rekreativnega plezalca ocenjena na 13 EUR. Na podlagi cen drugih plezalnih centrov in ob pregledu cen, upoštevajoč tudi letne in mesečne vstopnice, sem ugotovila, da je povprečna cena 13 EUR na obisk previsoka. S primerjavo cen, prikazanih v prilogi 7, sem izračunala, da je povprečna cena vstopnice 10,67 EUR – to je cena, ki jo upoštevam pri izračunu prihodkov od obiska rekreativnih plezalcev.

Intervjuvanci menijo, da je trenutna cena vstopnic za plezalne centre v Sloveniji previsoka. Kot prednost javnega športnega objekta so omenili regulacijo cene na trgu, saj po njihovem mnenju trenutno ni dostopna vsem. Povprečno ceno sem izračunala tako, da sem med seboj primerjala cene obiskov, ki sem jih izračunala tudi za mesečne, trimesečne in letne vstopnice. V tabeli 6 so na novo izračunani prihodki (prihodki rekreativci) obarvani z modro barvo.

Po predvidevanjih Planinske zveze Slovenije (2020) se v prvem letu obratovanja predvideva 40-odstotna zasedenost zmogljivosti centra, v drugem letu 60-odstotna, v tretjem 80-odstotna in od četrtega leta (tj. 2029) bo Center plezalnih športov Ljubljana dosegel 100-odstotno zasedenost zmogljivosti, ko bo v centru treniralo 300 registriranih športnikov ter bo na voljo 146 terminov za rekreativne plezalce na dan. Ker se za finančno ceno naredi ocena prihodkov po stalnih cenah, se prihodki po letu 2029 prikazujejo v isti višini.

Tabela 6: Prihodki poslovanja

Prihodki poslovanja	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Prihodki LPŠ MOL	0 €	0 €	101.040 €	151.560 €	202.080 €	252.600 €
Prihodki LPŠ Država	0 €	0 €	16.000 €	24.000 €	32.000 €	40.000 €
Prihodki klubi	0 €	0 €	100.800 €	151.200 €	201.600 €	252.000 €
Prihodki rekreativci	0 €	0 €	174.476 €	261.714 €	348.952 €	436.190 €
Ostali prihodki (najemnina bar, rojstni dnevi, tečajji...)	0 €	0 €	20.000 €	30.000 €	40.000 €	50.000 €
SKUPAJ	0 €	0 €	412.316 €	618.474 €	824.632 €	1.030.790 €

Vir: lastno delo na podlagi Mestna občina Ljubljana (2021).

6.2.3 Stroški poslovanja

Stroški poslovanja so predvideni po posameznih vrstah stroškov, glede na koncept in naravo projekta ter glede na prepoznane stroške v DIIP Center plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021). Delijo se na:

- **stroški materiala:** predvideni so stroški za drobni inventar (toaletni papir, brisačke, pisarniški material ...);
- **stroški storitev:** predvideni so stroški za marketing, IT, računovodstvo, varovanje, komunalne storitve; stroške čiščenja sem v skladu z delovanjem ostalih centrov v Javnem zavodu Šport Ljubljana predvidevala v sklopu rednih zaposlitev;
- **stroški investicijskega vzdrževanja:** predvidena je uporaba materialov, ki bodo omogočali minimalne stroške vzdrževanja;
- **stroški energije z ogrevanjem** se nanašajo na stroške elektrike (hlajenje, zračenje ter ostala poraba elektrike) ter stroške ogrevanja na toplotno črpalko;
- **stroški dela redno zaposlenih, honorarjev in postavljanja smeri** se nanašajo na upravljavca, ki bo predvidoma zaposloval devet oseb polni delovni čas – vodjo centra, vodjo operative, administratorja ter tri čistilke in tri vzdrževalce objekta – in so prikazani v prilogi 8. Strošek plač poleg neto plače, ki vključuje tako stalne kot tudi variabilne dodatke, vključuje tudi vse prispevke in davke tako delojemalcev kot delodajalca, druge osebne prejemke in regres za letni dopust. V stroških dela so zajeti še zunanji honorarni delavci (samostojni podjetniki, študenti), ki bodo izvajali storitve plezalnih vadb. Izračun stroškov za dela honorarnih delavcev se nanaša na predvideno število terminov vadb. Za nemoteno in dobro delovanje centra je potrebno še konstantno postavljanje smeri ter bolderjev;
- **investicijski stroški – stroški opreme:** oprimki, blazine in druga oprema. Načrtuje se, da se skozi celotno obdobje delovanja centra obdrži začetno vrednost investicijske opreme. Zaradi obrabe se bodo tako sproti kupovali novi oprimki, nadomeščale blazine ter menjavalo dvigalo za postavljanje smeri. Strošek sicer prikazujem tudi v tabeli 7,

vendar je v analizi stroškov in koristi (priloga 9 in priloga 10) prikazan kot investicijski strošek, saj ne bo odvisen od poslovanja centra.

Zaradi inflacije in zakasnitve projekta sem pri vseh stroških naredila popravek in jih uskladila z inflacijo oz. dvigom cen energentov in spremembami pri uskladitvah plač. Višina in struktura stroškov po letih sta prikazani v tabeli 7. Po predvidevanjih Planinske zveze Slovenije (2020) se v prvem letu obratovanja predvideva 40-odstotna zasedenost zmogljivosti centra, v drugem letu 60-odstotna, v tretjem 80-odstotna; od četrtega leta (tj. 2029) bo Center plezalnih športov Ljubljana dosegel 100-odstotno načrtovano zasedenost zmogljivosti. Načrtovana zasedenost upošteva dnevno obremenitev, ki bo predvidoma najvišja med 16. in 20. uro in najnižja med 12. in 15. uro. Predvidena zasedenost in izvajanje del vplivata le na stroške honorarjev, ki naraščajo glede na predvideno zasedenost in zmogljivost. Po letu 2029 se bodo stroški predvidoma gibali na ravni stroškov iz leta 2029, ker se za finančno ceno naredi ocena stroškov po stalnih cenah.

Letni strošek dela redno zaposlenih v prvem polnem letu obratovanja (2026) in naprej znaša 215.536 EUR. Stroški dela so bili v DIIP Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021) ocenjeni precej nizko, zato sem jih ocenila ponovno. Redno zaposlene sem predvidela po predlogu Planinske zveze Slovenije (2020) in dodala še čistilce in vzdrževalce, saj Javni zavod za šport Ljubljana svoje objekte vzdržuje na tak način in ne najema čistilnih servisov, kar je razvidno iz preteklih razpisanih delovnih mest (Javni zavod šport Ljubljana, brez datuma), prav tako pa center, ki npr. obratuje 16,5 ure na dan, potrebuje redno čiščenje in vzdrževanje prostorov. Stroške dela honorarnih delavcev sem ocenila glede na predvideno število vadb in predvidenega števila honorarnih delavcev po predlogu Planinske zveze Slovenije (2020), ocena števila vadb je nastala na podlagi števila vadb v Plezalnem centru Ljubljana (brez datuma). Cene honorarjev na trgu sem pridobila z intervjuji. Predvideni strošek dela honorarnih delavcev znaša 244.679 EUR. Obdržala pa sem oceno stroška dela za postavljanje smeri – ta je po predvidevanjih (št. ocenjenih ur × honorar) in po predlogu Planinske zveze Slovenije (2020) ocenjen dovolj visoko, in sicer je strošek letno ocenjen v višini 97.720 EUR. Oceno stroška dela podrobno prikazujem v prilogi 8.

Popravek sem prav tako naredila pri stroških energije z ogrevanjem, ki so se glede na prvotno oceno v DIIP Center plezalnih športov (Mestna občina Ljubljana, 2021) povečali za 2,016-krat (Statistični urad RS, brez datuma c), saj se je v zadnjih treh letih toliko v povprečju povišala cena elektrike za gospodarstvo – ocena stroška, podana v DIIP Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021), ni več realna.

Center plezalnih športov Ljubljana ne bo samostojna pravna oseba, saj bo deloval v sklopu Javnega zavoda Šport Ljubljana. V bilanci stanja Javni zavod Šport Ljubljana zajame vse centre in športne objekte, ki delujejo v sklopu zavoda, zato se pri poslovanju Centra plezalnih športov Ljubljana dobička ne ugotavlja. Za zagotovitev normalnega obratovanja center potrebuje cca 234.000 EUR sredstev na leto (tabela 7), za nakup dokup in obnovo oprimkov, blazin in dvigala, da se obdrži kvaliteta in investicijska vrednost materiala. Amortizacija

investicije in opreme se letno odpisuje v breme ustanovitelja in se v analizi stroškov in koristi ne upošteva. Presežek prejemkov nad izdatki poslovanja Centra plezalnih športov Ljubljana bo prevzel Javni zavod Šport Ljubljana, ki bo preko MOL zagotavljal tudi sredstva za oprimke, blazine in dvigalo, zato strošek spada pod investicijske stroške (Javni zavod Šport Ljubljana, 2023).

Tabela 7: Stroški poslovanja in investicijski stroški opreme

STROŠKI POSLOVANJA PO LETIH	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stroški materiala	0 €	0 €	3.867 €	23.200 €	23.200 €	23.200 €	23.200 €
Stroški storitev	0 €	0 €	19.333 €	116.000 €	116.000 €	116.000 €	116.000 €
Stroški investicijskega vzdrževanja	0 €	0 €	2.900 €	17.400 €	17.400 €	17.400 €	17.400 €
Stroški energije z ogrevanjem	0 €	0 €	20.160 €	120.960 €	120.960 €	120.960 €	120.960 €
Stroški dela redno zaposleni	0 €	0 €	29.191 €	215.536 €	215.536 €	215.536 €	215.536 €
Stroški honorarjev	0 €	0 €	0 €	97.872 €	146.807 €	195.743 €	244.679 €
Stroški postavljanja smeri	0 €	0 €	24.430 €	97.720 €	97.720 €	97.720 €	97.720 €
SKUPAJ	0 €	0 €	99.881 €	688.687 €	737.623 €	786.559 €	835.495 €
Investicijski stroški opreme – oprimki, blazine in druga oprema	0 €	0 €	0 €	189.103 €	226.924 €	233.157 €	234.404 €

Vir: lastno delo na podlagi Mestna občina Ljubljana (2021).

Če bi bil center samostojna pravna oseba, bi lahko blazine, oprimke in dvigalo kupoval samo iz dobička; kar pomeni, da bi moral postaviti višjo ceno vavnine oz. zagotoviti več prejemkov, da bi se prvotna investicijska vrednost obdržala.

6.2.4 Neto denarni tok projekta in ocena uspešnosti investicije

S prikazom neto denarnega toka (tabela 8) po letih sem prikazala likvidnost projekta. Denarni rok temelji na predpostavki, da bo celotna investicija v projektu popolnoma financirana iz sredstev MOL in PZS. Analiza denarnega toka prikazuje finančno učinkovitost in stabilnost projekta skozi čas. Analiza se nanaša le na prejemke in izdatke iz naslova poslovanja in investicijskih aktivnosti, predvidene v DIIP Center plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021). Iz analize je razvidno, da projektni denarni tok po letu 2029, ko je predvideno 100-odstotno obratovanje centra, kaže pozitivno sliko, kar nakazuje na dobro likvidnost projekta

Tabela 8: Neto denarni tok po letih v EUR, stalne cene 2023

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Začetno stanje sredstev		0	0	0	0	0	-99.881	-376.253	-495.402	-457.329	-262.034
Prejemki SKUPAJ	8.816	0	0	0	1.405.547	8.178.961	601.419	845.398	1.057.789	1.265.194	1.265.444
Prejemki iz poslovanja	0	0	0	0	0	0	412.316	618.474	824.632	1.030.790	1.030.790
Drugi prejemki											
Sredstva PZS	8.816	0	0	0	0	0					
Sredstva MOL	0	0	0	0	1.405.547	8.178.961	189.103	226.924	233.157	234.404	234.654
Izdatki SKUPAJ	8.816	0	0	0	1.405.547	8.278.842	877.791	964.547	1.019.716	1.069.899	1.070.149
Izdatki iz poslovanja (brez am.)	0	0	0	0	0	99.881	688.687	737.623	786.559	835.495	835.495
Povečanje opredm. OS	8.816	0	0	0	1.405.547	8.178.961	189.103	226.924	233.157	234.404	234.654
Ostanek vrednosti											
Neto denarni tok	0	0	0	0	0	-99.881	-276.371	-119.149	38.073	195.295	195.295
Končno stanje denarnih sredstev	0	0	0	0	0	-99.881	-376.253	-495.402	-457.329	-262.034	-66.740

	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
Začetno stanje sredstev	-66.740	128.555	323.850	519.145	714.440	909.735	1.105.029	1.300.324	1.495.619	1.495.619
Prejemki SKUPAJ	1.265.493	1.265.503	1.265.505	1.265.506	1.265.506	1.265.505	1.265.506	1.265.506	1.265.506	1.265.506
Prejemki iz poslovanja	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790
Drugi prejemki										
Sredstva PZS										
Sredstva MOL	234.703	234.713	234.715	234.716	234.716	234.715	234.716	234.716	234.716	234.716
Izdatki SKUPAJ	1.070.198	1.070.208	1.070.210	1.070.211	1.070.211	1.070.210	1.070.211	1.070.211	1.070.211	1.070.211
Izdatki iz poslovanja (brez am.)	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495
Povečanje opredm. OS	234.703	234.713	234.715	234.716	234.716	234.715	234.716	234.716	234.716	234.716
Ostanek vrednosti										3.797.495
Neto denarni tok	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	3.992.790
Končno stanje denarnih sredstev	128.555	323.850	519.145	714.440	909.735	1.105.029	1.300.324	1.495.619	1.690.914	5.683.704

Vir: lastno delo na podlagi Mestna občina Ljubljana (2021).

6.2.5 Glavni rezultati finančne analize projekta

V okviru poglavja predstavljam rezultate dveh scenarijev donosnosti projekta, če se investicijska vrednost projekta financira s sredstvi MOL ali brez sredstev MOL.

6.2.5.1 Scenarij brez sredstev MOL

V scenariju brez sredstev oz. brez kritja investicije s strani MOL sem kot alternativo prikazala možnost financiranja investicijske vrednosti s kreditom. Celotna finančna analiza za scenarij brez sredstev MOL je prikazana v prilogi 9, tabela 5. Iz rezultatov donosnosti in učinkovitosti (tabela 9) projekta je razvidno, da bi bil projekt, v kolikor bi ga npr. PZS želel financirati sam, finančno nesmiseln. Negativna NSV projekta, ki znaša -2.090.415 evrov, kaže, da bi v ekonomski dobi projekta, ki traja 15 let, investicija povzročila izgubo, pri čemer bi bili vsi diskontirani čisti denarni tokovi projekta v celotnem referenčnem obdobju projekta negativni. ISD, ki je prav tako negativna in znaša -3,39 odstotka, pove, da projekta ne bi bilo smiselno financirati z lastnimi sredstvi oz. s pomočjo kredita, saj bi projekt ustvarjal izgube in ne bi prinašal donosnosti na vložena sredstva.

Tabela 9: Prikaz rezultatov izračuna NSV in ISD investicije, če bi se projekt financiral brez sredstev MOL¹

Kazalec učinkovitosti investicije	Vrednost
Navadna doba vračanja (let)	več kot 15
NSV	-2.090.415 €
ISD (v %)	-3,39 %

Vir: lastno delo.

6.2.5.2 Scenarij s sredstvi MOL

V okviru scenarija s sredstvi MOL predpostavljam pridobitev sredstev s strani MOL za pokritje investicijske vrednosti projekta. V tabeli 10 so prikazani dinamični kazalniki donosnosti in učinkovitosti investicije v primeru scenarija s sredstvi MOL. Iz rezultatov je razvidno, da je investicijski projekt v primeru kritja investicijske vrednosti donosen in učinkovit. NSV investicije je pozitivna in znaša 2.709.138 evrov, kar pomeni, da bo projekt ustvaril pozitivne prihodke, ki bodo preseglji stroške, kar je ključno za finančno uspešnost projekta. Enako tudi visoka ISD pomeni, da je projekt ob kritju investicijske vrednosti donosen in kot tak ne bi dodatno obremenjeval proračuna MOL. Celotna finančna analiza za scenarij s sredstvi MOL je prikazana v prilogi 9, tabela 6. Iz denarnega toka projekta je

¹ Oba kazalnika sta izračunana na podlagi podatkov, prikazanih v prilogi 9, tabeli 5, z uporabo funkcije v programu excel, ki temelji na enačbi, prikazani na strani 33 in 34. Za izračun NSV sem uporabila funkcijo $f_x = NPV(0,4; \text{čisti denarni toka projekta}) + \text{ostanek vrednosti}$. Za izračun ISD sem uporabila funkcijo $f_x = \text{čisti denarni tok projekta z varirano diskontno stopnjo } -0,2$, pri kateri bi projekt dosegel $NSV=0$.

vidno, da prihodki presegajo stroške do te mere, da bi se tudi letna investicija v opremo skoraj v celoti lahko krila iz presežka prihodkov nad stroški.

Tabela 10: Prikaz rezultatov izračuna NSV in ISD investicije, če bi se projekt financiral s sredstvi MOL²

Kazalec učinkovitosti investicije	Vrednost
Navadna doba vračanja (let)	več kot 15
NSV	2.709.138 €
ISD (v %)	29,63 %

Vir: lastno delo.

6.3 Ekonomska analiza

Ekonomska analiza investicijskega projekta za izgradnjo Centra plezalnih športov Ljubljana predstavlja ključen korak pri presoji njegove uspešnosti, ne le s finančnega, temveč tudi s širšega, družbeno-razvojnega, gospodarskega in socialnega vidika. Kriterij, ki vodi odločitev o smiselnosti izvedbe projekta, ne sme biti omejen zgolj na finančne kazalnike, temveč tudi na vpliv projekta na družbeno blaginjo in gospodarski razvoj. Investicija mora v svoji življenjski dobi ustvariti pozitivne neto koristi, kar je ključno za upravičenost uporabe javnih sredstev za izvedbo projekta.

Širše družbene koristi, ki jih v splošnem definiram v poglavju 3.3.2 in jih lahko pripišem izgradnji Centra plezalnih športov Ljubljana, so:

- **športni razvoj:** zagotovitev prostorov za športno plezanje, primernih za trening vrhunskih športnikov, ter možnost izvedbe mednarodnih tekmovanj;
- **razvoj športne kulture:** spodbujanje razvoja športne kulture in ozaveščenosti, ki ima pozitiven vpliv na širšo skupnost;
- **dostop do športnih aktivnosti:** izgradnja novih prostorov ne le za športne, ampak tudi za nešportne aktivnosti, s čimer se krepi raznolikost in dostopnost rekreativnih dejavnosti ter ustvarja dobre pogoje za delo samostojnih podjetnikov oz. zasebnih športnih delavcev;
- **spodbujanje zdravega življenjskega sloga:** povečanje števila aktivnih občanov in spodbujanje zdravega življenjskega sloga skozi športne dejavnosti;
- **razvoj okolja:** posreden vpliv na razvoj okolja, kjer so že zgrajeni nekateri športni objekti (gimnastični center, teniška igrišča, nogometno igrišče) – izgradnja plezalnega centra bo dodatno utrdila prepoznavnost lokacije s potencialom za nadaljnjo rast in razvoj v športni smeri.

² Oba kazalnika sta izračunana na podlagi podatkov, prikazanih prilogi 9, tabeli 6, z uporabo enakih funkcij kot opisano v opombi 3.

Te koristi so izpostavili tudi intervjuvanci (tabela 3) – intervjuvanci so izpostavili boljše pogoje za treninge, povečano raznolikost plezalnih površin in več prostora za trening, kar bi izboljšalo izkušnjo vseh plezalcev ter kvaliteto in razvoj panoge, omogočilo dostopnost za vse in spodbujalo gibanje. Štirje intervjuvanci, ki se ukvarjajo s tekmovalnim plezanjem na mednarodni ravni, so mnenja, da so se razmere za vrhunske športnike v zadnjih letih sicer izboljšale, vendar kapacitet še vedno ni dovolj. Želijo si prostor, ki bi bil stičišče za vrhunske športnike in kjer bi lahko opravili kvaliteten trening ter imeli stik z ostalimi vrhunskimi plezalci, tudi iz drugih držav. Šest intervjuvancev je poudarilo, da je javni športni objekt pomemben za razvoj panoge in bo spodbudil ljudi k gibanju. Intervjuvanec 10 dodaja, da bo javni športni objekt s postavitvijo cene, ki bo pokrivala stroške obratovanja in ne maksimizirala dobiček, predstavljala prednost za sam razvoj športa.

Z izgradnjo Centra plezalnih športov Ljubljana s skupno površino cca 3.500 m² (Mestna občina Ljubljana, 2022) bo imela Ljubljana 0,88 m² vadbenih prostorov na prebivalca oz. skupno 261.619 m² vadbenih prostorov.

Izhodišča, ki so bila upoštevana v finančni analizi, so v ekonomski analizi nadgrajena z upoštevanjem vplivov projekta na širše okolje, pri čemer je poudarek na izražanju teh vplivov v denarni obliki. V ekonomski analizi upoštevam ustrezen davčni vidik s faktorjem pretvorbe za DDV. DDV je v ekonomski analizi treba izločiti iz investicijskih izdatkov.

V nadaljevanju poglavja najprej opredelim ekonomske koristi in ekonomske stroške izgradnje centra plezalnih športov. Poglavje zaključim z oceno investicije za prikaz vrednosti in upravičenosti investicije s širšega družbenega vidika.

6.3.1 Ekonomske koristi Centra plezalnih športov Ljubljana

V uvodu poglavja sem opisala širše družbene koristi. V tem poglavju pa opredeljujem tiste, ki sem jih na podlagi poznavanja športne panoge, plezalnega športa, pregleda literature oz. primerov uporabe analize stroškov in koristi drugih športnih objektov (poglavje 3.4) lahko prikazala v denarni obliki in so v poglavju 6.3.3. zajete v ekonomsko analizo investicije in projekta.

Ekonomske koristi so v sklopu poglavja najprej opisane ter nato prikazane v tabeli 11, in sicer po enakem principu kot prihodki in stroški v finančni analizi – glede na predvidevano zasedenost centra. V prvem letu obratovanja se načrtuje 40-odstotno zasedenost zmogljivosti centra, v drugem letu 60-odstotno, v tretjem 80-odstotno; od četrtega leta (tj. 2029) bo Center plezalnih športov Ljubljana dosegal 100-odstotno načrtovano zasedenost zmogljivosti, ki bo predvidoma najvišja med 16. in 20. uro ter najnižja med 12. in 15. uro in jo upoštevam do konca trajanja ekonomske dobe projekta.

- **Koristi od organizacije tekmovanj:** predpostavljam, da bo investicija omogočila organizacijo tekem svetovnega pokala, vojaškega (ali drugega podobnega) prvenstva ter

10 manjših tekmovanj. Pri oceni koristi upoštevam stroške organizacije za svetovno prvenstvo in vojaško prvenstvo (Planinska zveza Slovenije, 2023, str. 28) in predpostavljam, da so koristi 1,77-kratnik stroškov (multiplikator prihodkov, opisan na strani 15), kar je skupno 435.420 EUR na leto. Za manjša tekmovanja ocenjujem, da bo povprečni strošek na tekmovanje primerljiv s stroški državnega prvenstva (Planinska zveza Slovenije, 2023, str. 28); organizacija manjših tekmovanj bo imela 20.000 EUR neposrednih koristi. Intervjuvanec 8 in 9 sta omenila, da ima PZS vlogo pri organizaciji tekmovanj in izpostavila priložnost za izboljšanje kakovosti pri organizaciji državnih prvenstev.

- **Koristi od treningov tujih reprezentanc:** za treninge tujih reprezentanc na podlagi odgovorov intervjuvancev, ki se ukvarjajo z vrhunskim športom, ocenjujem, da trajajo po pet dni. Intervjuvanci še poudarjajo, da ima tudi slovenska reprezentanca velike koristi od gostovanja tujih ekip, saj je dodana vrednost v tem, da se reprezentance pomešajo in si športniki in trenerji izmenjujejo znanje in izkušnje. Za privabljanje tujih reprezentanc bo potrebno trženjsko delo, kar bo naloga vodje centra.

Za oceno koristi predvidevam obisk 30 reprezentanc, vsaka z 10 športniki in šestimi spremljevalci (skupaj 480 ljudi na leto). Sezona večjih tekmovanj v plezanju traja od aprila do septembra, zato bom za oceno koristi na gosta na dan uporabila podatek o pomladanski povprečni dnevni potrošnji tujih turistov, ki znaša 176 EUR (Slovenska turistična organizacija, 2023, str. 14).

Skupna ocena koristi od treningov tujih reprezentanc znaša 346.229,51 EUR. Intervjuvanca 4 in 6 menita, da bo center omogočil skupne treninge reprezentanc, dodajata, da je dobrodošlo gostovanje tujih reprezentanc in postavljalcev, saj se tako širi baza znanja profesionalnih športnikov in postavljalcev.

- **Koristi od treningov tujih klubov:** na podlagi odgovorov intervjuvancev, ki se ukvarjajo s klubskimi treningi, predpostavljam, da tak trening traja tri dni. Za obisk centra s strani tujih klubov bo, enako kot za reprezentance, potrebna trženjska dejavnost. Primeren čas za take vrste treningov je v poletnem času, ko klubi odhajajo na priprave pred začetkom šolskega leta. Predvidevam, da bo letno center obiskalo 100 klubov, vsak z 10 ljudmi (skupaj 1000 ljudi na leto). Za oceno koristi na gosta na dan sem uporabila podatek o poletni povprečni dnevni potrošnji tujih turistov, ki znaša 126 EUR (Slovenska turistična organizacija, brez datuma).

Skupno korist od treningov tujih klubov znaša 413.114,75 EUR.

- **Dejavnosti samostojnih podjetnikov:** glede na kapacitete centra in razpoložljivost prostorov predvidevam, da se bodo v sklopu centra dogajale dodatne dejavnosti, kot so npr. gibalne vadbe (joga), masaže ter samostojno plezanje s trenerjem. Koristi sem izračunala kot:

Samostojni podjetniki-trenerji preko svojih klubov opravljajo treninge za rekreativne plezalce v lastni organizaciji, ki jih izpeljejo v plezalnem centru, za kar prejmejo plačilo od tečajnikov oz. športnikov rekreativcev. Predvidevam, da četrtnina rekreativnih plezalcev na trening pride s trenerjem (kar je 36,5 človeka na dan), plačilo za trenerja je

11 EUR na vadečega (E. Novak, osebna komunikacija, 4. december 2023), predvidevam 144 terminov letno (štiri dni na teden, 36 tednov na leto).

Skupno torej 42.048 EUR koristi.

Gibalne vadbe: predvidevam 12 terminov na teden, od katerih devet terminov izvajajo samostojni najemniki prostora. Vadbe bi predvidoma obiskalo po osem ljudi na skupino, v letu bi se izvedlo 144 terminov. Koristi so izračunane kot zmnožek cene za uro vadbe – 15 EUR/uro, osem vadečih, devet terminov na teden, 36 tednov. Od tega odštejem še strošek za najem prostora (predvidevam, da je strošek najema 24 EUR na termin) in strošek dela (predvidevam, da je strošek dela 20 EUR na termin).

Skupno ocenjujem koristi v višini 24.624 EUR.

Intervjuvanci 5, 6 in 9 so izpostavili, da bo z novim centrom na voljo več prostora za izvajanje vadb, saj trenutno ne morejo zagotoviti dovolj terminov v primerjavi s povpraševanjem, zaradi prezasedenosti plezalnih centrov.

- **Nove zaposlitve:** ker se bo v sklopu Centra plezalnih športov Ljubljana ustvarilo predvidoma devet novih delovnih mest, sem za koristi novih zaposlitev prepoznala višino denarnega nadomestila za brezposelne osebe, ki znaša 794,46 EUR bruto (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2022, str. 3). Te koristi skupno znašajo 85.752 EUR, kar je višina sredstev, ki bi jih država v enem letu namenila za devet brezposelnih oseb. Korist je izračunana kot zmnožek nadomestila za brezposelne osebe (794,46 EUR) s številom zaposlenih (9) v 12 mesecih.
- **Nakup opreme vadečih:** pri oceni koristi za nakup opreme (plezalne vrvi, plezalnih čevljev, magnezija in druge opreme) vadečih ocenjujem, da četrtnina rekreativnih plezalcev, ki bodo obiskovali center (nekateri plezalci center obiskujejo večkrat na teden, nekateri si opremo izposojajo, nekateri plezajo samo na nizkih stenah, kar pomeni, da ne potrebujejo vrvi ...) na leto porabi po 154,77 EUR za opremo (v DIIP Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021) je ocenjeno, da bo na dan center obiskalo 146 ljudi, kar je 40.880 ljudi na leto). Koristi od nakupa nove opreme skupno znašajo 1.581.821,44 EUR.
- **Davek na dodano vrednost:** je ekonomska korist. Pri izračunu ekonomskih koristi od DDV upoštevam DDV od organizacije tekmovanj, treningov tujih reprezentanc, treningov tujih klubov, dejavnosti samostojnih podjetnikov in nakupa opreme vadečih.

Tabela 11: Ekonomske koristi centra plezalnih športov

Ekonomске koristi	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Organizacija tekmovanj	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	182.168 €	273.252 €	364.336 €	455.420 €
Treningi tujih reprezentanc	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	138.492 €	207.738 €	276.984 €	346.230 €
Treningi tujih klubov	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	165.246 €	247.869 €	330.492 €	413.115 €
Dejavnosti samostojnih podjetnikov	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	32.976 €	49.464 €	65.952 €	82.440 €
Nove zaposlitve	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	34.301 €	51.451 €	68.602 €	85.752 €
Nakup opreme vadečih	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	632.729 €	949.093 €	1.265.457 €	1.581.821 €
DDV	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	253.354 €	380.031 €	506.709 €	633.386 €
SKUPAJ	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	1.439.265 €	2.158.898 €	2.878.531 €	3.598.163 €

Vir: lastno delo.

Tabela 12: Ekonomski stroški centra plezalnih športov

Ekonomski stroški	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Organizacija tekmovanj	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	106.400 €	159.600 €	212.800 €	266.000 €
Treningi tujih reprezentanc	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	135.168 €	202.752 €	270.336 €	337.920 €
Treningi tujih klubov	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	161.280 €	241.920 €	322.560 €	403.200 €
Dejavnosti samostojnih podjetnikov	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	14.918 €	22.378 €	29.837 €	37.296 €
Nakup opreme vadečih	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	379.637 €	569.456 €	759.274 €	949.093 €
SKUPAJ	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	797.404 €	1.196.105 €	1.594.807 €	1.993.509 €

Vir: lastno delo.

6.3.2 Ekonomski stroški Centra plezalnih športov Ljubljana

Z zagotavljanjem koristi nastanejo tudi ekonomski stroški. Stroške prikazujem v tabeli 12. Stroški, ki bodo za prepoznane koristi nastali, so:

- **Stroški za organizacijo tekmovanj:** pri oceni stroškov organizacije tekmovanj izhajam iz podatkov Planinske zveze Slovenije (2023) – Poročila po stroškovnih mestih za leto 2022. Strošek organizacije svetovnega prvenstva in vojaškega prvenstva znaša 246.000 EUR na leto, za manjša pa 20.000 EUR na leto.
- **Stroški, povezani s treningi tujih reprezentanc:** ocenjujem, da znašajo stroški, povezani s treningi tujih reprezentanc, 80 odstotkov prihodkov. Ocena odstotka temelji na predpostavki, da je bila leta 2019 (leto pred pandemijo, ko je dejavnost v turizmu potekala po ustaljenih tirih) EBITDA marža v hotelski in podobni dejavnosti 20,2-odstotna (Vesenjak, 2020). Stroški, povezani s treningi tujih reprezentanc, skupaj znašajo 337.920 EUR.
- **Stroški, povezani s treningi tujih klubov,** za katere enako kot pri stroških, povezanih s treningi tujih reprezentanc, ocenjujem, da znašajo 80 odstotkov prihodkov. Stroški, povezani s treningi tujih klubov, skupaj znašajo 403.200 EUR
- **Stroški, povezani z dejavnostjo samostojnih podjetnikov:** to so stroški za najem dvorane ter stroški dela. Stroški dela samostojnih podjetnikov-trenerjev skupno znašajo 23.040 EUR in so izračunani kot: zmnožek urne postavke dela (20 EUR) s številom opravljenih ur dela na leto (dve uri na trening, osem ur na dan, štirje trenerji, štiri dni v tednu, 36 tednov). Stroški za najem dvorane za gibalne vadbe skupno znašajo 14.256 EUR in so izračunani kot seštevek najema dvorane za gibalne vadbe (24 EUR na termin s predvidenimi 324 termini na leto), stroški dela pa 20 EUR na termin. Skupno stroški, povezani z dejavnostjo samostojnih podjetnikov, znašajo 91.296 EUR
- **Stroški, povezani z nakupom opreme vadečih:** ocenjujem, da znašajo 60 odstotkov prihodkov. Ocena temelji na razkritju k računovodskim izkazom za leto 2019 za Iglu Šport, d. o. o. – razlika med čistimi prihodki od prodaje in nabavno vrednostjo prodanega blaga v letu 2019.

6.3.3 Ocena donosnosti in učinkovitosti projekta

Z ekonomsko oceno donosnosti in učinkovitosti projekta sem ob upoštevanju vrednosti denarja v času pridobila oceno, ali projekt prinaša pozitiven prispevek k razvoju države in regije.

Enako kot pri oceni uspešnosti investicije Centra plezalnih športov Ljubljana v finančni analizi sem uporabila dinamična kazalnika in kriterija – to sta NSV in ISD. Dodatno bom prikazala še dobo vračanja investicije, ki nam pove, v kolikšnem času se investicija povrne.

V skladu z metodologijo za oceno donosnosti in učinkovitosti projekta sem izračunala dinamične kazalnike učinkovitosti investicije, rezultati so zbrani v tabeli 13 in prikazujejo vrednosti, izračunane na podlagi podatkov denarnega toka po letih, upoštevajoč vrednost denarja v času, stalne cene za investicijsko vrednost, prihodke in stroške, ne pa tudi sredstva, potrebna za pokritje investicijske vrednosti. Podatkom finančne analize so dodane še vrednosti ekonomskih koristi in ekonomskih stroškov. Vse stroške in prihodke sem v ekonomski analizi očistila davkov in prispevkov. Za investicijske in operativne stroške sem uporabila faktor 0,8197 (22-odstotni DDV) in pretvorbeni faktor 0,8 za stopnjo obračunske plače.

Iz rezultatov, predstavljenih v tabeli 13, je razvidno, da je investicijski projekt z vidika ekonomske analize donosen in učinkovit. NSV investicije je pozitivna in znaša 7.273.559 EUR, kar pomeni, da bo projekt ustvaril koristi, ki bodo presegle stroške, kar je ključno za uspešnost projekta in kaže, da bo projekt prinesel dodano vrednost za družbo. Enako velja tudi za ekonomsko ISD, ki je 13,82-odstotna, kar pomeni, da je pričakovana donosnost projekta višja od zahtevane stopnje donosnosti. Investicija v projekt se povrne v enajstem letu. Rezultati prikazujejo, da bo projekt prinašal dolgoročne koristi za družbo. Z vidika družbenih koristi lahko torej sklepamo, da je investicijski projekt ekonomsko smiseln in donosen. Projekt bo prispeval k ustvarjanju dodane vrednosti na družbo, kar lahko vpliva na gospodarsko rast, socialno blaginjo in splošno kakovost življenja v družbi. Celotna ekonomska analiza je prikazana v prilogi 10.

Tabela 13: Prikaz rezultatov izračuna NSV in ISD investicije³, ekonomska analiza

Kazalec učinkovitosti investicije	Vrednost
Navadna doba vračanja (let)	10,64
NSD	7.273.559 €
ISD (v %)	13,82 %

Vir: lastno delo.

6.4 Analiza občutljivosti investicijskega projekta in analiza tveganj

Z analizo občutljivosti in tveganja bom prikazala možne vplive na projekt ob spremenjenih nekaterih spremenljivkah. S tem dobimo še boljši vpogled v projekt in kako spremembe v povpraševanju ali cenah lahko vplivajo na finančno uspešnost projekta. Cilj je, da projekt ne bi bil v breme in se ne bi zajedal v proračun Javnega zavoda Šport Ljubljana. Z analizo občutljivosti lahko bolje razumemo ranljivost projekta in načrtujemo ukrepe za obvladovanje tveganja.

³ Vsi kazalniki so izračunani na podlagi podatkov, prikazanih v prilogi 10, in z uporabo funkcije v programu excel, ki temelji na enačbi, prikazani na strani 33 in 34. Za izračun NSV sem uporabila funkcijo $f_x = NPV(0,4; \text{čisti denarni toka projekta}) + \text{ostanek vrednosti}$. Za izračun ISD sem uporabila funkcijo $f_x = \text{čisti denarni tok projekta z varirano diskontno stopnjo } 0,17$, pri kateri bi projekt dosegel $NSV=0$.

V naslednjih dveh podpoglavjih predstavim najprej rezultate analize občutljivosti ter s pomočjo odgovorov intervjuvancev opisno predstavim tveganja za projekt.

6.4.1 Analiza občutljivosti

Pri analizi občutljivosti projekta sem v skladu s priporočilom (str. 38) za obravnavano strukturo financiranja iz podatkov finančne analize določila enoodstotne spremembe naslednjih spremenljivk, ki lahko vplivajo na finančne rezultate projekta:

- znižanje prejemkov za en odstotek,
- povišanje izdatkov za delo ter material in storitve za en odstotek,
- povišanje izdatkov za investicijo zaradi morebitnih podražitev pri izvajalcih za en odstotek.

Skozi spremembe vrednosti NSV in ISD prikažem, kako se enoodstotna sprememba posamezne kategorije odraža na vrednosti NSV in ISD in jih prikazujem z odstotki odstopanja; kazalniki so prikazani v tabeli 14. Predpostavlja se, da so vsi ostali podatki, razen spremenjene kategorije, nespremenjeni.

Tabela 14: Dinamični kazalniki učinkovitosti investicije

	NSV	ISD	% ODSTOPANJA NSV	% ODSTOPANJA ISD
Osnovni izračun	-7.325.227 €	-7,25%	/	/
Prejemki -1%	-7.380.205 €	-7,37%	0,75%	1,76%
Izdatki za material, storitve in blago +1%	-7.370.445 €	-7,35%	0,62%	1,41%
Povečanje izdatkov za investicijo +1%	-7.395.493 €	-7,30%	0,96%	0,81%

Vir: lastno delo.

Iz tabele 14, stolpca odstopanja NVS in ISD, je razvidno, da znižanje prejemkov za en odstotek ali povečanje stroškov poslovanja za en odstotek povzroča povečanje NSV za približno 0,75 oz. 0,62 odstotka. To pomeni, da bi bilo ob padcu prihodkov ali povečanju stroškov poslovanja pričakovati rahlo znižanje NSV, kar kaže na nekoliko manjšo občutljivost projekta na te spremembe. Pri povečanih investicijskih izdatkih za en odstotek pa je odstopanje približno enoodstotno, kar pomeni, da bi pri povišanju investicijskih izdatkov pričakovali višje znižanje NSV v primerjavi s spremembami v prejemkih ali stroških poslovanja.

Rezultati kažejo, da projekt ni občutljiv na spremembe za en odstotek pri proučevanih spremenljivkah; spremenljivke imajo manjši vpliv na finančno uspešnost. Vendar pa je pri proučevanju občutljivosti projekta treba upoštevati tudi druge dejavnike, ki so opisani v poglavju 6.4.2 o analizi tveganj.

6.4.2 Analiza tveganj

Upoštevač metodologijo in glede na zaključke analize občutljivosti, posebna analiza tveganj ni potrebna, saj nobena od preučevanih spremenljivk ni kritična. Kljub temu pa obstajajo tveganja, ki jih treba upoštevati, predvsem z vsebinskega vidika.

Tveganja pri izvedbi projekta so v največji meri povezana z viri financiranja. Glede na dodano vrednost investicijskih vlaganj v Center plezalnih športov Ljubljana in glede na to, da v Ljubljani ni podobnega objekta, je verjetnost neizvedbe projekta majhna.

V primeru znižanja povpraševanja in s tem prejemkov od rekreativnih športnikov bo temu primerno treba prilagoditi tudi izdatke oziroma ceno vstopnice ali pridobiti dodatna sredstva (od prodaje tujim reprezentancam, klubom, parkirnine).

Verjetnost znižanja prejemkov sicer ni zelo kritična, kar je razvidno iz ugotovitev analize občutljivosti.

Povišanje izdatkov za delo, material in storitve lahko nastane iz več razlogov, in sicer zaradi povišanja bolniških odsotnosti delavcev, povišanja cen energentov ipd. Verjetnost povišanja izdatkov za delo ter material in storitve je visoka, vendar ni kritična (analiza občutljivosti). Primerni ukrepi za odpravo tveganja so vsekakor strikten nadzor nad gibanjem izdatkov, iskanje dodatnih virov sredstev v primeru negativnega trenda oziroma načrtovanje rezervnih sredstev za izjemne primere.

Z intervjuji sem pridobila še podatek, ki se veže na tveganje pri iskanju primerne delovne sile, predvsem stroke. Tveganje s pomanjkanjem kadra so poudarili tudi intervjuvanci. Štirje menijo da so potrebe po trenerskem kadru večje, vendar so intervjuvanci 2, 6 in 7 izpostavili, da so pogoji dela slabi, saj se delo opravlja v popoldanskih urah in med vikendi, je premalo plačano. Prav tako je trg podhranjen s postavljalci smeri, intervjuvanec 10 navaja, da je trenutno v Sloveniji aktivnih 40 postavljalcev z licenco, dolgoročni cilj PZS pa je 100 aktivnih postavljalcev. PZS sicer pospešeno dela na izobraževanju iskanih kadrov, vendar bo treba ob postavitvi centra zagotoviti dobre kadre ter skrbeti za konsistentnost izobraževanja in primerno reguliranje števila licenciranih trenerjev in postavljalcev smeri.

Pri izvedbi investicije obstaja še tveganje, da se odprtje centra zamakne, saj je bilo odprtje prvotno napovedano že za leto 2024 – naši reprezentanti bi tako lahko v centru že imeli treninge za pripravo na olimpijske igre. Zaradi zakasnitev izvedbe se odprtje centra zamika, kar pa športne plezalce preusmerja na druge centre, kjer se bodo verjetno navadili na vzdušje in »posvojili« drug klub oziroma objekt, kar pomeni, da bo za zagon centra treba dobro premisliti o marketinških aktivnostih in jih dobro predvidevati, kar predstavlja tveganje za nezasedenost kapacitet in s tem nižjih prejemkov. Prav tako pa obstaja tudi tveganje, da bo center slabo voden, ne bo imel postavljenih kvalitetnih smeri in balvanskih problemov in bo posledično slabše obiskan, kar izpostavljata tudi intervjuvanec 3 in 10. Z intervjuji sem pridobila tudi predloge za večjo privlačnost centra in dobro delovanje. Intervjuvanka 6 je

izpostavila, da je pomemben element ustvarjanje pozitivne atmosfere poudarek na samem plezanju. Intervjuvanki 5 in 6 menita, da skupinski duh ustvari skupinske vadbe in dobri trenerji. Intervjuvanec 4 dodaja, da center privabi ljudi zaradi izzivov oziroma zabavnih nalog, ki prinašajo nagrade in spodbujajo aktivno udeležbo ter povečajo družabnost. Preostali predlogi so navedeni v prilogi 3.

6.5 Omejitve

Pri pripravi razvida športnoplezalnih objektov ter analize stroškov in koristi je treba upoštevati omejitve, ki lahko vplivajo na natančnost in zanesljivost podatkov in rezultatov.

Javni razvid športnoplezalnih objektov na PZS ne obstaja. Razvid, narejen v magistrskem delu, lahko ne vsebuje vseh aktualnih podatkov o površini, in sicer zaradi približkov o kvadraturi, ki jih imajo upravniki športnih objektov, in zaradi nepopolnosti razpoložljivih informacij. Da bi bili podatki stoddostno relevantni, bi bilo potrebno uradno poročanje PZS o kvadraturi, kar pa je od zasebnih lastnikov športnih objektov težko zahtevati. Rezultati, predstavljeni v razvidu, so zato približek realnega stanja.

Pri pripravi analize stroškov in koristi obstajajo omejitve, povezane s pridobljenimi podatki. V finančni analizi sem izhajala iz podatkov DIIP Centra plezalnih športov Ljubljana (Mestna občina Ljubljana, 2021), ki niso nujno ažurni in zadnji. Za točno pripravo bi bila najprej potrebna novelacija DIIP oziroma izdelava investicijskega programa z aktualnimi podatki, pridobljenimi s strani MOL in pripravljavcev investicijske dokumentacije. Prav tako je trenutni trg podvržen konstantnim regulacijam cen energentov in visoki inflaciji, kar lahko privede do nepopolnih ocen kazalnikov donosnosti in učinkovitosti projekta. Zato bi bila ob novelaciji investicijske dokumentacije potrebna tudi novelacija finančne analize.

Ocena ekonomskih stroškov in koristi temelji na pregledu literature, intervjujev in poznavanja športnoplezalne panoge. Pri ekonomski analizi je kot omejitev treba upoštevati, da so lahko podatki, pridobljeni z intervjuji, subjektivni, poleg tega pa je mogoče, da vzorec intervjuvanih subjektov ni reprezentativen za celotno populacijo.

Za interpretacijo rezultatov analize je torej treba obravnavati morebitna tveganja ter upoštevati morebitne pomanjkljivosti. Kljub omejitvam pa podana analiza stroškov in koristi še vedno nudi dragocen vpogled v finančne in ekonomske vidike obravnavane tematike in prispeva k boljšemu razumevanju vpliva investicije na družbo.

7 SKLEP

Šport ima na družbo in posameznika veliko pozitivnih učinkov, tako z družbenega in socialnega kot okoljskega vidika. Za ljudi je pomembno, da sta gibanje in športna aktivnost del vsakdana, saj tako ohranjamo zdravje, negujemo notranjo bit in smo bolj pripravljeni na vsakodnevne stresne situacije. Šport združuje ljudi; je atraktiven in nas zabava, zato je

pomembno, da tudi z vidika javnega financiranja omogočamo razvoj športa in dostopnost širšemu prebivalstvu.

Investicije v športne objekte so visoke, zato je pri odločanju o financiranju ključno upoštevanje širših učinkov oz. koristi, ki jih športni objekti prinašajo. Ekonomski učinki vključujejo ustvarjanje novih delovnih mest, promocijo regije in države, ekonomske koristi prirediteljev, ko športni objekti generirajo promet za lokalna podjetja, ter zagotavljanje dostopnosti za vse uporabnike, kar vodi do posrednih učinkov na gospodarstvo. Neekonomski učinki športnih objektov pa segajo širše in jih je treba obravnavati z družbenega vidika, saj vplivajo na zdravje in kakovost življenja, omogočajo izboljšano socialno življenje in so pomembni za ohranjanje kulturne športne dediščine.

Večina slovenskih občin je sledila cilju Nacionalnega programa športa 2014–2023 z zagotovitvijo 3,2 m² nepokritih in 0,35 m² pokritih vadbenih površin na prebivalca. Vendar pa za nekatere športne panoge splošni cilj še ne pomeni zagotovljenega standarda za razvoj. Takšna športna panoga je športno plezanje, na področju katerega Slovenija z vidika javnega financiranja zaostaja pri gradnji športnih objektov. Imamo prvo zlato olimpijsko medaljo v ženskem športnem plezanju v zgodovini nasploh; pa vendar so vrhunski športni plezalci šele v letu 2022 dobili primerne površine za kakovosten trening za vse discipline – težavnostno, hitrostno in balvansko plezanje – kar je le leto in pol pred naslednjimi olimpijskimi igrami. Ti prostori so na dveh različnih lokacijah; za balvansko plezanje je primerna stena za kakovosten trening v Ljubljani, medtem ko je za hitrostno in težavnostno plezanje potrebna pot v Koper. Slovenski plezalci torej nimajo enega vozlišča, kjer bi lahko redno trenirali in kjer bi bili omogočeni dobri pogoji za trening vseh disciplin.

MOL si z izgradnjo Centra plezalnih športov Ljubljana prizadeva zagotoviti ustrezne površine za kakovosten trening športnih plezalcev. Center bo ustrezal potrebam vrhunskega in kakovostnega športnega plezanja, hkrati pa bo na voljo tudi splošni javnosti. Poleg še dveh odprtih centrov (v Prevaljah in v Slovenski Bistrici) je to tretji in največji projekt, zgrajen z javnimi sredstvi. Pomembnost nastanka takega centra je visoka. Plezalna skupnost, tako z vidika vrhunskega in kakovostnega kot rekreativnega športa, ki trenutno večino ljubljanskih plezalnih centrov zapolnjuje do zadnjega kotička in se športno udejstvuje v prenatrpanih centrih, komaj čaka, da pridobi nove površine z novimi izzivi.

Magistrsko delo, ki obravnava to tematiko, je nastalo iz osebne ljubezni do tega športa in hkrati iz želje po prikazu smiselnosti financiranja projekta z javnimi sredstvi. Za analizo sem uporabila metodo analize stroškov in koristi, s katero sem ocenila upravičenost projekta ter prikazala širše družbene koristi.

Ugotovila sem, da je dokumentacija, iz katere sem izhajala (DIIP), zastarela. Zato sem izvedla ponovno oceno finančnih stroškov in prihodkov ter oceno investicije, da sem dobila celotno sliko vrednosti projekta. Izračunala sem NSV projekta, ki je negativna in znaša - 7.325.227 EUR, kar pomeni, da donosi niso dovolj visoki, da bi pokrili investicijske izdatke.

Posledično je projekt treba financirati z javnimi ali zasebnimi sredstvi. Nadalje sem izračunala NSV za financiranje z javnimi sredstvi, ki znaša 2.709.138 EUR, kar kaže, da bo projekt po kritju investicije finančno uspešen in ne bo obremenjeval proračuna MOL. Izračun NSV za financiranje investicije z zasebnimi sredstvi oz. s kreditom, ki znaša - 2.090.415 EUR, pa pokaže, da bi projekt ustvarjal finančne izgube za investitorje. Projekt je torej smiselno financirati z javnimi sredstvi.

Sledila je priprava ekonomske analize, ki predstavlja največji prispevek magistrskega dela. Z ekonomsko analizo sem ocenila doprinos projekta s širšega družbeno-razvojnega, gospodarskega in socialnega vidika. Poleg širših družbenih koristi, ki jih prinaša izgradnja Centra plezalnih športov Ljubljana (kot so razvoj panoge, športni razvoj, razvoj športne kulture, dostop do športnih aktivnosti, spodbujanje zdravega življenjskega sloga in razvoj okolja), sem prepoznala in ocenila tudi ekonomske koristi in z njimi povezane stroške. Med koristmi sem upoštevala prihodke od organizacije tekmovanj, treningov tujih reprezentanc in klubov, dejavnosti samostojnih podjetnikov, ustvarjanja novih delovnih mest, nakupa opreme vadečih ter DDV. Učinkovitost projekta, prikazana skozi vrednost NSV, znaša 7.273.559 EUR, kar kaže, da projekt prinaša visoke koristi, in potrjuje njegovo ekonomsko upravičenost in uspešnost. Koristi novega objekta so potrdili tudi intervjuvanci in podali vidik stroke in uporabnikov novega Centra plezalnih športov Ljubljana.

S projektom so povezana tudi razna tveganja, ki sem jih identificirala in analizirala s pomočjo analize občutljivosti in tveganja. Ugotovila sem, da projekt kot tak ni občutljiv na spremembe v treh izpostavljenih kategorijah; vendar pa je podvržen določenim tveganjem, za katera menim, da jih je mogoče preprečiti pred odprtjem centra. Eno od ugotovljenih tveganj je pomanjkanje strokovnega kadra, kot so postavljalci smeri in trenerji. To je pomembno tveganje, ki lahko vpliva na kakovost storitev in izvajanje dejavnosti centra. Vendar pa se ta tveganja lahko prepreči s pravočasnim načrtovanjem in izvedbo usposabljanj. Poleg tega je pomembno upoštevati še ostala potencialna tveganja, ki se lahko pojavijo v procesu izvajanja projekta, ter razviti strategije za njihovo obvladovanje, kar bo pripomoglo k uspešni in učinkoviti izvedbi projekta ter zmanjšanju možnosti negativnih posledic.

LITERATURA IN VIRI

1. Abbasov, T. in Sedov, D. (2022). Do local businesses benefit from sports facilities? The case of major league sports stadiums and arenas. *Regional Science and Urban Economics, Elsevier*, 98(C).
2. Aitchison, B., Rushton, A. B., Martin, P., Barr, M., Soundy, A. in Heneghan, N. R. (2022). The experiences and perceived health benefits of individuals with a disability participating in sport: A systematic review and narrative synthesis. *Disability and Health Journal*, 15(1).

3. Angelovski, I., Bajželj, Z., Bergant Rakočević, V., Dvoršak, J., Grile, P., Ilešič, M., Jagodic, T., Koritnik, B., Levovnik, J., Mišič, L., Možina, D., Podobnik, K., Prezelj, R., Romih, D., Strban, G., Vlahek, A. in Zajc, K. (2020). *Šport in pravo*. Lex Localis..
4. Baade, R. in Matheson, V. (2016). Going for the gold: The economics of the olympics. *Journal of Economic Perspectives*, 30(2), 201–218.
5. Becsky-Nagy, P., Dékán, T., Szóke, R. in Bács, Z. (2015). The relevance of sports financing. *Applied studies in Agribusiness and Commerce*, 9(1/2), 19–22.
6. Bednarik, J., Kolar, E. in Jurak, G. (2010). Analysis of the sports services market in Slovenia. *Kinesiology*, 42(2), 142–152.
7. Blatnik, P., Jensterle, L. in Tušak, M. (2016). Telesna aktivnost in kakovost življenja. V M. Tušak, E. Zirnstein in P. Blatnik (ur.), *Psihološki, ekonomski in pravni vidiki promocije zdravja na delovnem mestu* (str. 67–74). Fakulteta za šport.
8. Brent, R. J. (2014). *Cost-benefit analysis and health care evaluations* (2. izd.). Edward Elgar.
9. Cecchini, M. in Bull, F. (2015). Promoting physical activity. V D. McDaid, F. Sassi in S. Merkur (ur.), *Promoting Health, Preventing Disease: The Economic Case* (str. 101-128). OECD, World Health Organization.
10. Chapin, T. (2002). Lincoln Institute of Land Policy. *Identifying the Real Cost and Benefits of Sports Facilities*. <https://www.lincolninst.edu/publications/working-papers/identifying-real-costs-benefits-sports-facilities>
11. Chappelet, J. L. (2005). *Sport and economic development*. DHEAP Swiss Graduate School of Public Administration.
12. Coalter, F. (2005). *The social benefits of sport : an overview to inform the community planning process*. Sportsotland: the national agency for sport.
13. Coalter, F., Allison, M. in Taylor, J. (2000). *The Role of Sport in Regenerating Deprived Urban Areas*. Edinburgh, Scottish Office Central Research Unit.
14. Crompton, J. L. (2014). Proximate development: An alternate justification for public investment in major sport facilities? *Managing Leisure*, 19(4), 263–282.
15. Čater, T. (2009). Financiranje športa v Sloveniji s poudarkom na financiranju športnih objektov. *Strokovni seminar Prihodnost prostega časa, športa in infrastrukture*. (str. 21–42). Kranj: Združenje športnih centrov Slovenije.
16. Čater, T. in Zovko, V. (2016). Financiranje športnih objektov. *Revija Šport*, 64(1/2), 13–17.
17. Davies, L. E. (2002). Sport in the city: Measuring economic significance at the local level. *European Sport Management Quarterly*, 2(2), 83–112.
18. Del Bo, C. F., Fiorio, C. V. in Florio, M. (2011), 'Shadow wages for the EU regions'. *Fiscal Studies*, 32(1), 109–143.
19. Ding, D., Lawson, K. D., Kolbe-Alexander, T. L., Finkelstein, E. A., Katzmarzyk, P. T., van Mechelen, W. in Pratt, M. (2016). The economic burden of physical inactivity: a global analysis of major non-communicable diseases. *The Lancet*, 388(10051), 1311–1324.

20. Doupona, M. in Petrović, K. (2007). *Šport in družba: sociološki*. Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
21. Drev, A. (2013). *Gibanje – telesno dejavni vsak dan*. Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
22. Dugalić, S. in Krsteska, A. (2013). Challenges of sports facilities and projects management in the XXI century. *SPORT - Science & Practice*, 3(2), 59–77
23. Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje, mladino, šport in kulturo. (2018). *Study on the economic impact of sport through sport satellite accounts*, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/156532>
24. Evropska komisija. (2014). *Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects: Economic appraisal tool for Cohesion Policy 2014–2020. Directorate-General for Regional and Urban Policy*. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/studies/cba_guide.pdf
25. Evropska komisija. (2021). *Economic Appraisal Vademecum 2021–2027 General Principles and Sector Applications*. Evropska komisija.
26. Farčnik, D., Knežević Cvelbar, L., Pahor, M. in Zalaznik, M. (2021). *Satelitski računi za šport*. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
27. Fox, K. R., Stathi, A., McKenna, J. in Davis, M. G. (2007). Physical activity and mental well-being in older people participating in the Better Ageing Project. *European journal of applied physiology*, 100(5), 591–602.
28. Gammon, S. in Robinson, T. (2003). Sport and Tourism: A Conceptual Framework. *Journal of Sport & Tourism*, 8(1), 21–26.
29. Geraint, J., Sheard, R. in Vicker, B. (2007). *STADIA: A Design and Development Guide* (4. izd.). Oxford: Elsevier Limited.
30. Gerlovič, D. (2008). Uvodne misli. V M. Makovec Brenčič, *Šport: trženje športa, podjetništvo v športu, športna infrastruktura, kadri v športu, šport v lokalni skupnosti, zavarovanje v športu*. Sokolska zveza Slovenije.
31. Grujić, S. (2014). Zavod za šport Republike Slovenije Planica. *Šport v številkah. Pregled športa v Republiki Sloveniji v obdobju od leta 2009 do 2013*. https://www.zsrs-planica.si/PageFiles/SPLET_Sport_v_stevilkah_vse%20skupaj_final2013.pdf
32. Grujić, S. (2021). Zavod za šport Republike Slovenije Planica. *Šport v številkah. Pregled športa v Republiki Sloveniji v obdobju od leta 2016 do 2021*. https://www.zsrs-planica.si/PageFiles/Sport_v_stevilkah_2021_WEB.pdf
33. Grujić, S. (2023). Zavod za šport Republike Slovenije Planica. *Šport v številkah. Pregled športa v Republiki Sloveniji v obdobju od leta 2018 do 2023*. https://www.zsrs-planica.si/PageFiles/SPORT_v_STEVILKAH_2023.pdf
34. Guthold, R., Stevens, G. A., Riley, L. M. in Bull, F. C. (2018). Worldwide trends in insufficient physical activity from 2001 to 2016: a pooled analysis of 358 population-based surveys with 1·9 million participants. *The Lancet Global health*, 6(10), e1077–e1086.

35. Harbec, M. J., Goldfield, G. in Pagani, L. S. (2021). Healthy body, healthy mind: Long-term mutual benefits between classroom and sport engagement in children from ages 6 to 12 years. *Preventive Medicine Reports*, 24.
36. Harger, K., Humphreys, B. R. in Ross, A. (2016). Do new sports facilities attract new businesses? *Journal of Sports Economics*, 17(5), 483–500.
37. Holt, N. L., Kingsley, B. C., Tink, L. N. in Scherer, J. (2011). Benefits and challenges associated with sport participation by children and parents from low-income families. *Psychology of Sport and Exercise*, 12(5), 490–499.
38. Hren, T. (2008). Upravljanje, vzdrževanje športne infrastrukture, investicije v športno infrastrukturo. V M. Makovec Brenčič. *Šport: trženje športa, podjetništvo v športu, športna infrastruktura, kadri v športu, šport v lokalni skupnosti, zavarovanje v športu*. Sokolska zveza Slovenije.
39. Javni zavod Šport Ljubljana. (2023). *Poslovno poročilo za leto 2022*. <https://www.sport-ljubljana.si/wp-content/uploads/2023/06/POSLOVNO-IN-RACUNOVODSKO-POROCILO-2022.pdf>
40. Javni zavod Šport Ljubljana. (brez datuma). *Prosta delovna mesta*. <https://www.sport-ljubljana.si/razpisi/>
41. Johansson, P. O. in Kriström, B. (2016). *Cost-benefit analysis for project appraisal* (1. izd.). Cambridge University Press.
42. Jurak, G., Kolar, E. Kovač, M. in Bednarik, J. (2012) *Management športnih objektov: od zamisli do uporabe*. Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani.
43. Kampjut, Ž. (2016). *Umetne plezalne stene v Sloveniji* (diplomsko delo). Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani.
44. Karba, R., Brecej, G. in Kern, Š. (2013). *Priročnik za organizacijo trajnostnih športnih dogodkov*. http://www.umanotera.org/upload/files/Umanotera_Cista_zmaga_prirocnik_FINAL.pdf
45. Keane, L., Hoare, E., Richards, J., Bauman, A. in Bellew, W. (2019). Methods for quantifying the social and economic value of sport and active recreation: a critical review. *Sport in Society*, 22(12), 2203–2223.
46. Késenne, S. (2005). Do We Need an Economic Impact Study or a Cost-Benefit Analysis of a Sports Event? *European Sport Management Quarterly*, 5(2), 133–142.
47. Klofutar, J. (2013). *Gradivo za pridobitev naziva športni plezalec*. Komisija za športno plezanje.
48. Komisija za športno plezanje. (2013). *Pravilnik komisije za športno plezanje Planinske zveze Slovenije*. https://www.pzs.si/javno/sportno_plezanje/ksp_pzs-pravilnik_ksp.pdf
49. Komisija za športno plezanje (2023). *Rezultati, Državno prvenstvo Škofja Loka 14. in 15. oktober 2023*. <https://isksp.pzs.si/Report/RezultatiTezavnost?dogodek=132>
50. Komisija za športno plezanje. (brez datuma). *Pregledna karta umetnih sten v Sloveniji*. Pridobljeno 8. oktobra 2023 s <https://ksp.pzs.si/plezalisca.php?tip=3>
51. Korthals-de Bos, I. (2002). *Economic Evaluations in Musculoskeletal Disorders*. University of Amsterdam.

52. Kristan, S. (1993). *V gore ... izletništvo, pohodništvo, gornišтво*. Didakta.
53. Kristan, S. (2021). *Pogledi na šport 3, Terminološki utrinki*. Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani.
54. Kulczycki, C. in Hinch, T. (2014). "It's a place to climb": place meanings of indoor rock climbing facilities. *Leisure/Loisir*, 38(3/4), 271–293.
55. Layard, R. in Glaister, S. (1994). *Cost-benefit analysis*. Cambridge University Press.
56. Lechner, M. (2009). Long-run labour market and health effects of individual sports activities. *Journal of Health Economics*, 28(4), 839–854.
57. Leskovec, B. (1991). *Raziskava razvoja telesnokulturnih objektov na Slovenskem* (doktorska disertacija). Fakulteta za arhitekturo Univerze v Ljubljani.
58. Mestna občina Ljubljana. (2014). *Investicijski program, Olimpijski gimnastični center Cerar-Pegan-Petkovšek*. Mestna občina Ljubljana.
59. Mestna občina Ljubljana. (2019). *Investicijski program, novelacija, Prenova kopališča Ilirija*. Mestna občina Ljubljana.
60. Mestna občina Ljubljana. (2021). *Dokument identifikacije investicijskega projekta: Center plezalnih športov Ljubljana*. Mestna občina Ljubljana.
61. Mestna občina Ljubljana. (2022). *Center plezalnih športov Ljubljana – natečajna naloga za izdelavo arhitekturne rešitve za izdelavo projekte dokumentacije*. Mestna občina Ljubljana.
62. Mestna občina Ljubljana. (2023). *Letni program športa v Mestni občini Ljubljana za leto 2023*. <https://www.ljubljana.si/assets/Uploads/Letni-porgram-sporta-v-Mestni-obcini-Ljubljana-za-leto-2023.pdf>
63. Mills, K., Dudley, D. in Collins, N. J. (2019). Do the benefits of participation in sport and exercise outweigh the negatives? An academic review. *Best Practice and Research: Clinical Rheumatology*. Bailliere Tindall Ltd., 33(1), 172–187.
64. Mösch, L. (2008). *Plezanje kot igra* (2. natis). Modrijan.
65. Mules, T. in Dwyer, L. (2005). Public Sector Support for Sport Tourism Events: The Role of Cost-benefit Analysis. *Sport in Society*, 8(2), 338–355.
66. Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji. (NPS). Uradni list RS, št. 24/00 in 31/00 – popr.
67. Naš čas d.o.o. (2021, 21. december). *Velenje bo dobilo Urbani park*. <https://www.nascas.si/velenje-bo-dobilo-urbani-park/>
68. Nicholson, M., Hoye, R. in Houlihan, B. (2011). *Participation in sport: international policy perspectives*. Routledge.
69. Nordijski center Planica. (brez datuma). *Gradnja nordijskega centra Planica. Spust po jeklenici – zipline*. <https://www.nc-planica.si/o-planici/gradnja-nordijskega-centra-planica/>
70. Občina Prevalje. (2019). *Dokument identifikacije investicijskega projekta: Izgradnja objekta Koroški plezalni center*. http://www.lex-localis.info/files/0c0d059a-1b45-4ab0-8b82-2adb6c8777f8/1911148158960755387_tc%2008%20-%202.%200601%20190821%20DIIP%20Plezalni%20center%20Prevalje_povzetek.docx

71. Občina Slovenska Bistrica. (2022). *Novelacija investicijskega programa za projekt: Plezalni center Slovenska Bistrica*. https://www.slovenska-bistrica.si/Files/TextContent/123/1652352346300_4.%20TO%C4%8CKA.pdf
72. Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez. (brez datuma). *Evidenca registriranih in kategoriziranih športnikov*. Pridobljeno 1. novembra 2023 s <https://www.olympic.si/evidenca>
73. Oostenbrink, J. B., Koopmanschap, M. A. in Rutten, F. F. (2002). Standardisation of Costs: The Dutch Manual for Costing in Economic Evaluations, *Pharmaeconomics* 20(7),443–454.
74. Oset, B. G. (2021, 22. maj). *Na skupščini PZS 2021 o prizadevanjih za ustrezno plezalno infrastrukturo*. <https://www.pzs.si/novice.php?pid=14981>
75. Paul, D., Cadle, J. in Yeates, D. (Eds.). (2015). *Business analysis* (3 izd.). British Informatics Society Limited.
76. Pavlin, T. (2020, 24. september). Slovenska športna dediščina. *Slovenija.si*. <https://slovenia.si/sl/to-je-slovenija/slovenska-sportna-dediscina/>
77. Petohleb Černeha, S., Klun, M. in Devjak, S. (2013). The Social Cost-Benefit Analysis as Estimation Methodology: Case Study for Infrastructure Projects. *Mednarodna revija za javno upravo*, 11(2), 57–76.
78. Pistotnik, B. (2017). *Osnove gibanja v športu: osnove gibalne izobrazbe*. Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani.
79. Planinska zveza Slovenije. (2016). *Programska vodila Planinske zveze Slovenije*. https://www.pzs.si/javno/dokumenti_pzs/pzs-programska_vodila_2016.pdf
80. Planinska zveza Slovenije. (2020). *Povzetek elaborata možnosti izvedbe za projekt: Izgradnja nacionalnega plezalnega centra v Ljubljani*. Planinska zveza Slovenije.
81. Planinska zveza Slovenije. (2022). *Letopis Planinske zveze Slovenije 2022*. <https://dp.wp.pzs.si/wp-content/uploads/dp/dokumenti/pzs-letopis-2022-splet.pdf>
82. Planinska zveza Slovenije. (2023). *Vabilo in gradivo za skupščino PZS 22. April 2023*. https://www.pzs.si/javno/skupscina%20PZS/2023/obvestila-pzs-1-2023-1_compressed.pdf
83. Planinska zveza Slovenije. (brez datuma a) *Slovenia Climbing Team. Dosežki slovenskih športnih plezalcev na svetovnih prvenstvih*. Pridobljeno 1. marca 2022 s https://www.pzs.si/javno/javno/SCT_SP_dosezki_pregled.pdf
84. Planinska zveza Slovenije. (brez datuma b). *Planinska Društva*. Pridobljeno 12. novembra 2023 s <https://www.pzs.si/drustva.php>
85. Plezalni center Ljubljana. (brez datuma). *Urniki plezalnih programov za odrasle*. Pridobljeno 12. decembra 2023 s <https://www.plezalnicenter.si/urnik-programov-za-odrasle/>
86. Pratt, M., Norris, J., Lobelo, F., Raoux, L. in Wang, G. (2014). The cost of physical inactivity: moving into the 21st century. *British journal of sports medicine*, 48(3), 171-173.
87. Pravilnik o sofinanciranju izvajanja letnega programa športa Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji. (2021). *Uradni list RS, št. 94/21*.

88. Ramshaw, G. (2017). Sport heritage and the healthy stadia agenda: An overview. *Sport in Society*, 20(2), 219–225.
89. Ramshaw, G. in Gammon, S. (2005). More than Just Nostalgia? Exploring the Heritage/Sport Tourism Nexus. *Journal of Sport Tourism*, 10(4), 229–241.
90. Resolucija o Nacionalnem programu športa v Republiki Sloveniji za obdobje 2014–2023 (ReNPŠ14–23). *Uradni list RS*, št. 26/14.
91. Rotovnik-Kozjek, N. (2004). *Gibanje je življenje*. Domus.
92. Rowland, D. H. (2022). *All About Indoor Climbing Walls*. Pridobljeno 4. oktobra 2023 s <https://philarockgym.com/all-about-indoor-climbing-walls/>
93. Rudolf, S. (2020). *Plezalne stene in plezanje (splošno)*. http://www.modus-svetovanje.si/img/upload/attachments/10022020101814_PLEZALNE-STENE-splorno.pdf
94. Schöffl, V. R. in Kuepper, T. (2006). Injuries at the 2005 World Championships in rock climbing. *Wilderness and Environmental Medicine*, 17(3), 187–190.
95. Shipway, R. in Stevenson N. (2012). Experiencing sport tourism. *Journal of Sport & Tourism*, 17(2), 81-84.
96. Siegfried, J. in Zimbalist, A. (2000). *The Economics of Sports Facilities and Their Communities*. *Journal of Economic Perspectives*, 14(3), 95–114.
97. Slovenska turistična organizacija. (2023). *Letna publikacija. Turizem v številkah 2022*. https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/tvs/2022/2023_04_STO_TVS_2022_SL_O_web.pdf
98. Slovenska turistična organizacija. (brez datuma). *Interaktivni pogled na turistični promet*. Pridobljeno 12. novembra 2023 s https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/raziskave-in-analize/turizem-v-stevilkah/interaktivni-pogled?utm_campaign=siddec22-riep-obv-35&utm_medium=email&utm_source=Net-Results#
99. Slovenski plezalni portal. (2017, 12. april). *Slovenija pleza olimpijsko in rekreativno*. <https://www.friko.si/sportno-plezanje/slovenijapleza-olimpijsko-rekreativno>
100. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. (2008). *Navodilo za uporabo metodologije pri izdelavi analize stroškov in koristi. Metodološki delovni dokument (delovni dokument 4)*. <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/brosure/metodoloski%20del.%20dok.%204.pdf>
101. Služba vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj. (2004). *Priročnik za izdelavo analize stroškov in koristi investicijskih projektov: [Strukturni skladi – ESRR, Kohezijski sklad in ISPA]* <http://www.gov.si/euskladi/skladi/3dok/dn6024.pdf>
102. Smith, A. (2005). Reimagining the city: The value of sport initiatives. *Annals of Tourism Research*, 32(1), 217–236.
103. Staff, B. E. R. (2019, 4. april) The Economics of Sports Stadiums: Does Public Financing of Sports Stadiums Create Local Economic Growth, or Just Help Billionaires Improve Their Profit Margin?. *Berkeley Economic Review*. <https://econreview.berkeley.edu/the-economics-of-sports-stadiums-does-public-financing-of-sports-stadiums-create-local-economic-growth-or-just-help-billionaires-improve-their-profit-margin/>

104. Stanovnik, T. (2012). *Javne finance*. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
105. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma a). *Inflacija*.
<https://www.stat.si/inflacija>
106. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma b). *Izbrani podatki po občinah*.
<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2640010S.px>
107. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma c). *Cene električne energije (EUR/kWh), Slovenija, četrletno*. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/H032S.px/>
108. Svet Evrope. (1992). *Evropska listina o športu*. <https://www.zsis.si/wp-content/uploads/2015/11/evropska-listina-o-portu-1.pdf>
109. Swindell, D. in Rosentraub, S. M. (1998). Who Benefits from the Presence of Professional Sports Teams? The Implications for Public Funding of Stadiums and Arenas. *Public Administration Review*, 58, 11–20.
110. Sydney Olympic Park. (brez datuma). *History&heritage*.
<https://www.sydneyolympicpark.nsw.gov.au/learning/history-and-heritage>
111. Šugman, R. (2016). Slovenski (ljubljski) šport v primežu globalizacije in tranzicije. *Revija Šport*, 64(1/2), 60–71.
112. Teran Košir, A. (2018, 14. april). *Luka Fonda: Brez ustrezne infrastrukture vrhunski dosežki v slovenskem športnem plezanju ne bodo trajali v nedogled*.
<https://siol.net/sportal/drugi-sporti/na-dan-norcev-odprl-najvecji-balvanski-center-v-sloveniji-pa-ni-bil-hec-464702>
113. Tušak, M. in Blatnik, P. (2016). Telesna dejavnost in duševno zdravje. V J. Strel, G. Mišič, J. Strel, T. Glažar, T. Zdešar, P. Blatnik, E. Cedilnik-Gorup, J. Farkaš-Lainščak, J. Fefer, A. Hančič, J. Fetih, G. Jurak, I. Muževič, I. Pecev, T. Petkovšek, T. Porenta, A. Semolič, G. Starc, M. Tušak, M., ... S. Koželj (ur.), *Telesna zmogljivost za boljše zdravje in počutje: vloga osnovnega zdravstva in lokalne skupnosti pri zagotavljanju ustrezne telesne zmogljivosti po vrhniškem modelu* (str. 447). Fitlab.
114. Tušak, M. in Tušak, M. (2003). *Psihologija športa* (3. dop. Izd.). Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
115. Umanotera. (brez datuma). *Čista zmaga, trajnostni športni dogodki*.
<https://www.umanotera.org/kaj-delamo/pretekle-aktivnosti/cista-zmaga/>
116. UMAR. (2023). *Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2023*. UMAR.
117. Uredba (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in sveta z dne 17. decembra 2013 o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006. *Uradni list Evropske unije*, L 347/320.
118. Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ. *Uradni list RS*, št. 60/06, 54/10 in 27/16.

119. Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999.
120. Vesenjaki, P. (2020) *Analiza ključnih kazalnikov poslovanja dejavnosti hotelov in podobnih nastanitvenih obratov v slovenskem turizmu v obdobju 2007–2009*. https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/raziskave/raziskave/kazalniki_poslovanja_hotelske_dejavnosti_2007-2019_-_porocilo.pdf
121. Walker, A. (2014). How LA's 1984 Summer Olympics Became the Most Successful Games Ever. *Gizmodo*. Pridobljeno 25. marca 2022 s <https://gizmodo.com/how-l-a-s-1984-summer-olympics-became-the-most-success-1516228102>
122. Walker, A. (2015). Give the Olympics to Los Angeles. *Gizmodo*. Pridobljeno 25. marca 2022 s <https://gizmodo.com/give-the-olympics-to-los-angeles-1720530089>
123. Wolf, B. D. (2007). Is there a hold for me? Reflections and experiences surrounding the sport of rock climbing. *Applied Research. Coaching and Athletic Annual*, 22, 23–49.
124. Zakon o športu. (Zšpo-1). *Uradni list RS*, št. 29/17, 21/18 – ZNOrg, 82/20 in 3/22 – ZDeb.
125. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2022). *Mesečne informacije*. https://www.ess.gov.si/fileadmin/user_upload/Trg_dela/Dokumenti_TD/Mesecne_informacije/MI_2022_02.pdf
126. Zavod za šport RS Planica. (2010). *Analiza stroškov in koristi, Nordijski center Planica, 1. Faza, Center za smučarske skoke in polete Planica*. Zavod za šport RS Planica.
127. Zavod za šport RS Planica. (2012). *Analiza stroškov in koristi, Nordijski center Planica, 2. Faza, Center za smučarske teke Planica*. Zavod za šport RS Planica.
128. Zhu, L., Gao, Z., Zhu, J. in Zhang, D. (2020, 9. november). Construction of the Evaluation System of Sustainable Utilization of Large Stadiums Based on the AHP Method. *Mathematical Problems in Engineering*, 1–12.
129. Zimbalist, A. (2015). *Circus maximus: The Economic Gamble Behind Hosting the Olympics and the World Cup*. Brookings Institution Press.

PRILOGE

Priloga 1: Števila članov planinsko-plezalnih društev osrednjeslovenske regije

Tabela 1: Število članov plezalnih društev v MOL

Društva v MOL	Člani	Dijaki in študenti	Otroci do 15 let	Osebe s posebnimi potrebami	SKUPAJ
Plezalni klub Scena	10	10	6	0	26
Akademsko planinsko društvo	90	11	8	0	109
Alpinistični klub Vertikala	31	0	0	0	31
Amfibija društvo za športe v naravi	25	1	3		29
Društvo za razvoj plezalne kulture	19	22	38	0	79
Planinsko društvo Abanka	28	4	2	0	34
Planinsko društvo Avtotehna	42	2	2	0	46
Planinsko društvo Črnuče	275	13	81	1	370
Planinsko društvo Delo	38	1	1	0	40
Planinsko društvo Brago Bregar – Ljubljana	93	30	9	0	132
Planinsko društvo Gornik	34	2		0	36
Planinsko društvo IMP Ljubljana	74	6	9	0	89
Planinsko društvo Iskra Ljubljana	119	2	5	0	126
Planinsko društvo Janko Mlakar	16	5	3	0	24
Planinsko društvo Ljubljana Matica	2.448	225	639	13	3.325
Planinsko društvo LPP	129	22	131	0	282
Planinsko društvo Mercator	155	1	14	0	170
Planinsko društvo Obrtnik Ljubljana	12			0	12
Planinsko društvo Polje	57	3	2	0	62
Planinsko društvo PTT Ljubljana	347	16	18	1	382
Planinsko društvo Rašica	436	45	337	0	818
Planinsko društvo RTV Ljubljana	87	4	3	0	94
Planinsko društvo Saturnus	50	2	1	0	53
Planinsko društvo Šmarna gora	99	7	23	0	129
Planinsko društvo Vevče	10	4		0	14
Planinsko društvo Viharnik	116	6		0	122
Planinsko društvo Železničar Ljubljana	359	32	87	0	478
Športno društvo Balvanija	9	2	7	0	18
Športno društvo BTC	46	3	12	0	61
Športno plezalni klub Andreja Kokalja	4	5	12	0	21
POT športno društvo Fakultete za šport	23	74	0	0	97
SKUPAJ VČLANJENIH V DRUŠTVA MOL					7.309

Vir: lastno delo na podlagi Planinska zveza Slovenije (brez datuma b).

Tabela 2: Število članov ostalih planinsko-plezalnih društev osrednjeslovenske regije

Ostala društva osrednjeslovenske regije	Člani	Dijaki in študenti	Otroci do 15 let	Osebe s posebnimi potrebami	SKUPAJ
Društvo Prosti čas Šmartno	6	2	13	0	21
Planinsko društvo "Bajtar" Velika planina	71	7	7	0	85
Planinsko društvo Avtomontaža	61		9	0	70
Planinsko društvo Blagajana	133	15	79	0	227
Planinsko društvo Blagovica	85	13	16	0	114
Planinsko društvo Borovnica	41	11	17	0	69
Planinsko društvo Domžale	430	98	273	1	802
Planinsko društvo Janez Trdina Mengeš	186	27	59	0	272
Planinsko društvo Kamnik	819	67	261	0	1.147
Planinsko društvo Komenda	222	20	153	0	395
Planinsko društvo Litija	271	39	118	0	428
Planinsko društvo Logatec	176	24	28	0	228
Planinsko društvo Moravče	141	9	72	2	224
Planinsko društvo Onger Trzin	42	10	39	1	92
Planinsko društvo Podpeč-Preserje	84	3	116	0	203
Planinsko društvo Rega Log	26	4	9	0	39
Planinsko društvo Rovte	36	7	18	0	61
Planinsko društvo Šentjošt	48	17	39	0	104
Planinsko društvo Vrhnika	423	48	88	0	559
Plezalni klub Ekstrem	3			0	3
Plezalni klub Kamnik	51	22	58	0	131
Plezalno društvo Grif Brezovica	2		5	0	7
Športno plezalno društvo Korenjak	5	5	17	0	27
Športno plezalno društvo Vizija	5	1	6	0	12
Športno-planinsko društvo Gams	56	4	4	0	64
SKUPAJ VČLANJENIH V OSTALA DRUŠTVA NOTRANJSKE					5.384

Vir: lastno delo na podlagi Planinska zveza Slovenije (brez datuma b).

Priloga 2: Plezalne površine po slovenskih občinah skupaj in na prebivalca in plezalni objekti s plezalnimi površinami

Tabela 3: Plezalne površine po slovenskih občinah in na prebivalca

	Občina	Plezalne površine v m²	Št. prebivalcev v občini	Plezalna površina na prebivalca v m²
1	Prevalje	1.871	6.798	0,28
2	Slovenska Bistrica	4.570	26.206	0,17
3	Šempeter - Vrtojba	1.000	6.175	0,16
4	Log - Dragomer	360	3.764	0,10
5	Radovljica	1.585	19.315	0,08
6	Komenda	415	6.643	0,06
7	Bohinj	320	5.439	0,06
8	Šmartno pri Litiji	325	5.768	0,06
9	Škofja Loka	1.225	23.779	0,05
10	Radlje ob Dravi	295	6.142	0,05
11	Preddvor	167	3.870	0,04
12	Koper	1.800	53.875	0,03
13	Podčetrtek	120	3.597	0,03
14	Vipava	155	5.867	0,03
15	Ruše	170	7.127	0,02
16	Novo mesto	870	38.075	0,02
17	Kobarid	76	4.046	0,02
18	Vrhnika	500	17.923	0,03
19	Celje	884	48.776	0,02
20	Kranjska Gora	95	5.878	0,02
21	Ribnica	150	9.783	0,02
22	Ljubljana	4.610	296.228	0,02
23	Kranj	880	57.171	0,02
24	Jesenice	270	21.883	0,01
25	Slovenj Gradec	200	16.955	0,01
26	Tržič	169	15.058	0,01
27	Oploznica	40	4.146	0,01
28	Laško	125	13.013	0,01
29	Brežice	220	24.417	0,01
30	Zreče	44	6.645	0,01
31	Maribor	740	113.000	0,01
32	Kamnik	192	29.979	0,01
33	Ajdovščina	118	19.811	0,01

se nadaljuje

Tabela 3: Plezalne površine po slovenskih občinah in na prebivalca (nad.)

	Občina	Plezalne površine v m ²	Št. prebivalcev v občini	Plezalna površina na prebivalca v m ²
34	Žalec	117	21.675	0,01
35	Velenje	144	33.474	0,004
36	Domžale	120	37.477	0,003
37	Krško	70	25.982	0,003
38	Idrija	28	11.757	0,002
39	Slovenske Konjice	36	15.313	0,002
40	Sevnica	21	17.654	0,001
	SKUPAJ	25.097	/	/

Vir: lastno delo na podlagi Kampjut (2016), Komisija za športno plezanje (brez datuma), osebna komunikacija in Statistični urada RS (brez datuma b).

Tabela 4: Plezalni objekti in njihove površine po občinah in s prikazom tipa stene

	Plezalni objekt	Tip stene	Plezalna površina v m ²	Občina
1	Športni center Police-Ajdovščina	nizka	48,0	Ajdovščina
2	Podkraj	nizka	70,0	Ajdovščina
3	Vodni park Bohinj	nizka	12,0	Bohinj
		visoka	48,0	Bohinj
4	Plezalna šola GD v Srednji vasi			Bohinj
5	Plezalna dvorana Bohinj, Danica	visoka	260,0	Bohinj
6	Dvorana TVD Partizan-Borovnica			Borovnica
7	Športna dvorana Brežice	visoka	200,0	Brežice
		nizka	20,0	Brežice
8	Plezalni center Celje	visoka	690,0	Celje
		nizka	80,0	Celje
		hitrostna	113,5	Celje
9	Garažna hiša Domžale			Domžale
10	OŠ Rodica	nizka	78,0	Domžale
		visoka	42,0	Domžale
11	CŠOD Vojsko	visoka, zunanja	28,0	Idrija
12	Športni center Idrija			Idrija
13	Tržnica Jesenice	visoka	270,0	Jesenice

se nadaljuje

Tabela 4: Plezalni objekti in njihove površine po občinah in s prikazom tipa stene (nad.)

	Plezalni objekt	Tip stene	Plezalna površina v m²	Občina
14	Dom kulture Kamnik	kombinirana	192,0	Kamnik
15	Kamp Koren	visoka, zunanja	76,0	Kobarid
16	Planinski dom Komenda	nizka	110,0	Komenda
17	Plezalno središče Komenda	visoka	90,5	Komenda
		nizka	114,5	Komenda
18	Plezalna stena Planinski dom Milana Šinkovca	nizka	100,0	Komenda
19	Climbing Koper	nizka	700,0	Koper
		visoka, zunanja	900,0	Koper
20	Zadružni dom Škofije	nizka	200,0	Koper
21	Olimpijski bazen Kranj	nizka	150,0	Kranj
22	Šolski center Kranj, Dvorana Zlato Polje	visoka	150,0	Kranj
23	FA Gym	nizka	120,0	Kranj
24	Plezarna	visoka	200,0	Kranj
		nizka	240,0	Kranj
		otročka	20,0	Kranj
25	Pri hotelu Špik, Gozd martuljek	visoka, zunanja	94,5	Kranjska Gora
26	Mladinski center Krško	nizka	70,0	Krško
27	Pri Sedražu	nizka	125,0	Laško
28	Balvanija	nizka	350,0	Ljubljana
29	PD Ljubljana Matica-Ljubljana	nizka	35,0	Ljubljana
30	Bolder Scena	nizka	1.300,0	Ljubljana
31	Plezalni center Ljubljana	visoka	850,0	Ljubljana
		visoka	230,0	Ljubljana
		nizka	180,0	Ljubljana
		visoka zunanja	330,0	Ljubljana
32	Škofijska klasična gimnazija-Ljubljana	visoka	265,0	Ljubljana
		nizka	80,0	Ljubljana
33	Športni park Svoboda Vič			Ljubljana
34	Plezališče Tivoli	nizka	270,0	Ljubljana
35	Spodmol Ljubljana Rudnik	nizka	275,0	Ljubljana
36	Plezalni center AO Železničar	kombinirana	95,0	Ljubljana
37	Trenažni center Ljubljana	nizka	350,0	Ljubljana
38	Športni park Log	nizka	180,0	Log - Dragomer
		visoka	180,0	Log - Dragomer
39	Društvena stenca APD Kozjak	nizka	180,0	Maribor

se nadaljuje

Tabela 4: Plezalni objekti in njihove površine po občinah in s prikazom tipa stene (nad.)

	Plezalni objekt	Tip stene	Plezalna površina v m²	Občina
40	Univerzitetni športni center Leona Štuklja Maribor	visoka	160,0	Maribor
41	Balvanski plezalni center Klajmber	nizka	400,0	Maribor
42	Balvanski plezalni center Frikšn	nizka	600,0	Novo mesto
43	Športno rekreacijski park Loka, Novo mesto	visoka	270,0	Novo mesto
44	Športna dvorana Milenij v Oplotnici	nizka	40,0	Oplotnica
45	Športna dvorana Podčetrtek	visoka	120,0	Podčetrtek
46	Provi Srednja Bela	nizka	70,0	Preddvor
		visoka	97,0	Preddvor
47	Plezalni center Prevalje	nizka	489,0	Prevalje
		visoka	1.232,0	Prevalje
		hitrostna	90,0	Prevalje
		otroška	60,0	Prevalje
48	Športna hiša Radlje, Radlje ob Dravi	visoka	235,0	Radlje ob Dravi
		nizka	60,0	Radlje ob Dravi
49	Climbing Ranch	nizka	300,0	Radovljica
		visoka	1.050,0	Radovljica
50	Trenažni center Podvin	nizka	150,0	Radovljica
51	Spodmol Lesce	nizka	85,0	Radovljica
52	Športni center Ribnica	visoka	100,0	Ribnica
		nizka	50,0	Ribnica
53	Športna dvorana Ruše	visoka	170,0	Ruše
54	Goriški učni center-DEŠ	kombinirana	1.000,0	Šempeter - Vrtojba
55	Športni dom Sevnica	nizka	21,0	Sevnica
		visoka		Sevnica
56	Zavoda za šport, turizem in prosti čas Sežana			Sežana
57	Plezalni center BricAlp-Škofja Loka	visoka	200,0	Škofja Loka
		nizka	500,0	Škofja Loka
58	Kulturni dom Poljane nad ŠKL, Škofja Loka	nizka	25,0	Škofja Loka
59	Športni klub Škofje Loka	nizka	400,0	Škofja Loka
60	Dvorana Poden	nizka	100,0	Škofja Loka
61	Športna dvorana Slovenj Gradec	visoka	200,0	Slovenj Gradec

se nadaljuje

Tabela 4: Plezalni objekti in njihove površine po občinah in s prikazom tipa stene (nad.)

	Plezalni objekt	Tip stene	Plezalna površina v m²	Občina
63	Plezalni center Slovenska Bistrica	visoka	2.000,0	Slovenska Bistrica
		nizka	1.200,0	Slovenska Bistrica
		visoka, zunanja	1.000,0	Slovenska Bistrica
64	Športna dvorana / športni park Slovenske Konjice	nizka	36,3	Slovenske Konjice
65	Športna dvorana Pungrt-Šmartno pri Litiji	visoka	245,0	Šmartno pri Litiji
		nizka	80,0	Šmartno pri Litiji
66	Lučka Šoštanj			Šoštanj
67	Športna dvorana Polaj			Trbovlje
68	Dvorana tržiških olimpijcev-Tržič	visoka	169,0	Tržič
69	Rdeča dvorana Velenje-Velenje	visoka	144,0	Velenje
70	Šolski center Velenje			Velenje
71	Kamp Tura-Vipava	visoka, zunanja	70,0	Vipava
72	PD Vipava-Vipava	nizka	85,0	Vipava
73	Telovadnica Vransko			Vransko
74	Plezalni center Verd, IC Verd-	nizka	500,0	Vrhnika
75	Športno društvo MAT-Šempeter	visoka	117,0	Žalec
76	Športna dvorana Rogla	nizka	12,0	Zreče
		visoka	32,4	Zreče

Vir: lastno delo na podlagi Kampjut (2016), Komisija za športno plezanje (brez datuma) in osebna komunikacija.

Priloga 3: Povzetek intervjujev

Plezalni objekti v Sloveniji

- Nizka pokritost: 9 intervjuvancev je povedalo, da Slovenija še ni dovolj pokrita s plezalnimi objekti ter da povpraševanje presega ponudbo. Štirje intervjuvanci so izpostavili Ljubljano, ki po njihovem mnenju ni dovolj pokrita s plezalnimi centri, saj v trenutno delujočih objektih prihaja do velike gneče.
- Potreba po infrastrukturi za tekmovalce: trije intervjuvanci (6, 7 in 8), ki se ukvarjajo s profesionalnim plezanjem, so izpostavili, da primanjkuje površin namenjenih plezanju profesionalcev, ki se ne zadovoljijo samo z zabavnim plezanjem, ampak iščejo tudi tekmovalno okolje. Intervjuvanec 8 izpostavlja, da so centri (v Ljubljani so samo centri v zasebni lasti, op. a.) usmerjeni v samostojne obiske in se ne ukvarjajo s potrebami tekmovalcev.
- Varnost: intervjuvanec 4 in 9 sta omenila potrebo po zagotavljanju varnosti; po njunem mnenju prevelika gneča postaja nevarna, predvsem pa je nevarna za otroke v plezalnih šolah.
- Pričakovano povečanje povpraševanja: intervjuvanec 2 in 10 menita, da se zanimanje za plezanje širi ter da bi dodatna infrastruktura pozitivno vplivala na obisk.

Kakovost plezalnih objektov v Sloveniji

- Visoka kakovost: vsi intervjuvanci so mnenja, da so objekti v Sloveniji, odprti v zadnjih nekaj letih, dobri. Poudarili so, da so smeri in balvani dobro postavljeni.
- Raznolikost: šest intervjuvancev je izpostavilo, da je za kakovost plezalnih objektov ključna raznolikost in kvaliteta postavitve balvanov in smeri, ki pripomore k boljšemu doživetju plezanja.
- Vzdrževanje in čistoča prostorov: trije intervjuvanci so poudarili pomembnost čistoče plezalnih objektov, kar lahko vpliva na plezalno izkušnjo; menijo da ima več centrov težave z vzdrževanjem čistoče. Intervjuvanec 4 meni, da je ohranjanje čistosti in urejenosti prostorov ključno za dobro izkušnjo plezanja, tudi glede na cene vstopnin. Intervjuvanec 10 je omenil, da je pomembno tudi ustrezno prezračevanje, hlajenje in gretje prostorov ter čistočo oprimkov.
- Varnost in ločeni prostori: trije intervjuvanci so izpostavili, da je eden od trenutnih problemov večine centrov preveliko število ljudi v plezalnih prostorih. To lahko negativno vpliva na varnost, udobje in užitek plezanja. Intervjuvanec 2 in 9 menita, da bi morali biti za plezalno šolo otrok na voljo ločeni prostori, zaradi varnosti vseh plezalcev.
- Izobražen kader in dobri postavljalci smeri: intervjuvanka 6 meni, da je kvaliteta plezalnega objekta povezana z izobraženim kadrom – trenerji in postavljalci smeri. Dober kader zagotavlja varno in učinkovito izvajanje treningov plezanja, dodala je še,

da so slovenski postavljalci dobri in imajo izkušnje s postavljanjem problemov tudi v tujini.

- Kakovost oprimkov: intervjuvanca 1 in 8 sta izpostavila, da oprimki in raznolikost oprimkov igrajo pomembno vlogo ter da je treba nenehno slediti razvoju, saj se ponudba oprimkov hitro razvija.
- Postavljanje kvalitetnih plezalnih smeri: intervjuvanec 10 meni, da redno postavljanje kvalitetnih plezalnih smeri prispeva k učinkovitemu delovanju plezalnih dvoran.

Prednost javnih objektov

- Dostopnost in cena: Sedem intervjuvancev je poudarilo, da sta boljša dostopnost in nižje cene prednosti javnih športnih objektov, kar omogoča obisk večjemu številu ljudi, vključno z otroki, ter lažji dostop do plezalnih dejavnosti. Intervjuvanec 10 meni, da javni športni objekti s postavitvijo cene, ki pokrivajo stroške obratovanja in ne maksimizirajo dobička, predstavljajo prednost za sam razvoj športa.
- Potreba po napredku: šest intervjuvancev meni, da je javni športni objekt pomemben za razvoj panoge in bo spodbudil dodatne ljudi k gibanju; intervjuvanka 6 je dodala, da trenutni plezalni centri nimajo dovolj motivacije za napredek.

Doprinos novega plezalnega objekta

- Večja dostopnost za otroke in rekreativce: **intervjuvanec 9** je poudaril, **da bi nov** plezalni center omogočil dostopnost večjemu številu otrok in rekreativnih plezalcev, saj bi bilo na voljo več prostora za izvajanje storitev, kar meni tudi intervjuvanki 5 in 6.
- Prednost za reprezentanco: štirje intervjuvanci menijo, da bi nov center predstavljal boljše pogoje za trening profesionalnih športnikov, saj bi imeli dostop do primerne prostora za trening brez omejitev, kar bi pozitivno vplivalo na kvaliteto treninga ter omogočilo primerno težavnost treningov. Trije intervjuvanci omenjajo tudi prihranek pri času (ker se za trening na visoki steni ne bi bilo potrebno voziti v Koper, op.a.).
- Možnost skupnih treningov in izmenjave znanja: intervjuvanca 4 in 6 menita, da bi center omogočil skupne treninge reprezentance, kar bi spodbujalo izmenjavo znanja in s tem omogočilo športnikom učenje drug od drugega.
- Večja izbira in manj gneče: intervjuvanca 3 in 5 sta poudarila, da se bo zaradi javnega športnega objekta povečala kvaliteta plezalne izkušnje.
- Boljša dostopnost in privlačnost športa: intervjuvanka 1 je dodala, da bi plezanje postalo bolj dostopno in privlačno za vse skupine, kar bi lahko še povečalo zanimanje za plezalni šport.
- Konkurenčnost s športno razvitimi državami: intervjuvanec 10 meni, da bo nov plezalni center predstavljal korak k konkurenčnosti s športno razvitimi državami, kar bi lahko pripomoglo k razvoju več profesionalnih športnikov.

Vloga PZS

- Sofinanciranje izobraževanj: trije intervjuvanci (1, 4 in 8: vsi trije delujejo v sklopu svojih društev in so si sami krili izobraževanja) so mnenja, da se izobraževanja potencialnih kadrov dražijo in da si jih klubi in društva vse težje privoščijo, to pa vpliva na kvaliteto kadra. Vsi trije so predlagali, da bi PZS lahko razmislila o sofinanciranju izobraževanj, še posebej za manjše klube.
- Organizacija tekmovanj: intervjuvanec 8 in 9 sta omenila, da ima PZS vlogo pri organizaciji tekmovanj in izpostavljata priložnost za izboljšanje kakovosti pri organizaciji državnih prvenstev.
- Ozaveščanje o kvalificiranih trenerjih: intervjuvanki 5 je pomembno, da je trener plezanja kvalificiran, zato bi bilo s strani PZS potrebno izvajati ozaveščanje o pomenu kvalificiranih trenerjev in preprečevanje storitev trenerstva od nekvalificiranih posameznikov.
- Podpora pri iskanju sponzorjev: intervjuvanka 7 (profesionalna plezalka) je izpostavila pomanjkanje podpore PZS pri iskanju sponzorjev, saj je trenutno za iskanje sponzorjev odvisen vsak profesionalni športnik zase.
- Izobraževanje in razvoj kadra: intervjuvanka 7 je omenila, da bi PZS moral poskrbeti za kvaliteto izobraževanja, da se na izobraževanjih pridobi uporabno znanje. Intervjuvanec 8 je predlagal, da bi se izobraževanje in razvoj postavljavcev zagotovil z vzpostavljanjem mentorstva; sprašuje se, če obstaja dolgoročni načrt razvoja kadra. Intervjuvanka 6 je poudarila pomembnost prepoznave talentiranega kader iz npr. manjših klubov ter da se tem nameni pozornost in omogoči nadaljnji razvoj.
- Namen sodelovanja z drugimi organizacijami: intervjuvanec 10 je navedel, da je namen PZS in MOL, da bo Center plezalnih športov Ljubljana postal domicil profesionalnim plezalcem v športnem plezanju.

Trenerski kader

- Kadra ni dovolj: štirje intervjuvanci so mnenja, da kadra ni dovolj, da so potrebe večje, intervjuvanec 8 pa meni, da je kadra trenutno dovolj, vendar se poraja vprašanje o kvaliteti kadra.
- Privlačnost poklica: intervjuvanci 2, 6 in 7 so izpostavili, da so pogoji za delo slabi, ker je to poklic, ki se opravlja v popoldanskih urah in vikendih, delo je premalo plačano; na voljo je premalo infrastrukture, kjer bi trenerji lahko opravljali svoje delo, se urili in napredovali. Intervjuvanka 6 meni, da se izobrazijo kar nekaj ljudi, ki se zaradi neprivlačnosti poklica nato preusmerijo drugam.
- Izobraženost trenerjev: štirje intervjuvanci menijo, da bi morale biti več trenerjev, ki povezujejo znanje pridobljeno na Fakulteti za šport z znanjem plezanja – želijo si, da bi se več univerzitetno izobraženega kadra vključevalo v poklic trenerstva.
- Problem študentskega dela: štirje intervjuvanci so izpostavili, da je trenerstvo pogosto izvaja kot študentsko delo in da tak kader kasneje odide v druge poklice.

- Izobraženi tudi trenerji za delo z otroki: intervjuvanki 1 in 7 menita, da bi morali biti izobraženi tudi vaditelji, ki delajo z otroki.

Postavljavci smeri

- Veliko število postavljavcev: trije intervjuvanci menijo, da je postavljavcev veliko oz. za trenutne potrebe dovolj in da so ti dobri. Intervjuvanca 7 in 8 sta dodala, da imajo komercialni centri svoje postavljavce (ti velikokrat niso primerno izobraženi, ampak se postavljanja priučijo preko mentorja v samem komercialnem centru, op. a.) in da manjkajo postavljavci smeri in problemov za višje nivoje, profesionalne športnike. Intervjuvanka 6 meni, da so slovenski postavljavci dobri tudi v primerjavi z mednarodno ravno.
- Odstotek postavljavcev, ki ostanejo v poklicu: štirje intervjuvanci je omenilo, da delo postavljavca ni privlačno, saj je fizično naporno in se ga ne da opravljati vsak dan v tednu, zato veliko posameznikov sčasoma opusti delo. Intervjuvanec 8 je omenil še, da se samo od tega poklica ne da preživeti.
- Razmerje med številom postavljavcev in odprtjem novih centrov: intervjuvanec 4 meni, da se zadostno število postavljavcev vidi, ko se odpre nov center; v letu 2023 (ko se je odprl center v Slovenski Bistrici in v Prevaljah, op. a.) je bilo opaziti, da postavljavcev ni dovolj. Predlaga, da mora nov center ob odpiranju postaviti bazo postavljavcev, ki nato dlje časa pridobiva izkušnje, s časoma pa se potem naravno oblikuje stalna ekipa in način dela.
- Strategija razvoja kadra: intervjuvanec 10 je dodal, da je PZS vzpostavil in organiziral seminarje za komercialno postavljanje smeri – smeri za rekreacijo, s takim načinom izobraževanja se bo nadaljevalo tudi v prihodnjih letih, saj je pomembno, da se postavljanja lotijo tudi plezalci z nižjim nivojem plezanja. Omenil je še, da je trenutno v Sloveniji 40 postavljavcev z licenco; dolgoročni cilj PZS pa je, da na različnih nivojih aktivno dela 100 postavljavcev.

Koristi plezanja

Ugotovitve iz odgovorov intervjuvancev o koristih plezanja kot športa kažejo na širok spekter pozitivnih vidikov, ki vplivajo na fizično in psihično dobrobit posameznikov. Celoten kontekst intervjujev kaže na to, da plezanje ni le športna aktivnost, temveč tudi način življenja, ki pozitivno vpliva na številne vidike posameznikovega zdravja in življenja. Navajam glavne ugotovitve pridobljene s strani vseh intervjuvancev:

- Primeren za vse starostne skupine: plezanje je prepoznano kot šport, ki je primeren za ljudi vseh generacij, od otrok do starejših.
- Celosten pristop: plezanje deluje celovito na telo, hkrati krepi fizične, psihične in tehnične spretnosti posameznikov.

- Družinska dejavnost: plezanje je postalo družinski šport, kjer se starši pogosto vključujejo, ko vpisujejo svoje otroke v plezalne dejavnosti.
- Raznolikost izzivov: plezanje ponuja nove izzive in naloge, ki jih posameznik mora reševati na svoj način, kar spodbuja razvoj kreativnosti in reševanja problemov.
- Zunanje plezanje: možnost plezanja v naravi poudarja povezanost s prostorom in ponuja izkušnjo preživljanja časa zunaj.
- Zdravje: plezanje prinaša številne zdravstvene koristi, vključno s krepitvijo mišic, zmanjšanje debelosti, povečanje gibljivosti ter spodbujanje zdravja duha.
- Družbeni vidik: plezanje spodbuja druženje in socialno interakcijo, kjer ljudje delijo skupno aktivnost.
- Šport za razvoj otrok: za otroke je plezanje odličen šport za razvoj motoričnih veščin, gibljivosti ter krepitve samopodobe.
- Psihološki vidik: plezanje se sooča z izzivi, ki pomagajo posameznikom razvijati vztrajnost, sodelovanje v skupini, obvladovanje porazov in cenjenje truda.
- Družabnost: plezanje je eden bolj družabnih športov.
- Sreča in zadovoljstvo: plezanje prinaša zadovoljstvo, srečo ter spodbuja ohranjanje osnovne gibljivosti in moči.

Predlogi za večjo privlačnost novega centra in dobro delovanje

- Poudarek na plezanju: intervjuvanka 6 je izpostavila, da je pomemben element za ustvarjanje pozitivne atmosfere v plezalnih centrih poudarek na samem plezanju, kar vključuje kvaliteto postavljenih balvanov in smeri.
- Skupinske vadbe: intervjuvanki 5 in 6 menita, da skupinski duh ustvari skupinske vadbe, ki povezuje plezalce in ustvarja občutek pripadnosti, intervjuvanka 5 dodaja, da dobro skupino naredi dober trener.
- Prostor za druženje tekmovalcev: intervjuvanka 6 je izpostavila, da trenutno v Sloveniji manjka povezovalni prostor, kjer se lahko tekmovalci družijo, prostor s posebnim pomenom, ki povezuje tekmovalno skupnost.
- Izzivi in naloge: intervjuvanec 4 je dodal, da center privabi ljudi zaradi izzivov in nalog v centru, ki prinašajo nagrade, spodbujajo aktivno udeležbo in povečujejo družabnost.
- Dobri rezultati kot reklama: več intervjuvancev je omenilo, da ljudje k športu pristopajo tudi zaradi dobrih uspehov tekmovalcev.
- Oglaševanje: intervjuvanca 3 in 4 sta mnenja, da ima pomembno vlogo tudi dobro oglaševanje, ki privablja nove obiskovalce in krepí prepoznavnost centra. Intervjuvanec 3 dodaja, da gneča v centru lahko privabi še več ljudi.
- Privlačnost infrastrukture: intervjuvanec 3 in 10 menita, da je za dober obisk dvoran ključna kvaliteta stene, oprimkov in splošna infrastruktura centra ter dobro postavljene smeri in balvani. Intervjuvanec 4 je dodal, da je pomembno pri centrih, da imajo tudi dodatne atrakcije, kot je npr. kilterboard.

- Otroški varstvo: intervjuvanec 3 je predlagal, da bi bilo koristno zagotoviti varstvo za otroke medtem, ko starši plezajo, kar bi privabilo družine in olajšalo obisk staršev.
- Strokovni kader za ogrevanje in vaje: intervjuvanka 1 meni, da bi bila v centru dobrodošla prisotnost strokovnega kadra za ogrevanje in vaje obiskovalcev posameznikov, kar podkrepi pomen skrbno načrtovanega treninga ter doda izkušnjo, ki jo lahko ponudijo izkušeni in usposobljeni trenerji.
- Vključevanje gledalcev: intervjuvanec 8 meni, da bi bilo v centru, kjer trenirajo tako profesionalci kot tudi rekreativci, dobrodošel preplet med gledalci in profesionalci; gledalci so za profesionalne športnike vedno dobrodošli, prinaša pa tudi koristi za sam razvoj plezalnega športa.

Skupaj te ugotovitve predstavljajo koristne smernice za izboljšanje in prilagoditev plezalnih centrov z namenom izboljšanja izkušenj obiskovalcev ter spodbujanja raznolikega in vključujočega okolja v plezalni skupnosti.

Priloga 4: Predvideno število treningov in terminov na teden v centru plezalnih športov

Skupina športnikov	Predvideno št. ur treninga/ teden	Predvideno št. treningov/ teden
Cicibani (do 12 let)	42	3
Mlajši (do 16 let)	330	10
Kadeti (do 18 let)	140	5
Mladinci (do 20 let)	60	5
Člani	220	5
Para reprezentanca	2	1
Alpinisti	10	5
Rekreativci	468	146
SKUPAJ	1272	180

Vir: Mestna občina Ljubljana (2021).

Priloga 5: Investicijska vrednost po vrstah del v stalnih cenah, 2021

Investicija po vrstah del	Vrednost v stalnih cenah v EUR, 2021	2020	2021	2022	2023
Gradnja	4.457.124 €	0 €	0 €	325.499 €	4.131.625 €
Oprema	1.738.956 €	0 €	0 €	147.059 €	1.591.897 €
Ostali stroški	583.693 €	7.226 €	0 €	520.621 €	55.846 €
SKUPAJ	6.779.772 €	7.226 €	0 €	993.179 €	5.779.368 €
DDV	1.491.550 €	1.590 €	0 €	218.499 €	1.271.461 €
SKUPAJ Z DDV	8.271.322 €	8.816 €	0 €	1.211.678 €	7.050.828 €

Vir: Mestna občina Ljubljana (2021).

Priloga 6: Investicijska vrednost po vrstah del v tekočih cenah, 2023

Investicija po vrstah del	Vrednost v tekočih cenah v EUR, sept 2023	2020	2021–2023	2024	2025
Gradnja	5.444.191 €	0 €	0 €	389.284 €	5.054.907 €
Oprema	2.123.510 €	0 €	0 €	175.876 €	1.947.634 €
Ostali stroški	698.193 €	7.226 €	0 €	622.642 €	68.325 €
SKUPAJ	8.265.894 €	7.226 €	0	1.187.802 €	7.070.866 €
DDV	1.818.497 €	1.590 €	0 €	261.316 €	1.555.590 €
SKUPAJ Z DDV	10.084.391 €	8.816 €	0 €	1.449.119 €	8.626.456 €

Vir: lastno delo na podlagi Mestna občina Ljubljana (2021) in Statistični urad RS (brez datuma a).

Priloga 7: Izračun povprečne cene vstopnice za obisk plezalnega centra

Vrsta vstopnice	Plezalni center		
	Plezalni center Ljubljana	Bolder scena, Ljubljana	City adventure center, Gradec
Dnevna vstopnica	16,00 €	14,50 €	16,00 €
do vključno 25 let/nad 65	13,50 €	11,50 €	12,00 €
od 6 do 13 let	9,50 €	9,50 €	6,00 €
od 3 do 5 let	5,00 €	6,00 €	4,00 €
Starševska karta	11,00 €	/	/
paket 11 (izračun na obisk)	14,55 €	/	14,55 €
paket 11 (25–65) (izračun na obisk)	12,27 €	12,64 €	/
Mesečna (izračun na obisk)	11,55 €	7,73 €	/
Trimesečna (izračun na obisk)	11,54 €	/	10,71 €
Letna (izračun na obisk)	10,21 €	8,89 €	9,58 €
POVPREČJE	11,51 €	10,11 €	10,41 €
Povprečna cena vstopnice	10,67 €		

Vir: lastno delo.

Za primerjavo cen sem uporabila cene Plezalnega centra Ljubljana, Bolder scene Ljubljana in City adventure centra v Gradcu ki je tudi zgled Centru plezalnih šport Ljubljana. City adventure center v Gradcu vsebuje tako visoko kot nizko plezalno steno, pretežno namenjeno rekreativnemu plezanju. Povprečno ceno sem izračunala tako, da sem med seboj primerjala cene obiskov, ki sem jih preračunala tudi za mesečne, trimesečne in letne vstopnice – prelom pri izračunu je na točki, ko se uporabniku splača kupiti npr. trimesečno vstopnico. Iz vseh navedenih cen sem izračunala povprečje cene vstopnice za tri opazovane plezalne objekte. V povprečju je vstopnica obiska za 1 EUR nižja kot v Plezalnem centru Ljubljana, ki je trenutno edini primerljiv center, predvsem so cene nižje za obisk otrok in mladine, nižja pa je tudi cena trimesečne in letne karte.

Priloga 8: Ocena stroškov dela po posameznih vrstah in storitvah

Delovno mesto	št. zaposlenih	St. izobrazbe	Pl. razred	Bruto bruto plača	SKUPAJ/leto
Vodja centra/strokovni vodja	1,0	VII.	48	3.616 €	44.687 €
Vodja operativnega oddelka	1,0	VII.	40	2.707 €	33.778 €
Administrator	1,0	VI.	35	2.267 €	28.507 €
Čistilka	3,0		19	1.332 €	51.852 €
Vzdrževalec (II)	3,0	V.	22	1.467 €	56.712 €
SKUPAJ					215.536 €
Zunanji sodelavci (samostojni podjetniki, študenti)	št terminov		cena/ termin	termin/leto	SKUPAJ/leto
Trenerji vadbe otroci (študenti – 2 na skupino)	8,0		32 €	32	8.279 €
Trenerji mladinci	35,0		60 €	32	67.200 €
Trenerji rekreativci	35,0		60 €	32	67.200 €
Trenerji tečaji (4 tečaji/leto, 2 trenerja)	4,0		60 €	34	8.160 €
Recepcija	21,0		12 €	360	90.720 €
Animatroji	2,0		30 €	52	3.120 €
SKUPAJ					244.679 €
Postavljanje smeri	št. terminov, smeri		cena/termin, smer	št. terminov /leto	SKUPAJ/leto
Bolderji	4,0		250 €	208	52.000 €
Smeri	127,0		100 €	3	38.100 €
Demontaža	127,0		20 €	3	7.620 €
SKUPAJ					97.720 €
SKUPAJ STROŠKI DELA					557.935 €

Vir: lastno delo na podlagi Planinska zveza Slovenije (2020) in Javni zavod za šport Ljubljana (2023).

Priloga 9: Finančna analiza – ocena investicijskega projekta za scenarij brez sredstev MOL in za scenarij s sredstvi MOL

Tabela 5: Ocena investicijskega projekta – finančna analiza za scenarij brez sredstev MOL (v EUR)

Leto	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Investicijski izdatek	8.816	0	0	0	1.405.547	8.178.961	189.103	226.924	233.157	234.404	234.654	234.703
Gradnja	0	0	0	0	460.646	5.847.075	0	0	0	0	0	0
Oprema	0	0	0	0	208.118	2.252.853	189.103	226.924	233.157	234.404	234.654	234.703
Ostali stroški	8.816	0	0	0	736.783	79.033	0	0	0	0	0	0
Planinska zveza Slovenije	8.816											
Investicijski prejemek - kredit	0	0	0	0	1.405.547	8.178.961						
Prejemki/leto - skupaj	0	0	0	0	0	0	412.316	618.474	824.632	1.030.790	1.030.790	1.030.790
Prejemki od poslovanja	0	0	0	0	0	0	412.316	618.474	824.632	1.030.790	1.030.790	1.030.790
LPŠ MOL	0	0	0	0	0	0	101.040	151.560	202.080	252.600	252.600	252.600
LPŠ Država	0	0	0	0	0	0	16.000	24.000	32.000	40.000	40.000	40.000
Prihodki klubi	0	0	0	0	0	0	100.800	151.200	201.600	252.000	252.000	252.000
Prihodki rekreativci	0	0	0	0	0	0	174.476	261.714	348.952	436.190	436.190	436.190
Ostalo (najemina bar, rojstni dnevi, tečaji...)	0	0	0	0	0	0	20.000	30.000	40.000	50.000	50.000	50.000
Izdatki/leto - skupaj	0	0	0	0	35.713	588.964	1.628.641	1.643.778	1.666.479	1.682.596	1.648.833	1.614.913
Operativni izdatki	0	0	0	0	35.713	588.964	1.143.971	1.159.108	1.174.244	1.189.381	1.155.582	1.121.782
Izdatki za material, blago, storitve	0	0	0	0	0	46.260	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560
Izdatki za material	0	0	0	0	0	3.867	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200
Izdatki za storitve	0	0	0	0	0	19.333	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000
Izdatki za energijo z ogrevanjem	0	0	0	0	0	2.900	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400
Izdatki za vzdrževanje	0	0	0	0	0	20.160	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960
Izdatki za delo	0	0	0	0	0	53.621	411.127	460.063	508.999	557.935	557.935	557.935
Stroški dela redno zaposleni	0	0	0	0	0	29.191	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536
Stroški honorarjev	0	0	0	0	0	0	97.872	146.807	195.743	244.679	244.679	244.679
Stroški postavljanja smeri	0	0	0	0	0	24.430	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720
Odplačilo posojila	0	0	0	0	35.713	489.083	455.284	421.485	387.685	353.886	320.087	286.288
Skupaj amortizacija	0	0	0	0	0	0	484.670	484.670	492.234	493.215	493.251	493.131
Amortizacija objekta	0	0	0	0	0	0	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746
Amortizacija opreme	0	0	0	0	0	0	226.924	226.924	234.488	235.469	235.505	235.385
Ostane vrednosti												
Čisti denarni tok	0	0	0	0	-35.713	-588.964	-731.655	-540.634	-349.613	-158.591	-124.792	-90.993
Čisti denarni tok projekta	0	0	0	0	-35.713	-588.964	-958.579	-767.558	-584.101	-394.060	-360.297	-326.378
Diskontiran denarni tok projekta	0	0	0	0	-30.528	-484.086	-757.579	-583.281	-426.797	-276.861	-243.404	-212.009

se nadaljuje

Tabela 5: Ocena investicijskega projekta – finančna analiza za scenarij brez sredstev MOL (v EUR) (nad.)

Leto	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
Investicijski izdatek	234.713	234.715	234.716	234.716	234.715	234.716	234.716	234.716	234.716
Gradnja	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oprema	234.713	234.715	234.716	234.716	234.715	234.716	234.716	234.716	234.716
Ostali stroški	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Planinska zveza Slovenije									
Investicijski prejemek - kredit									
Prejemki/leto - skupaj	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790
Prejemki od poslovanja	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790
LPŠ MOL	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600
LPŠ Država	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Prihodki klubi	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000
Prihodki rekreativci	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190
Ostalo (najemina bar, rojstni dnevi, tečaji...)	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Izdatki/leto - skupaj	1.580.987	1.547.081	1.513.195	1.479.326	1.445.471	1.411.627	1.377.792	1.343.965	1.328.048
Operativni izdatki	1.087.983	1.054.184	1.020.385	986.585	952.786	918.987	885.188	851.388	835.495
Izdatki za material, blago, storitve	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560
Izdatki za material	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200
Izdatki za storitve	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000
Izdatki za energijo z ogrevanjem	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400
Izdatki za vzdrževanje	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960
Izdatki za delo	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935
Stroški dela redno zaposleni	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536
Stroški honorarjev	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679
Stroški postavljanja smeri	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720
Odplačilo posojila	252.488	218.689	184.890	151.091	117.291	83.492	49.693	15.894	
Skupaj amortizacija	493.004	492.897	492.810	492.741	492.685	492.640	492.605	492.576	492.553
Amortizacija objekta	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746
Amortizacija opreme	235.258	235.151	235.064	234.995	234.939	234.894	234.859	234.830	234.807
Ostanek vrednosti									3.797.495
Čisti denarni tok	-57.193	-23.394	10.405	44.204	78.004	111.803	145.602	179.401	195.295
Čisti denarni tok projekta	-292.452	-258.546	-224.659	-190.791	-156.936	-123.091	-89.257	-55.429	3.757.982
Diskontiran denarni tok projekta	-182.665	-155.276	-129.735	-105.939	-83.789	-63.192	-44.060	-26.309	1.715.094

Vir: lastno delo.

Tabela 6: Ocena investicijskega projekta – finančna analiza za scenarij s sredstvi MOL (v EUR)

Leto	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Investicijski izdatek	8.816	0	0	0	1.405.547	8.178.961	189.103	226.924	233.157	234.404	234.654	234.703
Gradnja	0,00	0,00	0,00	0,00	460.646,21	5.847.075,16						
Oprema	0,00	0,00	0,00	0,00	208.117,64	2.252.852,76	189.103,40	226.924,08	233.157,08	234.404,08	234.654,08	234.703,08
Ostali stroški	8.815,72	0,00	0,00	0,00	736.782,73	79.032,96						
Investicijski prejemek	8.816	0	0	0	1.405.547	8.178.961	189.103	226.924	233.157	234.404	234.654	234.703
Planinska zveza Slovenije	8.815,72	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
PRORAČUNSKA SREDSTVA MOL	0,00	0,00	0,00	0,00	1.405.546,58	8.178.960,89	189.103,40	226.924,08	233.157,08	234.404,08	234.654,08	234.703,08
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Prejemki iz poslovanja z investicijo												
Prejemki/letno - skupaj	0	0	0	0	0	0	412.316	618.474	824.632	1.030.790	1.030.790	1.030.790
Prejemki od poslovanja	0	0	0	0	0	0	412.316	618.474	824.632	1.030.790	1.030.790	1.030.790
LPŠ MOL	0	0	0	0	0	0	101.040	151.560	202.080	252.600	252.600	252.600
LPŠ Država	0	0	0	0	0	0	16.000	24.000	32.000	40.000	40.000	40.000
Prihodki klubi	0	0	0	0	0	0	100.800	151.200	201.600	252.000	252.000	252.000
Prihodki rekreativci	0	0	0	0	0	0	174.476	261.714	348.952	436.190	436.190	436.190
Ostalo (najemina bar, rojstni dnevi, tečaji...)	0	0	0	0	0	0	20.000	30.000	40.000	50.000	50.000	50.000
Izdatki/letno - skupaj	0	0	0	0	0	99.881	688.687	737.623	786.559	835.495	835.495	835.495
Operativni izdatki	0	0	0	0	0	99.881	688.687	737.623	786.559	835.495	835.495	835.495
Izdatki za material, blago, storitve	0	0	0	0	0	46.260	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560
Izdatki za material	0	0	0	0	0	3.867	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200
Izdatki za storitve	0	0	0	0	0	19.333	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000
Izdatki za energijo z ogrevanjem	0	0	0	0	0	2.900	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400
Izdatki za vzdrževanje	0	0	0	0	0	20.160	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960
Izdatki za delo	0	0	0	0	0	53.621	411.127	460.063	508.999	557.935	557.935	557.935
Stroški dela redno zaposleni	0	0	0	0	0	29.191	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536
Stroški honorarjev						0	97.872	146.807	195.743	244.679	244.679	244.679
Stroški postavljanja smeri	0	0	0	0	0	24.430	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720
Skupaj amortizacija	0	0	0	0	0	0	484.670	484.670	492.234	493.215	493.251	493.131
Amortizacija objektov	0	0	0	0	0	0	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746
Amortizacija opreme	0	0	0	0	0	0	226.924	226.924	234.488	235.469	235.505	235.385
Ostanek vrednosti												
Čisti denarni tok	0	0	0	0	0	-99.881	-276.371	-119.149	38.073	195.295	195.295	195.295
Čisti denarni tok projekta	0	0	0	0	0	-99.881	-276.371	-119.149	38.073	195.295	195.295	195.295
Diskontiran denarni tok projekta	0	0	0	0	0	-82.095	-218.420	-90.544	27.819	137.212	131.934	126.860

se nadaljuje

Tabela 6: Ocena investicijskega projekta – finančna analiza za scenarij s sredstvi MOL (v EUR) (nad.)

Leto	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
Investicijski izdatek	234.713	234.715	234.716	234.716	234.715	234.716	234.716	234.716	234.716
Gradnja									
Oprema	234.713,08	234.715,08	234.716,08	234.716,08	234.715,08	234.716,08	234.716,08	234.716,08	234.716,08
Ostali stroški									
Investicijski prejemek	234.713	234.715	234.716	234.716	234.715	234.716	234.716	234.716	234.716
Planinska zveza Slovenije									
PRORAČUNSKA SREDSTVA MOL	234.713,08	234.715,08	234.716,08	234.716,08	234.715,08	234.716,08	234.716,08	234.716,08	234.716,08
	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Prejemki iz poslovanja z investicijo									
Prejemki/letno - skupaj	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790
Prejemki od poslovanja	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790	1.030.790
LPŠ MOL	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600	252.600
LPŠ Država	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Prihodki klubi	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000	252.000
Prihodki rekreativci	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190	436.190
Ostalo (najemnina bar, rojstni dnevi, tečaji...)	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Izdatki/letno - skupaj	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495
Operativni izdatki	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495	835.495
Izdatki za material, blago, storitve	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560	277.560
Izdatki za material	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200	23.200
Izdatki za storitve	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000	116.000
Izdatki za energijo z ogrevanjem	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400	17.400
Izdatki za vzdrževanje	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960	120.960
Izdatki za delo	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935	557.935
Stroški dela redno zaposleni	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536	215.536
Stroški honorarjev	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679	244.679
Stroški postavljanja smeri	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720	97.720
Skupaj amortizacija	493.004	492.897	492.810	492.741	492.685	492.640	492.605	492.576	492.553
Amortizacija objektov	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746	257.746
Amortizacija opreme	235.258	235.151	235.064	234.995	234.939	234.894	234.859	234.830	234.807
Ostane vrednosti									3.797.495
Čisti denarni tok	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295
Čisti denarni tok projekta	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	195.295	3.992.790
Diskontiran denarni tok projekta	121.981	117.289	112.778	108.440	104.270	100.259	96.403	92.695	1.822.257

Vir: lastno delo.

Priloga 10: Ekonomska analiza – ocena investicijskega projekta

Leto	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Investicijski izdatek	7.226	0	0	0	1.152.087	6.704.066	155.008	186.010	191.119	192.141	192.346
Gradnja	0	0	0	0	377.579	4.792.685					
Oprema	0	0	0	0	170.588	1.846.601	155.008	186.010	191.119	192.141	192.346
Ostali stroški	7.226	0	0	0	603.920	64.781					
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Prejemki iz poslovanja z investicijo											
Prejemki/leto - skupaj	0	0	0	0	0	0	1.777.241	2.665.861	3.554.481	4.443.102	4.443.102
Prejemki/leto - skupaj - diskontirano	0	0	0	0	0	0	1.404.579	2.025.835	2.597.225	3.121.664	3.001.600
Prejemki od poslovanja	0	0	0	0	0	0	337.975	506.963	675.951	844.938	844.938
LPŠ MOL	0	0	0	0	0	0	82.822	124.234	165.645	207.056	207.056
LPŠ Država	0	0	0	0	0	0	13.115	19.673	26.230	32.788	32.788
Prihodki klubi	0	0	0	0	0	0	82.626	123.939	165.252	206.564	206.564
Prihodki rekreativci	0	0	0	0	0	0	143.018	214.527	286.036	357.545	357.545
Ostalo (najemnina bar, rojstni dnevi, tečaji...)	0	0	0	0	0	0	16.394	24.591	32.788	40.985	40.985
Ekonomske koristi	0	0	0	0	0	0	1.439.265	2.158.898	2.878.531	3.598.163	3.598.163
Izdatki/leto - skupaj	0	0	0	0	0	80.816	1.353.821	1.791.672	2.229.522	2.667.373	2.667.373
Izdatki/leto - skupaj - diskontirano	0	0	0	0	0	66.425	1.069.945	1.361.523	1.629.090	1.874.061	1.801.981
Izdatki za material, blago, storitve	0	0	0	0	0	37.919	227.516	227.516	227.516	227.516	227.516
Izdatki za material	0	0	0	0	0	3.170	19.017	19.017	19.017	19.017	19.017
Izdatki za storitve	0	0	0	0	0	15.848	95.085	95.085	95.085	95.085	95.085
Izdatki za energijo z ogrevanjem	0	0	0	0	0	2.377	14.263	14.263	14.263	14.263	14.263
Izdatki za vzdrževanje	0	0	0	0	0	16.525	99.151	99.151	99.151	99.151	99.151
Izdatki za delo	0	0	0	0	0	42.897	328.902	368.051	407.199	446.348	446.348
Stroški dela redno zaposleni	0	0	0	0	0	23.353	172.429	172.429	172.429	172.429	172.429
Stroški honorarjev	0	0	0	0	0	0	78.297	117.446	156.595	195.743	195.743
Stroški postavljanja smeri	0	0	0	0	0	19.544	78.176	78.176	78.176	78.176	78.176
Ekonomske stroški	0	0	0	0	0	0	797.404	1.196.105	1.594.807	1.993.509	1.993.509
Ostane vrednosti											
Čisti denarni tok	0	0	0	0	0	-80.816	423.419	874.189	1.324.959	1.775.729	1.775.729
Čisti denarni tok projekta	-7.226	0	0	0	-1.152.087	-6.784.883	268.411	688.180	1.133.840	1.583.588	1.583.383
Diskontiran denarni tok projekta	-7.226	0	0	0	-984.809	-5.576.679	212.129	522.960	828.486	1.112.608	1.069.677

se nadaljuje

Priloga 9: Ekonomska analiza – ocena investicijskega projekta (nad.)

Leto	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
Investicijski izdatek	192.386	192.394	192.396	192.397	192.397	192.396	192.397	192.397	192.397	192.397
Gradnja										
Oprema	192.386	192.394	192.396	192.397	192.397	192.396	192.397	192.397	192.397	192.397
Ostali stroški										
	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Prejemki iz poslovanja z investicijo										
Prejemki/leto - skupaj	4.443.102	4.443.102	4.443.102	4.443.102	4.443.102	4.443.102	4.443.102	4.443.102	4.443.102	4.443.102
Prejemki/leto - skupaj - diskontirano	2.886.154	2.775.148	2.668.412	2.565.780	2.467.097	2.372.208	2.280.969	2.193.240	2.108.885	2.027.774
Prejemki od poslovanja	844.938	844.938	844.938	844.938	844.938	844.938	844.938	844.938	844.938	844.938
LPŠ MOL	207.056	207.056	207.056	207.056	207.056	207.056	207.056	207.056	207.056	207.056
LPŠ Država	32.788	32.788	32.788	32.788	32.788	32.788	32.788	32.788	32.788	32.788
Prihodki klubi	206.564	206.564	206.564	206.564	206.564	206.564	206.564	206.564	206.564	206.564
Prihodki rekreativci	357.545	357.545	357.545	357.545	357.545	357.545	357.545	357.545	357.545	357.545
Ostalo (najemnina bar, rojstni dnevi, tečaji...)	40.985	40.985	40.985	40.985	40.985	40.985	40.985	40.985	40.985	40.985
Ekonomске koristi	3.598.163	3.598.163	3.598.163	3.598.163	3.598.163	3.598.163	3.598.163	3.598.163	3.598.163	3.598.163
Izdatki/leto - skupaj	2.667.373	2.667.373	2.667.373	2.667.373	2.667.373	2.667.373	2.667.373	2.667.373	2.667.373	2.667.373
Izdatki/leto - skupaj - diskontirano	1.732.674	1.666.033	1.601.955	1.540.341	1.481.097	1.424.132	1.369.358	1.316.690	1.266.048	1.217.354
Izdatki za material, blago, storitve	227.516	227.516	227.516	227.516	227.516	227.516	227.516	227.516	227.516	227.516
Izdatki za material	19.017	19.017	19.017	19.017	19.017	19.017	19.017	19.017	19.017	19.017
Izdatki za storitve	95.085	95.085	95.085	95.085	95.085	95.085	95.085	95.085	95.085	95.085
Izdatki za energijo z ogrevanjem	14.263	14.263	14.263	14.263	14.263	14.263	14.263	14.263	14.263	14.263
Izdatki za vzdrževanje	99.151	99.151	99.151	99.151	99.151	99.151	99.151	99.151	99.151	99.151
Izdatki za delo	446.348	446.348	446.348	446.348	446.348	446.348	446.348	446.348	446.348	446.348
Stroški dela redno zaposleni	172.429	172.429	172.429	172.429	172.429	172.429	172.429	172.429	172.429	172.429
Stroški honorarjev	195.743	195.743	195.743	195.743	195.743	195.743	195.743	195.743	195.743	195.743
Stroški postavljanja smeri	78.176	78.176	78.176	78.176	78.176	78.176	78.176	78.176	78.176	78.176
Ekonomski stroški	1.993.509	1.993.509	1.993.509	1.993.509	1.993.509	1.993.509	1.993.509	1.993.509	1.993.509	1.993.509
Ostane vrednosti										3.112.807
Čisti denarni tok	1.775.729	1.775.729	1.775.729	1.775.729	1.775.729	1.775.729	1.775.729	1.775.729	1.775.729	1.775.729
Čisti denarni tok projekta	1.583.343	1.583.335	1.583.333	1.583.332	1.583.332	1.583.333	1.583.332	1.583.332	1.583.332	4.696.139
Diskontiran denarni tok projekta	1.028.509	988.946	950.909	914.335	879.168	845.354	812.840	781.577	751.517	2.143.256

Vir: lastno delo.